

NART

İKİ AYLIK KÜLTÜR VE DÜŞÜN DERGİSİ ISSN: 1302-2539

SIİRGİN

21.5.11

*Biz,
insanlık tarihinin
en acımasız sürgün ve
soykırımını yaşamış
Çerkesler olarak,*

*nerede yaşıyor olursak olalım,
yaşadığımız soykırımı
unutmuyacağımıza,*

*gelecek nesillere de
unutturmayacağımıza...*

*her türlü asimilasyona
karşı koyarak
var olacağımıza*

*21 Mayıs'ta
ulusal-kültürel dirilişimizin
günü yapacağımıza,*

*yaşadığımız tüm ülkelerde,
anavatanımız Kafkasya'da
ve tüm dünyada,
barışı savunacağımıza...*

atalarımızın manevi buzurunda

and içeriz .....

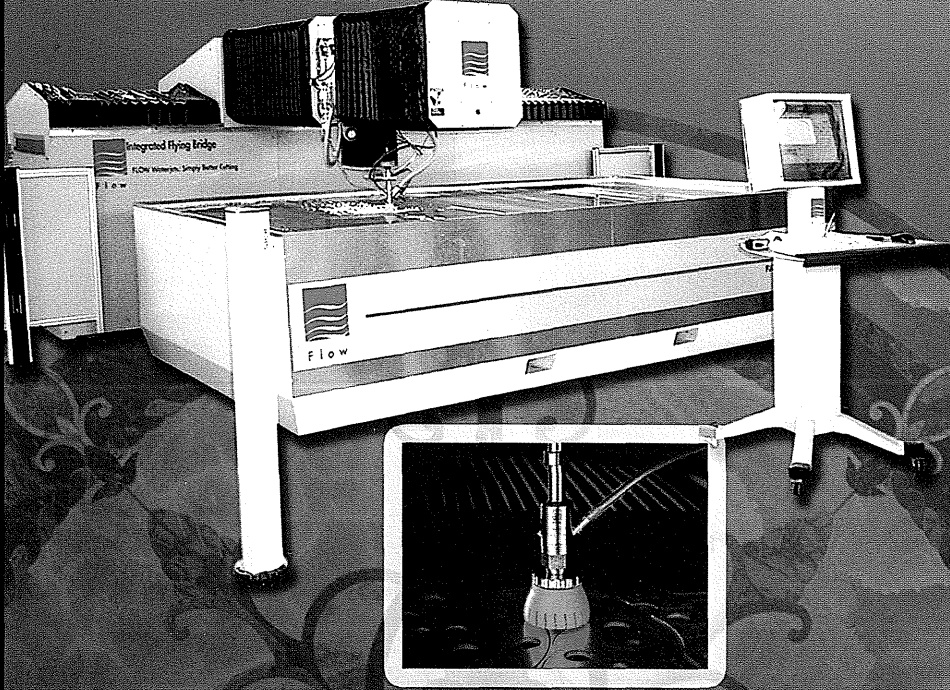
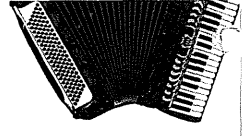
Flow
first in waterjet

W
A
T
E
R
J
E
T

Ankara
fabrikamızda
hizmetinizdedir

AŞAN GRANİT & MERMER

Kusursuzluk Ayrıntıda Gizlenir!

Siz de kusursuzluğun ayrıntıda gizlendiğini düşünüyorsanız çok iyi bir dost kazandınız demektir...
Flow Waterjet; mermer, granit ve her türlü malzeme üstüne işlemek istediğiniz en karmaşık desenleri bile kusursuzca kesip şekillendirebilir.

Mermer ve granit döşemeler, tezgahlar, desenli seramikler, metal üzerine işlemler, eviye ve musluk deliklerinin yanı sıra **Flow Waterjet** ile mimarlıktaki en karmaşık desenleri bile taş karo, lamine, ahşap, seramik, metal ve cam üzerine işleyebilirsiniz...

Kesilen malzemede ek yeri bırakmadan düz zemin içerisine gömme ve desen işleme yapabilen **Flow Waterjet** ile fire ve risk faktörünü en aza indirerek kullanılacak malzemeyi en verimli şekilde kullanabilir, benzersiz bir ekonomik avantaja kavuşabilirsiniz...

Şimdi siz de **Flow Waterjet** ile özgürce projeler hazırlayabilecek, yaratıcılığınızı en uç noktalarına kadar sergileyebileceksiniz....

Haydi, **Flow Waterjet**'le siz de kusursuzluğu yakalayın...

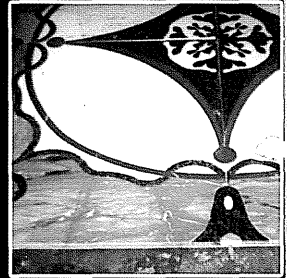
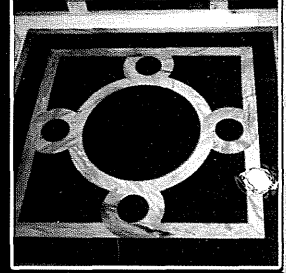

AŞAN GRANİT & MERMER

Merkez : Uğur Mumcu Cad. 75/2 G.O.P/ANKARA
Telefon : (0 312) 446 08 52(pbx) • Fax: (+90 312) 445 06 24-445 05 46

Fabrika : Ankara - Eskişehir yolu 55. Km Temelli/ANKARA
Telefon : (0 312) 646 51 20 (pbx) • Fax: (+90 312) 646 51 28-646 51 29

Cilalı ve yakılmış
granit
ithal ve yerli
mermerlere
özel motif çalışmaları

SAVEMA

NART

İKİ AYLIK DÜŞÜN VE KÜLTÜR DERGİSİ ISSN: 1302-2539

ISSN 1302 - 2539
Mayıs - Haziran 2005
Sayı: 43
İki ayda bir yayınlanır

İMTİYAZ SAHİBİ:
Kafkas Dernekleri Federasyonu adına
MUHİTTİN ÜNAL

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Cumhur Bal

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Behice Yeşilbağ

YAYIN KURULU
Adnan Özveri
çetin Öner
Hakan Eken
Mürşide Fidan Şen
Özdemir Özbay
Zafer Süren

KATKIDA BULUNANLAR
Betül Çetgin
Oğuz Demir
Şamil Yurdusever
Şamil Görgü
Hicran Bolat

REKLAM ve HALKLA İLŞ.
Filiz Kaplan

GRAFİK TASARIM
Behice Yeşilbağ

DİZGİ
Fidan Şimşek

BASKI
Yorum Matbaası

ABONELİK İÇİN
Posta çeki hesap no: 1911687
Ziraat Bank. Emek Ankara Şb.
TL hesabı: 35586148 - 5001
Dolar hesabı: 942155
Euro hesabı: 942167

ABONE KOŞULLARI
Yurt içi yıllık: 30 YTL.
Avrupa yıllık: 30 Euro
ABD yıllık: 40 USD

YAZIŞMA ADRESİ
Şenyuva mahallesi. Kafkas Sokak No: 44
Beştepe/ANKARA
Tel: +90(312) 223 51 59
Faks: +90(312) 212 52 40
nartdergisi@kafkasfederasyonu.org

Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazı-
arlarına aittir. Dergide yer alan yazı ve
fotoğrafların her hakkı saklıdır. Kaynak
göstermek koşulu ile yayınlanabilir.

Bu sayı 5.000 adet basılmıştır.

Değerli okurlarımız...

Nart Dergisi'nin yeni bir sayısı ile daha karşınızdayız. Mayıs-Haziran aylarında öylesine yoğun bir gündem yaşadık ki, hafta sonları da dahil saatlerin ve günlerin nasıl akıp gittiğinin farkına bile varamadık...

Dernek başkanlarımızın eğitim seminerleri, 21 Mayıs 1864 Çerkes süngünü ülke genelinde ve bölgesel yoğunluklu olarak düzenlenen anma etkinlikleri, dört ayrı bölgede gerçekleştirilen bölgesel Kafkas şenlikleri, Dünya Çerkes Birliği'nin genişletilmiş Yönetim Kurulu toplantısı, Kafkas kökenli 60 civarında girişimimizin gerçekleştirdikleri İstanbul toplantıları, Dünya Abhaz-Abazin Halk Kongresi Yönetim Kurulu'nun Hendek toplantısı ve takiben Federasyonu üye dört dernekte toplantılar düzenlenmesi, konferanslar, komisyon çalışmaları, piknikler, Avrupa Konseyi'nin ECRİ kanalıyla doğrudan düzenlediği ayırmalık hoşgörüsüzlikle mücadele toplantıları, diğer STK'nın toplantılarına katılma zarureti ve Kafkas kültür geceleri peşpeşe yaşandı, geçti. O nedenle etkinlik haber ve yazılarını 64 sayfalık dergiyeye sığdırmakta arkadaşlarımız zorlanacaklardır. Muhtemeldir ki, bazı yazıları sonraki sayılara bırakmak zorunda kalacaklardır.

Okurlarımıza gönderdiğimiz son birleşik Nart sayısı ekindeki "Biz Çerkesler" adlı tanıtım broşüründe tespit edilecek hataların mutlaka yazıyla bildirilmesini rica etmiştik. Sağ olsunlar bazı okurlarımız emek vermişler ve kendilerince eksik ya da yanlış görülen hususları notlar halinde göndermişlerdir. Bu notlar bir bir değerlendirilecektir ondan kimsenin kuşkusu olmasın. "Çerkes" üst kimliği ile tanınan çok sayıda halk grubunun her biri kendi yemeğinin, müzik enstrümanının adlarının ve resimlerinin, geleneksel yaşam farklılıklarının ve detaylı tarih ve köken bilgilerinin yer verilmesini istiyor ki, bir tanıtım broşürü kapsamında bunun mümkün olmadığını kabul etmemiz gerekir. Keza, bilimsel bir eser değil bir tanıtım broşürü hazırlanmış olduğuna göre, ansiklopedik bilgilerin karşılaştırılması ve detaylı kaynakça içinde ya konuların azaltılması, ya da resimlerden vazgeçilmesi gerekmektedir.

Biz Çerkesler broşürü, çok sayıda medya mensubuna da ulaştırıldığı için iletişim araçlarıyla teşekkür mesajı verenlerin yanında Nartcard'ın ülkemizin bütünlüğünü tehlikeye düşüren fonksiyonunun benzeri değerlendirmeler yapan ve köşe yazılarında "Biz Çerkesler" şeklindeki broşür adlandırmasının içerdiği tehlikelere dikkat çeken sayın Kemal Yavuz gibi başkaları da olabilecektir. Kızmadan, bağırıp çağırmadan, hakaret etmeden cevapları da verilecektir elbet.

Osmanlı İmparatorluğu'nun iskan politikasını ve kazanımlarını dikkate almadan, yılar yılı Osmanlı'ya kendimizi hep borçlu hissettik, ya da öyle eğitildik. Kurtuluşuna ve kuruluşuna büyük katkı verdiğimiz Cumhuriyet'in ilk yıllarında değişik nedenlerle, baskılarla karşılaştık, Marmara yöresinden köylerimiz sürüldü, ulus devlet anlayışının gereği peşinen Türki kökenli varsayıldık, Çerkesce konuşmamız kısıtlandı ve benzeri bir çok olay yaşadık. Ancak karşı çıkıp gereken cevapları vermeyip, veremeyip kendi içine dönük ve sessiz bir toplum halinde uzun yıllar yaşadık.

Son dönemlerde ülkemizin demokratikleşme çalışmalarının hızlanması ile gündeme gelen yasal düzenlemelere paralel olarak ortaya çıkıp, kurumsal olarak bazı taleplerde bulunmaya başladık. Üstüne üstlük Kafkas halklarından Karaçay, Balkar, Nogay ve Kumuk kardeşlerimiz gibi Türk soylu olmayıp Adıge, Abaza, Çeçen ve Dağıstan halklarının önemli bölümü olarak yerli ve tarihi Kafkas ırkına mensup olduğumuzu söylemeye başladık. Bunca yıl zoraki Sami ırkına mensup sayılmış insanları suküt-u hayale uğratmış olduk. O nedenle bu tür yazılarla da karşılaşacağız. Ama bu sonucun sorumlusu biz değiliz. Cümle alem bilir ki, öz kültürümüzü yaşama, yaşatma, geliştirme ve anavatanımızla iyi ilişkiler kurma, her alanda iş birliğini geliştirme ve dönmek isteyenlere yardımcı olmak dışında bu ülkenin bütünlüğüne zarar verecek nitelikte bir talebimiz olmamıştır, olmaz da.

Muhittin ÜNAL / Kaf-Fed Genel Başkanı

21 MAYIS 1864
BÜYÜK ÇERKES SÜRGÜNÜ'NÜN
141. YILI

Çerkesler, vatanları Kuzey Kafkasya'yı işgal etmek isteyen Çarlık orduları ile 300 yıl kahramanca savaştılar. Silah ve sayıca çok üstün olan Çarlık orduları, Kafkasya'yı işgal ederek köyleri kasabaları yakıp yıkmış, kadın ve çocuk ayırmadan yüz binlerce sivil katlederek, bir buçuk milyon insanı da aç ve sefil bir şekilde ülkelerinden sürmüş, yerlerine Ruslar ile diğer Slav kökenli halkları yerleştirmiştir. Başka bir acı gerçek ise bu olanların, Çerkesler'e yardım vaadedip direnmeleri için teşvik eden, Osmanlı ve İngiltere başta olmak üzere, uygar devletlerin gözlerinin önünde yaşanmış olmasıdır. İşte konuya ilişkin birkaç yorum:

Jean CAROL: "Kafkasya'nın Ruslar tarafından işgali, uygarlığın, barbarlık tarihindeki en trajik bölümüdür... Kafkas dağlılarının direncini kırabilmek için 60 yıl askeri terör ve kıyım gerekti."

Puşkin: "Çerkesler bizden nefret ediyor. Çünkü onları yaylarından attık, köylerini yaktık ve birçok kabileyi yok ettik..."

N.N. Rayevski: "Kafkasya'da yaptıklarımız, İspanyolların Amerika'da uyguladığı olumsuzlukların aynısıydı. Dilerim ki, yüce Tanrı Rus tarihinde kan izleri bırakmasın".

BU TABLO, SOYKIRIM ve SÜRGÜN DEĞİLSE NEDİR !?..

"21 Mayıs 1864" tarihi, Çerkesler'in anavatanlarını kaybettikleri kara gündür.

O günleri yaşamış bir halkın evlatları olarak bizler;

21 Mayıs 1994 tarihinde Rusya Federasyonu eski Devlet Başkanı Boris Yeltsin'in Kafkas halklarına hitaben; "Kafkas halkları özgürlüklerini, vatanlarını ve kültürlerini korumak için kahramanca savaştılar... Vatanlarından sürülen bu halkın tarihi anavatanlarına dönüşü konusunu, tarihi ve insani bir problem olarak çözmek zorundayız" şeklindeki kabulü ve uluslararası hukuktan hareketle;

* 19.07.1997 tarihli UNPO 5. Genel Kurulu'nda kabul edilen "Çerkes halklarının soykırımı ve sürgüne tabi tutulduğunun kabulü, tarihi vatanlarına dönüş garantisi ve çifte pasaport hakkı tanınması" kararının da Rusya Federasyonu Parlamentosu tarafından acilen onaylanması,

* Çarlık tarafından sürgün edilmişimizin doğal sonucu olarak, Adige nüfus oranı azalan Adige Cumhuriyeti'nin, adımızı taşıyarak yaşamasına devam etme hakkının kabulünü,

* Çeçenistan'da devam eden kanlı savaşın mutlaka sona erdirilmesini ve tüm Kafkasya'ya barışın egemen kılınmasını,

* Abhazya'ya zoraki uygulanan ambargo nedeniyle hükümetlerimizce haksız yere elimizden alınan, Abhazya'ya seyahat hürriyetimizin iadesini talep ediyor,
kamuoyuna saygıyla arz ediyoruz.

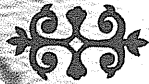
KAFKAS DERNEKLERİ FEDERASYONU (46 üye dernek ve binlerce Çerkes)

Büyük Çerkes Sürgünü'nün 141. yılı nedeniyle, son birkaç yıldır yapıldığı gibi bizim dışımızdaki insanları sürgünle ilgili bilgilendirmek amacıyla, 21 Mayıs 2005 günü ulusal gazetelerde yukarıdaki ilan metni yayınlanmıştır. İlan için katkıda bulunan hemşerilerimizin isimlerini yandaki sayfada açıkladık. Maddi ve fikirselsel katkıda bulunan bütün insanlarımıza teşekkür ederiz...

Katkıda bulunanlar

Abdülkadir Çemişo, Adana Kafkas Kültür Derneği, Adnan Özveri, Ahmet Hartoka, Alpay Ardızınba, Ankara Kaf-Der Halk Dansları Topluluğu (Elbruz), Ankara Kaf-Der Doğa Sporları Topluluğu (Mezben), Ankara Kaf-Der İnsan Hakları Komisyonu (Zafe), Ankara Kafkas Derneği, Ankara Üniversiteleri Çerkes Öğrenciler Topluluğu (Ünikaf), Atilla Ulaş, Ayşe Seda Berzeg, Aysel Çiçek, Ayşe-Selçuk Çetin, Azmi Özden, Baturay Tok, Behice Yeşilbaş, Bekir Koç, Berna Özveri, Bersis Karabulut, Betül Çetgin, Bilgin Candemir, Bülent Özbelli, Bülent Atçı, Cafe Bjamate, Can Kesgin, Cankat Devrim, Cengiz Gül, Çetin Öner, Cevat Bageoğlu, Cihan Candemir, Çorum Kafkas Derneği, Cumhuriyet Bal, Demet Gaytaoğlu, Dilek Demir, Elif Şaban, Emel Bezek, Ercan Aycan, Erdoğan Aksoy, Erdoğan Yaşar, Ergün Özgür, Ergün Yıldız, Erkan Kankoç, Erol Taymaz, Erşan Uğur, Ersin Aşan, Eyüp Baloğlu, Fahri Huvaj, Faruk Beşgül, Fatma Betül Şenyıldız, Feyza Şekercan, Fidan Şimşek, Figen-Mehmet Beştoy, Guşef Uzun, Hakan Eken, Hakan Karuk, Handan Demiröz, Hapi Haluk Acaroğlu, Hasan Demir, Hasan Gökşin, Hasan

Okan İşcan, Hicran Bolat, Hüseyin Orman, İbrahim Alhas, İlhan Canbulat, İlkay Nefin Güçlü, İnegöl Kuzey Kafkaslılar Kültür ve Yardımlaşma Derneği, İstanbul Kafkas Abhaza Kültür Derneği, İstanbul Kafkas Derneği (Bağlarbaşı), Janberk Aydemir, Kafkas Dernekleri Federasyonu, Kaf-Dav, Kafkas İdadamları Derneği, Kayseri Kafkas Derneği, Khurma Faruk, Levent Kaplan, Mecit Tav, Mehmet Çağlar, Mehmet Dünder, Mehmet Kanbolat, Muammer Koçer, Muhittin Ünal, Münevver Bağ, Murat Duman, Muzaffer Dinçer, Nafiz Tok, Nart Ajans, Nart Dergisi, Necati Şenyıldız, Nemyisjan Çiçek Topal, Nurcan Ersoy, Okan Kubanlı, Olcay-Berna Cengiz, Orhan Güngör, Ömer Tekin, Ömür Enes, Ömür Osman, Öner Yılmaz, Özdemir Özbay, Rengin Yurdakul, Sadık Ergören, Şener Özbakır, Sevda Alankuş, Sezai Babakuş, Sinemis Ertan, Söke Kafkas Derneği, Sungurlu Kafkas Derneği, Şamil Erdoğan, Şamil Jane, Şemsettin Aktuğlu, Tamer Duman, Tarkan Eyerci, Toraman Çelik, Turhal Derneği, Ünal İnci, Yaşar Güven, Yaşar Nogay, Yusuf Taymaz, Zehra Gümüş, Zekavet Arıhan.

MÜLTECİ DAMLA

Tarihteki ilk mülteciyim ben
Beyaz mahallesinde zenciyim
Peygamber Musa asasıyla
Kızıldeniz'i yardığı an
Benim de yüreğim yarıldı ortasından
Sığınsın diye bütün mülteciler...

Büyük dedem 1864 Kafkas sürgünü
Bir geminin ambarında
terk etmiş yurdunu
Ama ömür boyu terk etmemiş
gözlerini
memleketten ayrı düşmenin hüznü.

Hiçbir acı kanatamaz yüreğimi
bir mültecininki kadar
Balkanlarda da kıyılan benim,
Ortadoğu'da, Kafkasya'da
ve dört bir yanında dünyanın
Okyanusa düşmüş
mülteci bir damlayım ben
Bütün damlalarla aynı saftayım

Alın yüreğimi yüreğinize damlatayım
Damlasın dursun yüreğim
Tarihteki en son mülteci
vatanına kavuşana kadar...

ADNAN ÖZVERİ

İÇİNDEKİLER

Uzman Gözüyle - Kafkasya'daki Son Gelişmeler - Sürgün olgusuna analitik yaklaşım ve "Çerkes Sürgünü" örneği / Yrd. Doç. Dr. Süleyman Erkan	7
Anavatan Basınından - Ulusal Sorunlarla Başbaşa / Shalho Asker - Çev. İbrahim Çetaw	11
Röportaj - Justin Mc Carhy	12
Röportaj - Adigey Devlet Televizyonu - Sweta Şhalxho	14
Federasyon'dan - DÇB Toplantısı İstanbul'da yapıldı	16
Anavatan Basınından - 21 Mayıs 1864 / Semen Esadze - Çev. İbrahim Çetaw Bugünü yüreğimizde anımsadıkça Adigeyiz / Cacihu Mecit - Çev. İbrahim Çetaw	19
Röportaj - Nugzar Aşuba (Abhazya Meclis Başkanı) Anzor Mukba (Geri Dönüş Devlet Komitesi Bşk.)	20
Serbest Kürsü - Sürgünlülerin yasımsı etkinlikleri / Necdet Hatam	25
Sürgün - Kefken, Adigey, Ankara, Samsun, Ege, Kayseri, Afşin, Avrupa	26
Sürgün - Raporlar, tanıklıklar - Kısa kısa	34
Haber - Dünya Abhaz Abazin Halkları Birliği toplantısı Hendek'te yapıldı	38
Diaspora Hikayeleri - Yolda sürgün düşünceleri / Erol Yıldır	40
Haber - Uluslararası ECRİ toplantısı yapıldı	42
Haber - Başkanlar Eğitim Semineri serisi tamamlandı	44
Köylerimiz - Maksudiye - Adapazarı	46
Serbest Kürsü - Bireysel ve toplumsal yabancılaşma / Nevzat Özbay	50
Haber - "Kayıtsız zamanlar, belgesiz hayatlar" fotoğraf sergisi	51
Bulmaca - Şamil Yurdusever	51
Kitap - Muhacirin Hicrandır Ömrünün Yarısı / Temirbolat Kubat - Etnisite / Cahit Aslan Türkçe-Adigece Sözlük / İbrahim Alhas - Kafkasya Bibliyografyası / Sefer E. Berzeg	52
İçimizden Biri - Valery Gergiev - Dünyaca ünlü orkestra şefi / Çev.: Aylin Yardımcı	54
Etkinlikler - Ankaralı minikler ayakta alkışlandı Lyon Kültür Derneği rüştünü ispat etti Marmara Kafkas Şöleni'nde müzik ziyafeti Ege Bölgesi'nde etkinlik atağı Samsun Kafkas gecesinin gözbebeği miniklerdi Suluova Kafkas gecesinde oratoryo ve tiyatro izlendi Haydi Düzce Festivali'ne! Sarçaova'da hem piknik, hem şenlik	56
Çocuk - Boyama Sürgün Haritası	65

Sürgün olgusuna analitik yaklaşım ve “Çerkes Sürgünü” örneği...

Emperyal, kendilerinin ve uluslarının egemenliklerini diğer uluslar üzerinde sürdürebilmek için, bir dizi politikalar üretmiş ve bunları değişik yöntemlerle uygulamışlardır. Asimilasyon, katliam (soykırım) ve sürgün bu politikaların farklı uygulamalarıdır

Birçok düşünürün göre, insanlığın tarihindeki çatışmaların kökenini mülkiyet paylaşımı oluşturmaktadır. Yabani meyve ağaçlarının, suyun, av hayvanlarının bölüşülmesi, bireyler arasındaki ilk çatışma nedenleri olmuştur. Çatışmalar sırasında güçlü olanlara karşı zayıf olanların işbirliği düşüncesi ilk 'siyasal toplumu' doğurmuştur; toplumların karşılıklı örgütlenmeleri de devletleri ortaya çıkarmıştır. Devletlerarası çatışmaların adı savaş olunca, uğruna çatışılan alanlara da 'ülke' ya da 'vatan' denilmiştir. Bireysel olsun, kolektif olsun çatışma ya da savaşların kesişme noktası ise üzerinde yaşanan topraklardır.

Çatışma ya da savaşlardan galip çıkan toplumlar devlet içerisinde egemenliği elinde tutan uluslar, yenik düşenler ise boyun eğen yani egemenliğini kaybeden taraf olmuşlardır. Böylece aynı topraklar üzerinde egemen ve boyun eğen uluslar arasında karmaşık ilişkiler dönemi de başlamıştır. İlkel dönemlerde kaybedenler, çoğu kez kazananların köleleri olmuşlardır. 19. yüzyıla kadar köle olmuş ulusların siyasal mücadele sonucu özgürlüklerini ve siyasal bağımsızlıklarını yeniden kazandıkları pek enderdir. Kölelerin siyasal özgürlüklerini savunacak ne bir güç ne de bir örgüt söz konusudur.

Asimilasyon, katliam (soykırım) ve sürgün, egemenliği uygulamada araç olmuştur. Özgürlüklerini kaybetmiş ulusların siyasal kölelikten olmasa bile sosyal kölelikten, daha üst bir statüye

178. Dergi
**SÜLEYMAN
ERKAN**
Kıbrıs Öğretim Görevlisi

geçişlerinde genellikle dinler etkindir. Hıristiyanlık ve Müslümanlık başta olmak üzere, özellikle dinin siyaseti belirlediği dönemlerde kölelik, uygulamada olmasa bile teoride dinen yasak sayılmıştır. Böylece, egemen ulusal bağımlılık dönemlerinde modern imparatorluklar ortaya çıkmıştır. İmparatorlukların doğuşu dünyadaki bağımsız toplum sayısını parmakla sayılacak düzeye getirmiştir. Emperyal, kendilerinin ve ulusların egemenliklerini diğer uluslar üzerinde sürdürebilmek için, bir dizi politika üretmiş ve bunları değişik yöntemlerle uygulamışlardır. Asimilasyon, katliam (soykırım) ve sürgün bu tür politikaların farklı uygulamaları olmuştur. Asimile edilmiş ve soykırıma uğramış uluslar için geri dönüş söz konusu olamayacağına göre sürgünler, çok az ümit olsa bile hala tedavi edilebilecek facialardır.

Dünya üzerinde nüfusun çok az olduğu tarihin erken dönemlerinde, savaşlarda yenilen ulusların esir düşmemiş sağ kalanları çoğunlukla vatanlarını terk eder ve daha güvenli topraklara göç ederlerdi. Doğa koşullarının göçe zorladığı uluslar aynı tutulacak olursa, neredeyse her savaş bir sürgünle sonuçlanıyordu. Hindistan'dan Çingenelerin ve Orta Doğu'dan Yahudilerin sürgünleri ise, bir ülkeden topluca başka bir ülkeye değil, dünyaya dağılma şeklinde olmuştur.

Ancak, Merkantilist dönemde, nüfus artışı bir ülkenin servetinin başlıca kaynaklarından sayıldığı için, sürgünler ülke dışına değil imparatorlukların sınırları içerisinde bir yerden diğer bir bölgeye ve de çoğunlukla daha zor koşulların olduğu coğrafyalara olmuştur. 19.yüzyıldan sonra ise sürgünler, ülkelerin nasyonalist politikalarının vazgeçilmez bir aracı haline gelmiştir.

Çoğumuz, Fransız Devrimi'nin sistematikleştirdiği nasyonalist eğilimi, ulusların siyasal bağımsızlıklarını kazanmaları için bir milat olarak kabul ederiz. İmparatorluklara karşı bağımsızlık savaşlarının 1815 Viyana Kongresi'ne rağmen önünün alınmadığı ve 19. ile 20.yüzyılların nasyonalizm çağı olduğu Siyasi Tarih'in inkâr edilemez bir gerçeği olmasına rağmen, ulusalcılığın sadece bağımsız olmak isteyen ulusları etkilediği şeklindeki yalın bakışın birçok ayrıntıyı görmemizi engellediği ortadadır. İmparatorluklara karşı bağımsız olmak isteyen uluslarda

Slav ulusçuluğu daha çok Rusya içerisindeki Rus olmayan ulusları rakip olarak görmüştür. Bu nedenle Ortodokslukla da bütünleşen Slav ulusçuluğu tarihte hiçbir ülkede görülmedik ölçüde sürgünlere yol açmıştır.

Rusya'nın ve daha sonra Sovyetler Birliği'nin egemen olduğu coğrafyada sürgün ve göçün her çeşidine rastlamak mümkündür

nasyonalist hedef çoğu zaman bağımsızlıkla sınırlı olmasına rağmen, bunun egemen uluslarda yarattığı ve zaten fiilen var olan karşı ulusalcılık ırkçı anlayışın, tarih sahnesinde boy göstermesine yol açmıştır. Böylece Pan-Germanizm'den Pan Amerikanizm'e, Pan-Arabizm'den Pan-Türkizm'e ve Pan-Asyanizm'den Pan-Slavizm'e kadar bir yığın hedef, devletler-arasındaki çıkar çatışmalarına nasyonalist duyguların karışmasına ve Dünya Savaşları döneminin başlamasına yol açmıştır.

Pan-Asyanizm'in ve Pan-Amerikanizm'in daha çok birer coğrafi birlikteliği çağırışmasına, Pan-Türkizm ve Pan-İslamizm'in ütopyadan öteye geçememesine rağmen 19. yüzyılın iki güçlü ırk temeline dayalı eylemi Pan-Germanizm ve Pan-Slavizm olmuştur. Ancak Pan-Germanizm, 'İtalyan İrredentasi' nda olduğu gibi, daha çok başkalarının egemenliğinde yaşayan Almanları birleştirme amacına dayalı olmasına rağmen, Pan-Slavizm zaten Slavların yönetmiş olduğu geniş Rusya topraklarında dal budak salmıştır. Hedef Doğu Avrupa ve Balkanlarda yaşayan Slavları da aynı Rusya birliğine almak olmasına rağmen, Slav ulusçuluğu daha çok Rusya içerisindeki Rus olmayan ulusları rakip olarak görmüştür. Bu nedenle Ortodokslukla da bütünleşen Slav ulusçuluğu tarihte hiçbir ülkede görülmedik ölçüde sürgünlere yol açmıştır.

Anti-Semitizm'in en güçlü olduğu ülkenin Rusya olması bir tesadüften öte bu güçlü Slav ulusçuluğunun bir sonucudur. Rusya egemenliğine girdikten sonra tekrar bağımsızlığını elde edebilmiş hiçbir ulus yoktur. Bunun nedenlerinden birisi Slavların dünya siyasetindeki askeri-politik gücü, diğeri de bu ulusların birlik ve bütünlüğünün sürgünlerle tamamen parçalanması ve etkisiz hale getirilmeleridir.

Rusya'nın ve daha sonra Sovyetler Birliği'nin egemen olduğu coğrafyada sürgün ve göçün her çeşidine rastlamak mümkündür. Sovyetler Birliği döneminde bile dünyadaki en büyük nüfus hareketliliği yaşanmış olmasına, komünist rejimin felsefesiyle izah etmek çok zordur. İdeolojik görünüm altında yapılan sürgünlerin belirli ulusları hedef alması Slavizm'in Sovyetler döneminde bile komünist rejime rağmen canlılığını koruduğunun kanıtı sayılmalıdır.

1864 yılının Mayıs ayında kadın, çocuk, yaşlı, genç demeden toplu halde

SOVYETLER DÖNEMİNDEKİ SÜRGÜNLERİN TEPKİ BULMAMASI REJİMİN DIŞA KAPALI OLMASINDANDI

1944 yılında Stalin tarafından Kırım Tatarları, Kaberdeyler, Malkarlar, Kore asıllılar, Almanlar, Kalmuklar, Çeçenler, İnguşlar, Ahıska Türkleri bulundukları vatanlarından sürgün yememiş uluslardan sadece bir kaçıdır. Çek esirlerin bile Viladivostok'a sürülmesi, sürgünde usta bir devletin yeteneği mi sayılmalıdır? Ancak, Sovyetler dönemindeki sürgünlerin dış dünyada tepki bulmaması tamamen Soğuk Savaş dönemindeki dışa kapalı rejimin kapıları arkasında gerçekleşmesindedir. Bu nedenle Sovyetlerde yumuşama sürecine girildikten sonra kısmen ve dağılmayla birlikte de büyük ölçüde geri dönüş mümkün olabilmektedir. Fakat Pan-Slavizm'in sürgün etmiş olduğu toplum facialarının bu güne kadar tamiri ne yazık ki mümkün olamamıştır. Bunun nedeni Çarlık Rusyası'nın yapmış olduğu sürgünlerin ülke içerisine değil, başka ülkelere olmasıdır. Bu sürgünlerin en dramatik olanları Kırım ve Kafkas sürgünleridir.

Osmanlı Devleti ile Rusya arasında imzalanan 1774'deki Küçük Kaynarca Anlaşması ile daha önce Osmanlı himayesindeki Kırım Hanlığı bağımsız olmuş ve hemen bunun ardından 1783'de Rusya Hanlık topraklarını kendi ülkesine katmıştı. İlhak olayından sonra Kırım'da yaşayan yaklaşık bir milyon Tatar'dan bu topraklarda sadece 238 bin kişi kalmış diğerleri vatanlarından sürülmüştür.

Kırım elden çıktıktan sonra Osmanlı Devleti, Kafkasya'nın önemini daha iyi anlamaya başlamışsa da bunda geç kalmıştı. 1854'deki Kırım Savaşı'nda İngiltere, Fransa ve Piyemonte'nin Osmanlı'nın yanında yer alması ve yenilmesinin ardından, Rusya Kafkasya üzerindeki baskısını olağanüstü düzeye çıkardı. Bu baskı karşısında daha fazla direnemeyen Kafkas ulusları, özellikle Şeyh Şamil hareketinin düşmesinden sonra tarihin en büyük sürgünleriyle karşı karşıya kaldı. Çoğunluğunu Çerkeslerin oluşturduğu 1864 Sürgünü tarihte örneği zor görülebilecek bir faciadır. 1877-78 Savaşından sonra da sürgünler devam etmiş ve Kafkasya'dan sürülenlerin sayısı 2 milyona yaklaşmıştır.

Kırım ve Kafkas sürgünlerinin üzerinde en çok durulması

...anan yaklaşık iki milyon Çerkes'i yollarda hastalık ve ölüm bekliyordu....

Çoğunluğunu Çerkeslerin oluşturduğu 1864 sürgünü, tarihte örneği zor görülebilecek bir faciadır. 1877-78 savaşından sonra da sürgünler devam etmiş ve Kafkasya'dan sürülenlerin sayısı 2 milyona yaklaşmıştır

gereken yönü, bu sürgünlerin Rusya içerisindeki başka bir coğrafyaya değil, 19. yüzyılın uluslararası koşulları dikkate alındığında, sürülen ulusların geri dönüş şansı hemen hemen söz konusu değildi. Rusya egemenliğine giren uluslar için iki seçenek vardı. Biri Slav egemenliğini kabul etmek diğeri de egemenliğe boyun eğmeyip fakat sürgüne boyun eğmek. Bu gün için bunlardan hangisinin daha az zararlı olduğunu tartışanlar çıkabilir. Fakat o günün koşullarında birincisine boyun eğmenin asimilasyon, ikincisine boyun eğmenin de sürgün anlamına geldiği unutulmamalıdır.

Bu ikilemede, neden Kafkas uluslarının tamamının sürgün edilmediği veya Kafkasya'da kalanların asimile edilmeyi kabul ederek mi kaldıkları sorusu akla gelebilir. Unutulmalıdır ki, bu seçenekleri belirleyen Kafkas ulusları değil, bizzat Rusya'nın kendisiydi. Bunda da Kafkas uluslarının kendisine karşı direnişlerinde en çok etkili olanlar sürgün politikasının başlıca ölçütü sayılmıştır. Ayrıca, Kafkasya bağımsızlık çabalarının ortak özelliğini etnik kimlikten çok, dini motivasyon (isteklendirme) oluşturmuştur. Bu nedenle Rusya'ya karşı sürdürülmüş direniş hareketleri "müridizm" denilmesi haklı bir yaklaşım sayılmalıdır. Ara dönemlerde yapılan göçlerden isteğe bağlı olanlar olmasına rağmen, toplu sürgünlerde, kalmakla gitmek gibi seçenekler söz konusu değildi. Sürgün, Rusya için belki bir son olarak görülüyordu, fakat sürgüne uğrayanlar için hayat yeniden başlıyordu. Yani Kafkas uluslarının bir gün öz topraklarına yeniden dönme ümitleri belki sürgünün de önünde gidiyordu.

Rusya sürgüne tabi tuttuğu Çerkes ulusunun peşini sürgünde de bırakmamıştır. Kafkasya'ya yakın Osmanlı topraklarına yerleştirilmelerine şiddetle karşı çıktığı gibi, 1864 sürgününde, Balkanlara yerleştirilen Çerkesler de 1877-78 Savaşı'nda buradan ikinci bir kez daha yine Rusya tarafından sürülmüşlerdir.

Osmanlı topraklarında Çerkeslerin yerleştirilmesi, fiziki yetersizlikler ve devletin "İskân Politikası" nedeniyle dağınık olmuştur. Dobruca'dan Kosova'ya, Nablus'tan Kuneytra'ya kadar birçok uca yerleşim yerlerine dağılmışlardır. Sürgüne uğrayan halk büyük oranda tarım ve hayvancılıkla uğraştıklarından hemen hemen tamamı köy türü bölgelere yerleştirilmişlerdir. Tarım ilaçlarının henüz keşfedilmediği dönemlerde, sulak yerlere yerleştirilenlerin birçoğu sıtma ve benzeri hastalıklardan hayatını kaybetmiştir. Osmanlı arşivlerinde yerleştirildikleri bölgelerin iklimlerinden bunalan göçmenlerin ilgililere yazdıkları yüzlerce şikâyet dilekçesi bulunmaktadır.

Tarihin en önemli sürgünleri arasında olmasına rağmen, Kafkasya halklarının uğradığı bu dramatik facialar ne yazık

Rusya egemenliğine giren uluslar için iki seçenek vardı. Biri Slav egemenliğini kabul etmek diğeri de egemenliğe boyun eğmeyip sürgüne boyun eğmek... Sürgün, Rusya için belki bir son olarak görülüyordu, fakat sürgüne uğrayanlar için hayat yeniden başlıyordu

ki uluslararası dikkate değer ilgiyi görmemiştir. Bunun şüphesiz ki en önemli nedeni emperyalizm çağında yaşanmış olmalarıdır. Savaşta yenilenlere karşı insanlık dışı davranışların yasaklandığı 1864 tarihli 'Cenevre Sözleşmesi'nin aynı zamanda Çerkeslerin sürgün yılı olması bu bakımdan son derece ilginçtir. ABD'nin infirat politikası izlediği yıllarda, dünya siyasetinde söz sahibi olan İngiltere ve Fransa gibi devletlerin de birçok müslüman sömürgelerinin olması, Kafkasya'nın müslüman halklarının sürgünlerine ilgisiz kalmalarının en önemli nedeni olmuştur. Uluslararası sivil toplum örgütlerinin henüz bulunmadığı yıllarda, sadece sınırlı sayıda bireysel çabalar facianın yaralarını sarmakta son derece yetersiz kalmıştır.

SÜRGÜNÜ YAŞAYAN ULUSLARIN MÜSLÜMAN OLMASI İLGİSİZLİĞİN DİĞER BİR NEDENİDİR

Osmanlı Devleti'nin kendi iç sorunlarından başını kaldıracak durumda olmaması ve Hıristiyan Rusya'nın sürdürdüğü Kafkasya'nın Müslüman toplumlarına kucak açmakla görevini yerine getirdiği izlenimine kapılması, iletişimsizlik, siyasal yetersizlik gibi nedenler, dünya kamuoyuna ve siyasal platformlara taşınması gereken bir konuyu bütün bu olanaklardan yoksun bırakmıştır. Sorunun önemi, boyutu ve tanıtımı, eğitim düzeyi düşük ve darmadağın edilen sürgünlere kalınca, birkaç Kafkas entelektüelinin çabalarından öte kayda değer bir ses duyulmamıştır.

Kabul etmek gerekir ki sürgün yaşayan ulusların müslüman olmaları; ilgisizliğin bir diğeri nedenidir. Yoksa 1915'deki "Ermeni Tehciri"ni dillerinden düşürmeyen hristiyan dünyası, ondan daha vahim 'Çerkes Sürgünü'nü görmezlikten gelir miydi? Kaldı ki, Çerkesler vatanlarına girmeye çalışan bir devlete karşı savaşırken, Ermeniler vatandaşı oldukları devlete karşı düşmanla işbirliği yapmışlardır. Elbetteki sürgünün haklısı olamaz. Fakat Ermeniler'in aynı ülke içerisinde bir yerden başka bir yere üç yıl geçici süreyle sürülmeleriyle, Çerkesler'in topraklarından ebediyen sürülmeleri de aynı şey değildir. Rusya'dan çeşitli dönemlerde sürülen toplumların yollarda hayatını kaybedenlerinin sayısının 500 bin olduğu ve bunların birçoğunun Karadeniz'de boğulmuş olduğu, bugün "Sözde Ermeni Soykırımı" ile ilgilenenlerin çok iyi bildikleri bir gerçektir. Bu nedenle, Kırım ve Kafkasya uluslarını süren

Rusya'nın Ermeni Soykırımı yasa tasarsını Duma'da (Rusya Federasyonu Meclis Organı) kabul etmesi çelişkilerin en büyüğü değil midir?

ERMENİ SOYKIRIM İDDİASI SİYASİ BİR SONUÇ İÇİN SAVUNULMAKTADIR

Birinci Dünya Savaşı'nda insanlığın içerisine düşmüş olduğu bunalım, daha önceki sürgünleri büyük ölçüde dünyanın gündeminden düşürmüştür. Sadece Ermeni Soykırımı iddiasının bu yıllarda işlenmeye çalışılması, doğrudan savaşla ilgili bir konu olması ve bundan siyasi bir sonuç elde edilmeye çalışılmasından ileri gelmiştir. Savaştan sonra ABD'nin yeniden infirat politikasına dönmesi, Paris'te Fransa'yla İngiltere'nin kurduğu Yenidünya düzeninin uluslararası küskünlükler dönemini başlatması, bırakın Rusya'dan hesap sorulmasını O'na geniş bir uluslararası sorumsuzluklar dünyasını bahşeyemiştir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra soykırım, sürgün ve benzeri olaylar uluslararası platformlarda daha çok yer bulmaya başlamıştır. Bunda şüphesiz savaş sırasındaki 'Yahudi Soykırımı' olayının etkisiyle Birleşmiş Milletler Örgütü'nün 1948'de 'Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Sorumlularının Cezalandırılması Sözleşmesi'ni kabul etmesi etkili olmuştur. Ancak, bundan bir yıl sonra NATO'nun ve Varşova Paktı'nın kurularak 'Soğuk Savaş'ın başlaması ayrı bir dünyadaki Sovyet dokunulmazlığını yarattığından, Kırım ve Kafkasya sürgünlerinin söz konusu edilmesine Sovyetler aldırış bile etmemişlerdir.

Böylece, Sovyetler Birliği döneminde uluslararası koşulların elverişsizliği nedeniyle unutulmaya yüz tutmuş olan sürgünler, bir tür zaman aşımına uğramış ve Kafkas orijinli insanların dışında adeta hatırlanmaz olmuştur. 1980'li yılların ikinci yarısından sonra, özellikle Gorbaçov'la başlayan Glasnost ve Perestroika dönemlerinde, bu politikaların da etkisiyle dünyada Sovyetler Birliği'ne karşı olan ilgide önemli bir artış olmuştur. Sovyet dünyasına yönelik araştırmalar yoğunlaşırken, dağılma sürecinin de etkisiyle etnik sorunlar bu araştırmaların odak noktasını oluşturmuştur. Bu bağlamda Kafkasya, en çok araştırılan bölge olmuştur. Merkezi Brüksel'deki 'Caucassia Regional Studies'in yanı sıra, Poul Henze ve Alexander Bennigsen gibi birçok uzman araştırmacı önemli akademik çalışmalar yapmışlardır. Türkiye'de de son zamanlarda doğrudan göçü konu alan araştırmalarda tarafsız bilim adamlarınca sürgünü kanıtlayan önemli belgeler dünya kamuoyunun dikkatine sunulmuştur.

Bilim dünyasının çabaları, sorunu dünyaya anlatmak için ne yazık ki yeterli olmuyor. Bir zamanlar, Rus katliamından kurtulmak için Türkiye'ye sığınan Polonyalıların, sadece siyasi çıkar uğruna parlamentolarından 'Ermeni Tasarsını' geçirirken bilim nasıl dikkate alınmamışsa, Kafkas sürgünleri için de gelecekte siyasi tercihin ağır basacağı aşikârdır. Ancak, ABD'nin Kafkasya'ya hiç bu kadar yakın olmadığı dikkate alınacak olursa, yakın gelecekte, Kafkas ulusları kartını Rusya'ya karşı kullanmayacağını şimdiden kimse garanti edemez. Son Abhazya seçimlerinde Rusya'nın desteklediği adayın ABD'nin desteklediği adaya karşı kaybetmesinin uzmanlarca bu yönde bir başlangıç olarak değerlendirilmesi, ciddiye alınması gereken bir gelişmedir.

İrdelemeye çalıştığımız sürgünün etkisiyle, Türkiye'de güçlü bir Kafkas diasporasının olması hem bu kesimi, hem de Türkiye'yi yakından ilgilendirmektedir. Rusya'nın Ermeni tehcirini soykırım sayması, Türkiye'nin de Kırım ve Çerkes sürgünlerini aynı kategoride değerlendirmesi için önemli bir başlangıç olabilir. Hatta Türkiye, dünyadaki bütün soykırımların araştırılması için öncü ülke olma yönünde daha fazla çaba göstermelidir. ■

ANAVATAN
basınından

ULUSAL SORUNLARLA BAŞBAŞA

SHALAHO ASKER
Adıgey Cumhuriyeti, Adıge Xase Başkanı

Çeviren: İbrahim ÇETAW *

Dünyamızda, son bir iki asırda, herhangi bir felaketle karşılaşmamış ulus veya devlet yok gibidir. XIX. uncu yüzyılda büyük ulusların ülkelerini güçlendirmek ve sınırlarını genişletmek için çıkardıkları savaşlarda birçok küçük ulus yok olma tehlikesi ile baş başa kalmış olup, Adıgeler de bu uluslardan biridir. Kafkas-Rus savaşları günümüzde, her iki taraf için de tarihi miras- Bir taraf için zafer günü, diğer taraf için ulusal yas ve anma günü olmuştur. Çarlığın kotu emelleri uğruna her iki taraftan yaşamını yitiren insanlar inçinse 21 Mayıs yas ve anma günüdür.

Zaman yerinde durmuyor ve dünya değişiyor. Yeni şartlara uyum sağlayabilmek için belirlenmiş bir yolda, bilinçli ve yetenekli liderler önderliğinde, ulusça birlik ve anlaşma içerisinde ilerlemek gerekiyor. Bu gereksinim nedeniyle Adıge Xase 21 Mayısı birlik, anlaşma ve dayanışma günü olarak değerlendiriyor.

Atalarımızın büyük sıkıntılar çekerek uğruna mücadele ettikleri yönetim sistemine, bugün sahip olmuş bulunuyoruz. Devlet sistemimiz, gelenek, davranış ve yaşam şeklimizle içinde yer aldığımız büyük ülkenin diğer halkları ile kaynaşmış durumdayız. Vatanda veya diasporada yaşayanlar olarak en başta gelen görevimiz, sahip olduğumuz cumhuriyetin temellerini güçlendirmek için çalışmak olmalıdır. Adıge Xase de bu hedefe ulaşmak için çalışmaktadır. Amaç ile düşüncenin, güç ile aklın çeliştiği durumlarda felaketle karşılaşmamız olasıdır. Görünen o ki, demokrasi ile birlikte ülkemizi yönetmeye başlayanlar tarihi olaylardan ders almamış, günümüzü ve geçmişi iyi değerlendiremeyen kişilerdir. Onların, ülkemizdeki halkların birlik ve barış içinde yaşamalarını sorun edindiklerini söyleyemeyiz. Onlar, ülkedeki değişim döneminde iyi gitmeyen her şeyden dolayı küçük bir halkı suçlamak için hazır durumdadırlar. Bu nedenle güçlerimizi, akıl ve bilim doğrultusunda kullanmalıyız. Akıl ve bilimin rehberliğini önemsemeyen ve güç kullanmayı öne çıkaranlar topluma zarar verir ve gelişen dünya ülkelerinden geride kalmamıza sebep olurlar. Onlar düşmanın veremeyeceği kadar büyük zararlara yol açabilirler. Yasadığımız ülkedeki geçerli yasalara uygun olarak, yılda bir kez olsun vatandakiler veya diyaspora Adıgeleri için olumlu bir karar alırdırabilmişsek, bunu başarı olarak görmek gerekir. Bu gerçeğin yeni yetişen gençlerimiz tarafından da anlaşılması sağlanmalıdır.

Adıge Xase, çalışma alanlarını belirlemiş olup, bunları program dahilinde ve sırası ile yürütmektedir. Geçtiğimiz

yılda sorunlarımızı görüşmek üzere, hükümet üyeleri, Başbakan ve Cumhurbaşkanı ile görüşmüş bulunuyoruz.

Adıge Xase, cumhuriyet yöneticilerinin de yardımları ile başlattığı işlerin bir çoğunu başarmıştır. Bunlar Adıgece'nin sorunları, Dünya Adıge Müzik Festivali, Bersey Vumar'in doğum günü, Adıgelerin yeni yıl törenleri ve İslam dini ile ilgili çalışmalarıdır. Cumhurbaşkanı'na bağlı olarak çalışan Adıge dili komisyonu oluşturulmuş, Dünya Adıge Müzik Festivali'nin her yıl yapılması kararlaştırılmıştır. DÇB'nin toplantısı Maykop'ta yapılmıştır. Cumhurbaşkanı'nın kararı doğrultusunda, gençlerin eğitimi amacıyla din adamları ile birlikte Cumhuriyet genelinde toplantılar düzenlenmiştir.

Yaptıklarımız az değilse de, çözüm bekleyen sorunlarımız daha fazladır. Okullarımızda Adıgece'nin hak ettiği şekilde yer almaması, ulusal tarihin, Adıge gelenek ve yaşam şeklinin, İslam dininin gereği şekilde öğretilmemesi, Adıgey, Kabardey ve Çerkes dillerini birbirine yaklaştırmak için yapılan çalışmaların yetersizliği bizi üzen sorunlardır. Ulusal bilinç düzeyimizin düşmesinin, bazılarıncı Adıge olmakla olmamak arasında bir fark görülmemesinin sebepleri de bunlar olsa gerekir. Üzüntüyle belirtmek gerekirse, son günlerde Cumhuriyetin Krasnodar Kray'i ile birleştirilmesi ile ilgili olarak çıkarılan söylentiler de bu tespitimizi doğrulamıştır. Bu günlerde acil olarak bu soruna yöneldik, yalnız olmadığımızı tüm Adıgelerin yanımızda olduklarını gördük. Adıge Xase yönetimindeki kişilerin de katılımları ile Maykop ve Adıgekale'de, başka ilçe ve köylerde miting ve konserler düzenlendi. Orada soydaşlarımız tarafından gönderilen mesajlar da okundu. Bunlarla birlikte, bu önemli ulusal sorunumuzun uzağında duran, amaç ve düşünceleri uyumsuz, yanlış düşüncelere kapılmış insanlarımızın az olmadığını da gördük ve bunun nedenlerini de anladık. Bu durumdakilerin doğru düşünemediklerini, olup bitenleri kavrayamadıklarını, mal mülk hırsına kapılmış olduklarını gördük. Adıge Xase, bunlarla mücadele edilmesi için karar aldı. Topraklarımızda kan döken Çar generallerinin anıtlarını dikmeye, tarihi gerçekleri değiştirmeye çalışanlara yaptıklarının doğru olmadığı akıl ve bilim yoluyla anlatılmalı, Rusya Federasyonu'nda yaşayan uluslar arasındaki ilişkilerin sağlanması için çalışacak bir bakanlığa ihtiyaç olduğu anlaşılmalıdır.

Evimizi kendimize sınır çizip oturmadan, tüm Adıgeler olarak amaç ve düşüncelerimizin bir olduğunu ortaya koymalı, bağlanmamızı daha da güçlendirmek için mücadele etmeliyiz. Değişik ülkelerde yaşayan soydaşlarımızı anavatanlarına bağlayan yol üzerinde sağlam köprüler kurmalıyız ■

* Üç cumhuriyette Adıgece olarak yayımlanan gazetelerin
21 Mayıs tarihli ortak sayısından çevrilmiştir.

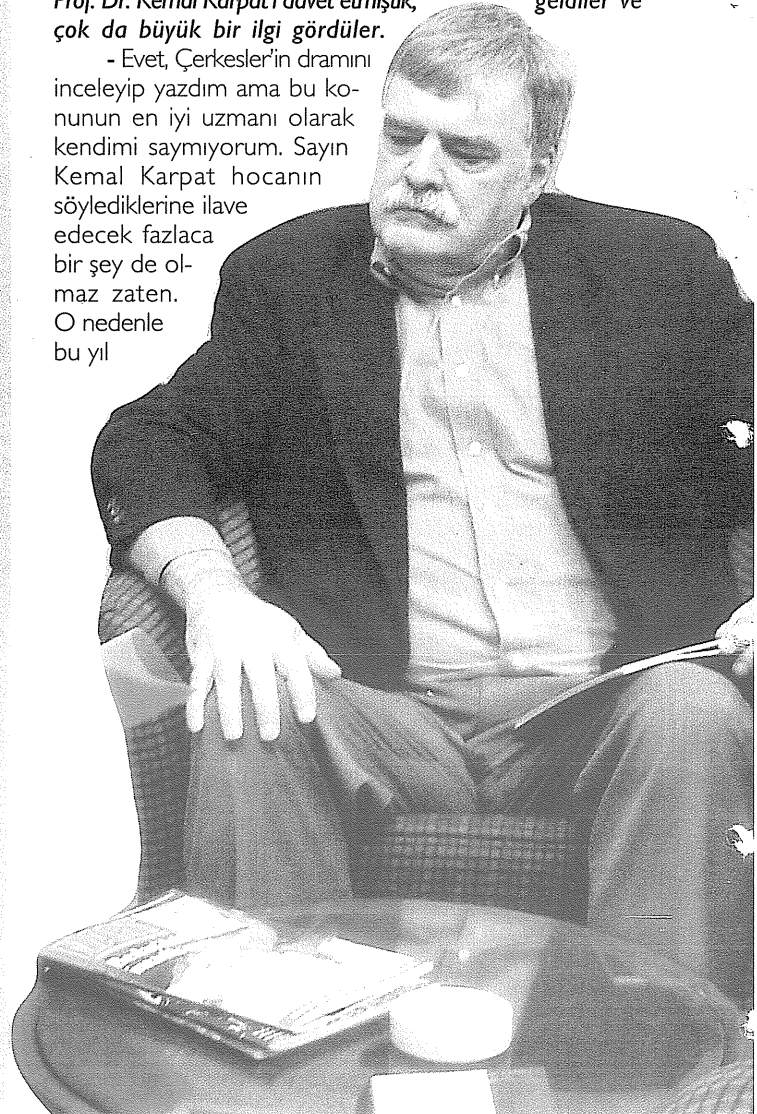
Çerkesler'in yaşadığı gerçek anlamda bir "SÜRGÜN"dür...

Ruslar öyle istiyor diye Çerkesler kendi iradeleriyle topraklarından ayrılmadı. Soyas bitiminde mağlubiyete uğrayıp topraklarında yaşamaya istenmedikleri halde bu irade kabul edilmedi. Köyleri ve toprakları tahrip edilmiş topraklar olarak zorla tahrip edilmiş topraklarındaki koparıp sürüklenmişlerdir. Üstelik bir başka ülke olan Osmanlı topraklarına sürülmüşler ve yerlerine de Ruslar ve Kazaklar yerleştirilmiştir. Bu bir sürgündür. Sürgüne girenler her şeyini bırakarak gidenlerdir. Örneğin

Sayın McCarthy, Kafkas Dernekleri Federasyonu'nun yayın organı Nart Dergisi adına söyleşi için bize zaman ayırmanızdan dolayı teşekkürler ediyoruz. Zamanınızın darlığını bildiğimiz için hemen sorulara geçmek istiyoruz.

Genel Başkanımız dün sizinle görüştüğünde bu yıl ki 21 Mayıs anma programları dahilinde Mayıs ayında "Çerkes Sürgünü" konulu bir konferans için zaman ayırıp ayıramacağınızı sormuş. Mümkünse cevabınız olumlu olsun ve biz de hazırlık yapalım. Geçen yıl yine Amerika'dan sayın Prof. Dr. Kemal Karpat'ı davet etmiştik, geldiler ve çok da büyük bir ilgi gördüler.

- Evet, Çerkesler'in dramını inceleyip yazdım ama bu konunun en iyi uzmanı olarak kendimi saymıyorum. Sayın Kemal Karpat hocanın söylediklerine ilave edecek fazlaca bir şey de olmaz zaten. O nedenle bu yıl

için mazur görün lütfen. Bir ay arayla iki kez uzun Türkiye yolculuğu yorucu olacak benim için.

Mayıs ayında gelemeyecek olduğunuza göre Federasyon merkezimizde iki gün içinde asgari 250-300 kişinin katılabileceği bir toplantı düzenleyebiliriz. O nedenle bize 2 saat bir zaman ayırabilir misiniz?

- Türkiye programım kadar yoğun ki ekstra bir zaman ayırma şansım ne yazık ki yoktur. Lütfen mazur görün.

Sayın Mc Carthy, Çerkesler'in anavatanlarından sürülüşünü incelemeye sizi yönelten özel sebepler mi vardı, nasıl oldu da bu konuyu incelemeye başladınız?

- Başlangıçta çalışma konum; Birinci Dünya savaşında Osmanlı İmparatorluğu nüfusu üzerindeki değişiklikleri incelemektir. Çalışmalarım sırasında tamamı Osmanlı ile bağlantılı olmak üzere Anadolu, Balkanlar, Kıym ve Kafkasya müslüman halklarındaki ölüm ve göç rakamlarının yüksekliği beni şaşırttı. Çünkü o tarihe keder okuduğum hiçbir eserde bu denli ölüm ve göç bilgisi veren bir kaynak olmadığı için böyle bir sonuca hazırlıklı değildim. Sonuçta o ana kadar yapılan tüm yabancı yayınlarda tek yanlı bilgiler verildiğini, müslüman nüfusların çektiği acıların yeterince değerlendirilmediğini görünce konuyu derinlemesine incelemeye başladım. Öylelikle Çerkes konusuna da girmiş oldum.

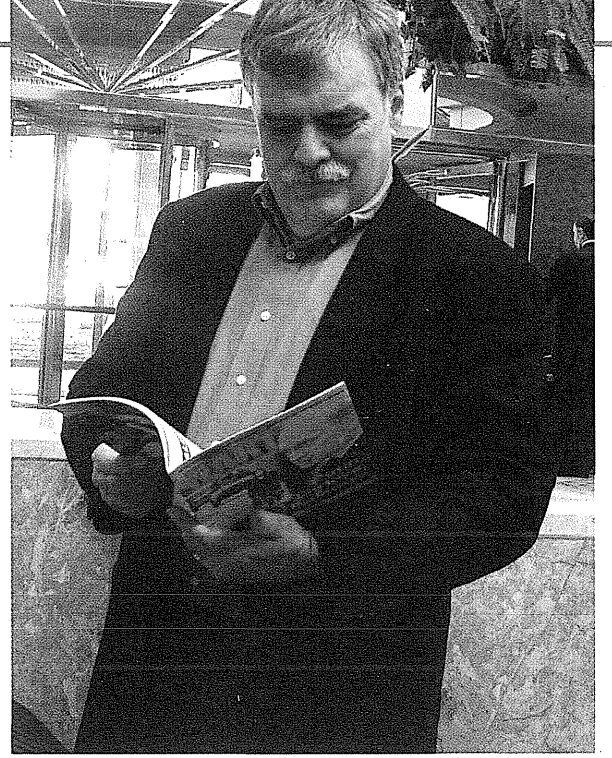
Ölüm ve Sürgün kitabı, daha önce bu alanda yayınlanmış eserlerdeki tek yanlı anlatım ve bilgilendirmelerin düzeltilmesi için kaleme alınmıştır diyebilir miyiz?

- Tümüyle değilse bile önemli oranda doğrudur. Tabii, 19. ve 20. yüzyıllarda Osmanlı nüfusunda meydana gelen değişiklikler sağlıklı olarak anlatılmamıştır derken, sadece Türkler ve müslümanlar acı çekmiştir, diğerleri çekmemiştir gibi bir yaklaşım içinde değilim. Diğer halklar da acılar çekmişlerdir. Ancak, geleneksel olarak Türk ve müslüman halkların çektiği ölüm ve göç acıları tek yanlı gözlemlenip aktarıldığı halde karşı taraf kayıp acılarının abartıldığı yaklaşımlarını düzeltici bir çabam söz konusudur. Tek yanlı anlatımlara karşı bile bile doğruları söylemeyi görev saydım ve anlattım. Sanırım bu tarz yaklaşımdaki tek eserdir. Bana göre "Ölüm ve Sürgün" adlı kitabım, yoğun ölümlerin ve tarihin büyük göçlerinden birisinin bilinmesini sağlamaya yönelik tarihi bir eserdir.

Kitabınızda Çerkes halklarının Anavatanlarını terk edişlerini genellikle göç kavramı ile ifade ediyorsunuz. -Gerçi sürgün ve zorunlu göç kavramlarını da zaman zaman kullanıyorsunuz- Kafkas-Rus savaşları boyunca Rusların uygulamaları dikkate alınca Kafkaslıların çekmiş oldukları acıları GÖÇ kavramı ile anlatabilmek mümkün mü?

- Kitapta göç kavramını yer değiştirme, yerlerinden ayrılma anlamında ele almış olabilirim Ya da öyle tercüme edilmiş olabilir. Kitlelerin yer değiştirmesi olayında eyleme adını verecek olan şey, en başta yerlerinden ayrılmış olan o insanların kendi iradeleriyle mi yoksa iradeleri dışında zorla uzaklaştırılmış olmaları ile mi ayrıldıkları, ikinci olarak o ülke içinde bir başka yere mi yoksa bir başka ülke topraklarına mı gönderildikleri, son olarak da ayrılan ya da uzaklaştırılanların yerine başkaları yerleştirilip yerleştirilmediğidir.

Bildiğiniz üzere, Rusların ana hedefi Karadeniz sahili ve verimli batı ve kuzeybatı Kafkasya topraklarına sahip olmak ve o topraklara Rusları ya da kendi yandaş halkları getirip yerleştirmektir. Ruslar öyle istiyor diye Çerkesler kendi iradeleriyle o topraklardan ayrılmadı. Savaş bitiminde

mağlubiyete razı olup topraklarında kalmayı ısrarla istedikleri halde bu istek kabul edilmemiştir. Köyleri ve tarım alanları tahrip edilmiş olarak cebren tarihi topraklarından koparıp uzaklaştırılmışlardır. Üstelik bir başka ülke olan Osmanlı topraklarına sürülmüşler ve yerlerine de Ruslar ve Kazaklar yerleştirilmiştir. O itibarla, Çerkeslerin bu acı olayı, gerçek anlamda bir "SÜRGÜN" olayıdır. Kitabıma ad verirken de bu hususu göz önünde bulundurdum. Burada bir hususa da açıklık kazandırmak isterim. Başlangıçta sürgüne gitmeyip her şeye razı olarak kalan Çerkesler için öyle bir yaşam düzeni sağlanmıştır ki, o koşullarda sağ kalmaları mümkün olmadığı için insanlar kendi arzuları ile ayrılmak zorunda kaldılar. Bu tarz ayrılmaları da, Rusların ustaca uyguladığı düzenin bir sonucu olması nedeniyle sürgün saymak gerekir.

Çerkes sürgünü konusunda birçok yazılı kaynak farklı rakamlar veriyorlar. Sizin bu konudaki tespitleriniz nedir?

- Bu konuda farklı rakamların olduğunu ben de biliyorum. Osmanlı kayıtları daha çok yerleşme yerine ulaşabilen sayıları ifade ediyor. Rus kayıtları da bu konuda net değildir. Yabancı elçi, konsolos ve seyyahların naklettikleri de bazen abartılıdır. O nedenle ben sayın Kemal Karpat, Mark Pinson ve Alan Ficher gibi araştırmacıların çalışmalarında vermiş oldukları rakamları baz aldım. Mevcut bilgi ve belgelere göre Çerkesler'in sürgünü sırasında yolda ya da ulaştıkları sahillerde açlık, hastalık, iklim koşullarına karşı koyamama gibi birçok nedenle nüfus kaybı oranı 1/3'tür. Bu rakam abartılı bir rakam değildir. Bana göre tarihi topraklarından yola çıkarılan Çerkes sayısı takriben 1.200.000 kişidir. Bunlardan 400.000 kişi yollarda yaşamını yitirmiş ve 800.000 kişi de yerleşme yerlerine ulaşabilmiştir. Yerleşme yerlerine ulaştıktan sonra da kayıplar olduğu da bilinmektedir.

Sayın Mc Carthy, aceleniz olduğu için bu kadarla yetiniyoruz. Oysa başka da sorularımız vardı. Bize zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz.

Ben de teşekkür eder Nart Dergisi çalışanlarının başarılarının devamını dilerim ■

Adıge devlet tv'nin diaspora ziyareti

Sweta Şalxho (soldan ikinci), Gazi Brahma ve Yura Zinkopski'den oluşan Adıgey tv ekibinin dergimizle yaptığı röportajda, Ankara Kafkas Derneği eski başkanı Fahri Huvaj (sol başta), ekibin Ankara rehberi ve bizim de gönüllü çevirmenimiz oldu.

Maykop'tan gelen üç kişilik ekip Adıgey Cumhuriyeti devlet televizyonunda yayınlanacak "Adıgelerin Birliği" programı için Ankara, İstanbul, İzmir, Adapazarı, İzmit, Düzce, ve Nazilli ile bazı köylerde, toplam 16 saat süren çekimler yaptılar

*S*ayın Sweta Şalxho; siz Adıgey Cumhuriyeti'nin resmi devlet televizyonu çalışanları olarak, kurumunuzun çalışmalarından bahsedebilir misiniz?

Bağımsız programlar yaptığımız gibi, Rusya'nın her tarafından büyük televizyon kurumlarıyla da çalışıyoruz. Haberlerimiz insanların ilgisini çekiyor. Adıge tv'nin çalışma şekline göre, bizim insanlarımızın yaşayış şeklini ve onların ilgi alanlarını işlemek ön planda. Rusya'nın genelinde olduğu gibi, bizde de en çok önem verdiğimiz şey enformasyon. Buna, nerede yaşıyor olurlarsa olsunlar,

bizim insanlarımızın yaşayış şekilleri, örf ve adetleri gibi unsurlar da dahil. Buraya da soyumuzun en kalabalık olarak yaşadığı yörelerdeki insanlarımızın nerelerde, nasıl yaşadıklarını, dillerini nasıl kullandıklarını, sorunlarını, vb. araştırmak, öğrenmek ve yapacağımız yayın yoluyla oradaki insanlarımızla aktarmak amacıyla geldik. Buradaki insanlarımızla röportajlar yapıyoruz. Adıgelerin Adıge olduklarını ispatlamaları ve soylarını sürdürüebilmeleri için dillerini yitmemeleri gerektiğine inanıyorum. Benim en çok istediğim şey, Adıgelerin aynı ortam içinde, hep yanyana oturarak Adıgece konuşarak yaşamlarını sürdürmeleri. Bunun en güzel örneği buradan Adıge'ye gelip yerleşenler, evlerini yapanlar. Birarada olup birlikte düşünmek, yapacağımız işleri birlikte planlamak, birleştirmek daha mantıklı daha akılcı çözümler bularak sonuca gitmek gerektiğini vurgulamak amaçlı bir televizyon programı yaptık. Elimizden geldiğince bütün imkanlarımızı kullanarak çekimler ve görüşmeler yapıyoruz.

- Rusya tv ile nasıl bir diyalog içindedesiniz?

Bizim tv.miz Adıge televizyonu, Rusya'da bulunan büyük kanallardan birisi. Rasia kanal grubundayız. Bazı küçük tv kanalları, günün belli saatlerinde bu büyük kanala girerek ortak yayın yapıyor. Biz de yapıyoruz. Ayrıca bizim kanalımızın bağlı olduğu kanal Ariti'ye de her akşam belli saatlerde bağlanıyoruz. Biz haber programları dahil, Adıge dilinde yayın yapıyoruz. yayın akışımızda, değişik programlar var. İnsanların yaşayış şekilleri, hangi kültürler içerisinde oldukları gibi konular ve küçük çocukların izleyebilecekleri

programlar yer alıyor. Bunlar iki günde bir akşamları seyredilebiliyor. Rusya kanalında da sabah ve akşam programlara parça parça Adigece ve Rusça programlar yerleştiriyoruz. Rus kanalında en çok yayınladığımız programlar haberler oluyor.

- Adige'de televizyonunuza yansıyan siyasi gündem nedir?

Son zamanlarda diasporada bulunan internet, gazeteleri kuran şahıslar kurmuş oldukları ağlarda "o şöyle dedi bu böyle dedi" gibi sözler yayınladılar. Doğrusu şu ki, biz onlarla uğraşmadık. Bunlar bizim içimize politika olarak girmediler. Bunlar bizim de canımızı sıktı. Diaspora ile aramızda hiç bir problem yoktur. Nitekim, burada yaşayan insanlar bizi aradılar, bizlere ilgi duydular. Hepinizden razıyız. Biz kardeşiz. Birbirimize sarılmamız, yumak gibi olmamız lazım. Benim gözümle baktığımda dünyanın her tarafında bulunan adigeler nereden gelirlerse gelsinler hepsi değerlidir. Diasporaya geldiğimizde bize olanak veren Kafkas Federasyonu Başkanı Muhittin Ünal'a Allah razı olsun diyorum. Adige olup da gerçek anavatanda yaşayanlarla burada yaşayanların birbirlerine yüzlerini göstermeleri çok kıymetli olur. Cihan Candemir'e Allah razı olsun diyorum. Ondan razıyım. Fahri Huvaj'dan da Allah razı olsun. Razıyım. Ayrıca beraberce olduğumuz kişiler İstanbul'da İzmir'de (isimlerini söyleyemesem kusura bakmasınlar) tanıştığım kişilerin hepsinden Allah razı olsun diyorum. Türkiye'de yaşayan Adigelerin işleri yolunda gitsin. Çocuklarının Adige dili öğrenmesi, Adige milletinin tükenmemesi dileğiyle Allah razı olsun diyorum hepinize.

- Kafkasya'da mesleğinizi yaparken yaşadığınız zorluklar nedir?

Hiçbir zorluk çekmiyoruz, Adigelerin arasına katıldığımız zaman çok mutlu oluyoruz, hiçbir yorgunluğumuz kalmıyor.

- Nart Dergisi için söyleyecekleriniz var mı?

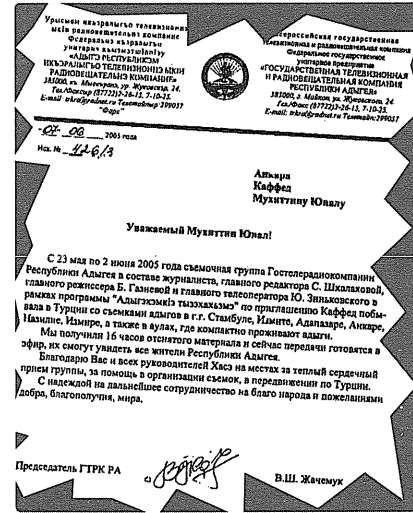
Nart'ı okuyamasa da takip ediyoruz. Oraya geliyor ve ilgimizi çeken yerleri tercüme ettiriyoruz. Yayın konularını, fotoğrafları çok güzel buluyoruz. Kafkasya'da yaşayan insanların dergiye konu edilmesi ayrıca mutlu ediyor bizi.

- Nart Dergisi okurlarına aktarmak istediğiniz başka bir şey var mı?

Herkese teşekkür ederim. Burada yaşadıklarımı mutlaka aktaracağım orada konuştuğum insanlara. Sizin bana söylemek istedikleriniz varsa, ben de aktarabilirim oradakilere.

Muhittin Ünal (Kaf-Fed Başkanı): Cumhurbaşkanımız sadece oranın değil, bizim de cumhurbaşkanımız. Buradaki çocuklar dillerini unuttuyorlar. Görsel yayınlarla dil öğrenimi daha kolay olur. İmkan varsa uydu yayınlarından kanal kiralamak suretiyle haftada iki üç gün birkaç saat dil yayını yapmak için Cumhurbaşkanımız katkıda bulunursa, yardımcı olursa çok iyi olacak. Kendilerine iletir misiniz?

Tabii ki baş üstüne ■

Adige Cumhuriyeti Devlet Televizyonu ekibi ülkelerine döndükten sonra, Federasyonumuz'a Genel Müdür V.Ş. Jakemuğ adına imzalanmış resmi bir teşekkür mektubu gönderdiler. Mektupta özetle, "Türkiye'ye davetiniz, çekimlerde gösterilen kolaylıklar ve yakın ilgilere dayanarak size, derneklerinize ve üyelerinize saygı ve iyi dileklerimizle sunarız. Gelecek günlerde sevgi, saygı içerisinde, birlikte nice çalışmalarla bulunmak umuduyla..." deniliyor.

Düzce'deki köy yaşamı Adige tv'de

Adige Cumhuriyeti Devlet Televizyonu Düzce'de Sweta Şalxho, Gazi Brahma ve Yura Zinkopski'den oluşan Adige tv ekibi, 31 Mayıs'ta Düzce Kuzey Kafkas Kültür Derneği'nin Bostanyeri (Kazukkozdruk, Şapsığhable) köyündeki dernek binasında Düzceli Çerkeslerle bir araya geldi. Adige tv ekibi, Düzce'deki Çerkes köyleri Kirazlı (Tseykohabl), Batakıçiftlik (Şalahohabl) ve Köprübaşı (Haçemziy) ile Düzce'deki Çerkeslerin sosyo-ekonomik yaşantısı hakkında bilgiler toplayıp, çekimler yaptılar. 23 Temmuz Cumartesi günü Köprübaşı köyünde gerçekleştirilecek "Düzce Kafkas Festivali" ne davet edilen ekip elemanları da, Düzce demeğini Maykop'a davet ettiler.

DÇB toplantısı İstanbul'da yapıldı

Sürgünün 141. yılı anma etkinliklerine katılmak için 21 Mayıs günü de İstanbul'da kalan DÇB üyeleri, söylenen ağırılar eşliğinde Kızkulesi'nden denize karanfil bıraktılar.

MUHİTTİN ÜNAL / İstanbul

Kuzey Kafkasya kökenli 40 işadami ile birlikte 19 Mayıs 2005 günü İstanbul'a gelen DÇB yönetim Kurulu üyeleri; Türkiye, Suriye, Ürdün ve Kaliforniya Demekleri temsilcileri olan 6 üyenin de katılımıyla 20 Mayıs 2005 günü tam gün İstanbul Dostluk Kulübü Salonu'nda çalışarak mutat Yönetim Kurulu toplantı gündemindeki konuları görüşmüştür.

Genel Merkez tarafından hazırlanan 7 maddelik toplantı gündemine Kafkas Demekleri Federasyonu tarafından eklenmesi istenen dokuz ayrı konu da ilave edilerek ayrı ayrı görüşülmüştür.

Genel Başkan Naxuş Zavurbiy, geçmiş çalışmalar ve mevcut sorunlar hakkında mukayeseli bilgiler verildikten sonra sözü ev sahibi sıfatıyla Kaf-Fed Genel Başkanı Muhittin Ünal'a vermiştir. Fed Genel Başkanı yaptığı konuşmada, Federasyon'ur bitirilen ya da devam etmekte olan çalışma konu arı hakkında özet bilgiler sunarak, "Federasyon olarak, b.ıgı demeklerden ikişer genç ile demek başkan ve yardımcılarını eğitim çalışmalarına alıp, sağlam bir örgüt yapısı oluşturmayı ve oldukça önemli aktivitelere imza atmış olmamıza rağmen, baştan beri üyesi olduğumuz DÇB'nin ilk yıllara nazaran istenilen etkinlikte çalışmıyor olmasından kaynaklanan bir çok sıkıntımız vardır. O nedenle artık DÇB Yönetim

Kurulu'ndan radikal kararlar alınmasını ve icraata geçilmesini istiyoruz" demiştir

Bundan sonra söz alan Kaliforniya temsilcisi Çiçek Şık ile Karacay-Çerkes temsilcisi Oxuta Alexandre de, şu konularda görüşlerini bildirmişlerdir:

"- Dönüş yollarının açılması ve yolun kısaltılması boynumuzun borcudur.

- Genç kuşaklardaki dil kaybının önüne geçmek üzere pratik önlemlere başvurmamız.

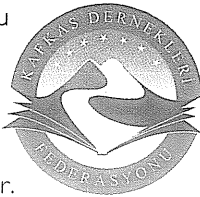
- Dil sadece ailenin gayreti ile çözümlenemiyor. Devletlerin de katkısını sağlamamız.

-Türkiye Çerkesleri hem kendi hükümetleri ile diyalog kurmalı, hem de Türkiye-Rusya ilişkilerinin iyileşmesine katkı sağlamaya çalışmalıdırlar.

- Başansızlıklarımızı sorgulamalı, sebep ve sonuçlarını tartışabilmeliyiz.

- Gerekiyorsa Avrupa'nın da, uluslararası kuruluşların da kapılarına dayanmalıyız".

Gündemin üçüncü maddesinde söz alan Adıgey Devlet Üniversitesi Rektörü Hunaxo Reşid ise konuşmasında, Kaf-Fed ile Almanya'da kurulu Adıgey Sandığı'nın ortaklaşa yürüttükleri 8 yıllık çalışma sonucunda kaybolmakta olan kültürel değerlerin önemli oranda derlendiğini, bu yıl ve gelecek yıl da devam edecek olan çalışmalarla çok önemli bilgi ve belge derlemelerinin tamamlanacağını, derlenen verilerden çok sayıda eserin yazılmakta olduğunu, bunların yayını gecikse de o kadar

önemli olmadığını, önemli olanın verilerin derlenmesi aşaması olduğunu söyleyerek, bu çalışmalara katkısı olan Kaf-der, Kaf-fed ve Almanya'daki Adige Sandığı'na teşekkür etmiştir. Hunaxo, ikinci konu olarak, Osmanlı arşiv belgelerinin bir an önce sağlanması halinde uzman araştırmacıların Türkiye'ye gelip eski yazı okuyabilenlerle birlikte belgeler üzerinde çalışmaya hazır olduklarını ifade etmiş ve bu konuda yardım talep etmiştir.

DÖNMEK İSTEYENLER BİLDİRİLSİN

Söz alan DÇB Yönetim Kurulu üyesi Prof. Dr. Dзамих Kasbulet ise, Rus, Ermeni, Gürcü arşivlerinden önemli sayıda belge topladıklarını Suriye'de mevcut olanları da ya suret ya da filmlerinin temin edildiğini, Memlûk belgelerinin önemli kısmının birer örneğinin artık ellerinde olduğunu, Osmanlı belgeleri de ele geçince bilimsel ve ciddi bir çalışmanın yapılacağını ifade ederek bu konuda iş birliğine hazır olduklarını belirtmiştir.

Bu konuşmalardan sonra söz alan Kaf-Fed Genel Başkanı, 1997 Ürdün buluşmasında kararlaştırıldığı üzere Osmanlı arşivinin taranması için program hazırlandığını, şu anda 3000 civarında belgenin konusunun, numarasının ve diğer bilgilerinin bilindiğini, asıl sorunun parasal kaynak olduğunu 4. DÇB Kongresi sonunda üye derneklerce 30.000 ABD doları katkı vaadinde bulunulmuşsa da hiç bir ödeme yapılmadığını belirtmiştir.

Konu ile ilgili konuşmalar sonucunda; "2006 yılında Adigey Devlet Üniversitesi öncülüğünde tüm dünyada mevcut akademisyenlerimizin davetli olduğu ve Adigey Cumhurbaşkanının da destekleyeceği bir kongre yapılmasına, arşiv konusunun gelecek yıl ki kongrenin gündemine alınmasına, ayrıca DÇB tarafından da arşiv çalışmaları ile ilgili bir komisyon oluşturulmasına karar verilmiştir.

Çiçek Şık ile Muhittin Ünal dönüş konusunda DÇB tarafından net bir tavır ve duruş belirlenmesini, zorla sürülmüş bir halk olarak anavatana geri dönmek isteyenlerin 5 yıl Rusça öğrenmek için bekletilemeyeceğini ve ana dilimizi biliyorsak öncelikle Rusça bilme şartı koşulamayacağını, DÇB Genel Başkanı Zavurbiy'in Soçi toplantısında RF Başkanı Putin'e söylediği gibi, bir yıl Kafkasya'da kalmanın ve ana dilini biliyor olmanın yeterli sayılması gerektiğini söylediler.

Daha sonra dönüş konusyla doğrudan ilgili Yönetim

Kurulu üyesi Necdet Hatam söz alarak; "Rusya Federasyonu tarafından zamanında dönüş için önemli fırsatlar tanındığını, Adigey Devleti Parlamentosu tarafından bir özel yasa da çıkartıldığını ama insanların bundan yararlanmadığını, derneklerin bu konuda üzerlerine düşen görevi yapmadıklarını, Memlûk örneğinin asla unutulmaması gerektiğini ve her şeye rağmen temel görevimizin insanlarımızı geri getirmek olduğunu, konferans düzenlemek de dahil bu asli konuda çalışmaların devam edeceğini" ifade etmiştir.

Konuşmaların sonunda, diaspora derneklerinin her yıl sonundan önce geri dönmeyi isteyen aile ve fert sayılarını detaylı bilgiler içerecek şekilde DÇB'ye bildirmesine, DÇB tarafından da bildirilen aile ve kişilerle ilgili, çalışma yeri de dahil her türlü hazırlıklarının yapılarak, gelecek olanların işlemlerini takip edeceğine dair mutabakat sağlanmıştır.

Dil konusunda, BM tarafından belirlenen ve küçük halklar için önemli olan 21 Şubat Dil Günü'ne önem verilmesine, Nalçık'da şu anda başan ile yürütülmekte olan Sibza, Sixabze, Sixok (dilim, geleneklerim ve vatanım) sloganının tabana inecek şekilde işlenmeye başlanılmasına, yarışmalar konulmasına, ödüller verilmesine, anadili öğrenmede teşvik araçları kullanılmasına karar verilmiştir..

DÇB merkezinde profesyonel kadroların istihdamının artık şart olduğuna, bundan böyle aidat ödemelerinde taviz verilmemesine karar verilmiştir.

KAF-FED'İN TALEPLERİ

Gündem maddeleri tartışılırken, toplantı öncesinde Kaf-Fed'in DÇB yönetimine gönderdiği taleplerle ilgili olarak söz verilen Muhittin Ünal, talep maddelerini şöyle açıklamıştır:

"I- Rusya Federasyonu Vatandaşlık Yasası ve 20 civarında konuda değişiklik yapmak üzere Duma'ya başkan V. Putin tarafından sevk edilen değişiklik önerileri ne oldu? Bir gelişme varsa bunları anında bizlere iletmelisiniz. Bir başka ricamız da her ne gönderirseniz gönderin ama asla Rusça olmasın. Adigece veya İngilizce olursa anında tercüme imkanımız vardır. Rusça olunca tercüme ettiremiyoruz.

II- DÇB'nin kuruluş ana nedenlerinden birisi anavatana geri dönüş konusudur. Bu konuda net bir tavır ve karar alıp, onun tahakkuku için her birimizin kendisine düşeni yapacağı bir çalışma programı hazırlayalım.

III- Çifte pasaport ve sürgünde yaşayan halk statüsü ile ilgili UNPO'dan istihval edilen ve Boris Yeltsin tarafından 1994 yılında yapılan açıklamaların içeriğine göre isteme soğuk bakılmayan kararın takibinden vazgeçmeyeceğiz. İki Duma üyesi, Genel Başkan ve Kanoka Arsen, iyi iş ilişkilerini kullanarak RF Devlet Başkanı Putin'e ve Duma'ya konuyu anlatabilmeli ve bir karar almasını sağlamalı. Biz de gereken

desteği sağlamaya hazırız. Bu yolla olamayacaksa değişik metotlarla BM, AGİT, AB ve AK. gibi kuruluşlara gitmeye start vermeli, kararını da, eylemini de birlikte başlatmalıyız.

IV- Tüm dünyada sivil yapılar güçleniyor ve el ele vererek ortak amaçlara, ortak eylemlerle ulaşabiliyorken, biz kendi içimizde eyleme yönelik bir birliktelik sağlayabilmiş değiliz. Bu da DÇB'nin giderek düşen performansından doğuyor. Örgüt olarak başarılı olabilmek için öncelikle tüm yönetim kadrolarımızın sivil kadrolardan oluşmasını sağlamalıyız. Gelecek seçim döneminden itibaren DÇB yönetim kurulunda artık hiçbir kamu görevlisi kalmamalıdır. Tüzüğümüzde değişiklik yaparak kongrelerde divan başkanlıklarının DÇB başkan ve yardımcılardan değil, delegelerin öneri ve serbest iradeleriyle seçecekleri kişilerden oluşmasını mutlaka sağlamalıyız.

V- Anavatan dışında yaşayanlar açısından kablolu ktv yayını yoluyla dil eğitimi yapma çalışmasının hayati önemi vardır. Sayın B. Karamırza'nın bu konuyla ilgili çalışması ne aşamadır?

VI- Bugün Adigey Cumhuriyeti'nin Krasnodar'a bağlanma isteği gündemde ise, sebebi bellidir. Nüfus yetersizliği? Yarın bu durum Abhazya ve Karaçay Çerkes için de söz konusu olacaktır. Hal böyle olunca çifte pasaport ve çifte kimlik konusu hayati önem arz ediyor. Türkiye bu gün Avrupa'dan benzeri taleplerde bulunuyor. Öyle ise Rusya ve Türkiye arasında bu konuların konuşulması için etkin girişimler başlatmalıyız. DÇB de buna öncül olmalıdır.

"ABHAZYA'YA AMBARGO KALDIRILMALI"

VII- Gürcü-Abhaz savaşı sırasında Çeçenistan savaşı bahane edilerek, o tarihlerde BM yetkisini kullanmakta olan Rusya Federasyonu vasıtasıyla haksız bir şekilde ve ancak yeteri çoğunlukla Bağımsız Devletler Topluluğu'ndan Abhazya'ya ambargo kararı çıkarılabilmisti, Bu gün fiiliyatta Rusya bile Abhazya'ya ambargo uygulamazken, Türkiye ve bazı ülkelere haksız şekilde ambargo uygulanmakta ve Türk vatandaşları olarak Abhazya'ya seyahat etme hürriyetimiz kullandırılmamaktadır. Bunun için bir kampanya yapılmalı, etkili olabilmesi için de DÇB öncülüğünde ve daha geniş bir tabanda ve diğer sivil toplum kuruluşlarını da yanımıza alarak yola çıkılmalıdır. Bu konuda DÇB bir karar alabilmeli ve net bir duruş sergilemelidir (bu konu görüşülürken Abhaz Dayanışma Komitesi Başkanı İrfan Argun ile Abhazya hükümet temsilcisi Vladimir Ayüzba da toplantıya devet edilmiştir. Argun'un vermiş olduğu bilgilerden, yakın bir tarihte Türkiye'nin Tiflis büyükelçisinin

Abhazya'ya geçip, tarafları Türkiye'de yapılacak bir görüşmede ambargo ve insan hareketleri konusunu görüşmeye davet edeceğini de öğrenmiş olduk).

VIII- Çeçenistan Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu arasındaki kanlı savaşı bitirmek üzere, DÇB dahil tüm sivil yapılan harekete geçirmeliyiz. Aksi takdirde tüm Kafkasya'da istikrar sağlanamayacaktır ve ekonomi başta olmak üzere bir çok alanda olumsuzluklar getirecektir. Geliniz bu konuda da bir eylem şekli geliştirelim ve tüm Kafkasya için birlikte yola çıkalım. Kafkasya'da artık kan akmasın, barış ve huzur olsun.

IX- DÇB, gerek Kafkasya'da, gerekse Çerkeslerin yaşamakta olduğu ülkelerde gelişen hassas konularda geç kalmadan tespitler yapabilmeli, sağlıklı yorumlar üretmeli ve kısa sürede tüm üye demeklere ulaştırmalıdır. Bunun için de gerekirse profesyonel diplomat ve uluslararası ilişkiler uzmanı istihdam edebilmelidir. Tatbikatta ise DÇB hemen hemen en sonda kalmakta ve sesi de cılız çıkmaktadır. Öyle olunca da oluşun boşluklardan yararlanmak üzere başkaca sesler duyulmaya başlanılması tabiidir.

Kaf-Fed'in önerileri konusunda söz alan Seyfettin Diyner de tüm maddeleri toparlayıp, "DÇB'nin temel konularla ilgili duruşunun, özetlenen konulara yaklaşım tarzının net ve anlaşılır olması şarttır. Gelişen olayların hemen arkasından nasıl bir tavır konulacaksa yüksek sesle ifade edilmeli ve bu üye derneklerin önünde olmalıdır. Buradaki açıklamalardan anladığım kadıyla bize ulaşmayan ve yeterince bilmediğimiz şeyler de söz konusudur."

Bu açıklama ve konuşmalardan sonra Genel Başkan N. Zavurbiy özet halinde şunları söylemiştir: "RF repatriyant yasası gerçekten dönmek isteyen için engel değildir. Daha önceki yıllarda işlemlerine yardımcı olduğumuz halde dönmeyen ya da kısa sürede geri dönenler vardır. Dönmek isteyen oldu da gereğini mi yapmadık? Önemli olan önce talep yaratmaktır. Asıl buna çalışmak gerekir. Çifte pasaport ve çifte kimlik konusunda taraf ülkelerin RF ile aralarında ikili anlaşma yapmaları gerekiyor. UNPO 'nun üyesiyiz. O kanalla zaten çalışıyoruz. Çeçen savaşını durdurmak için 5 kez girişimde bulduk ama başaramadık. O nedenle her ülke öncelikle kendi ülkesini savaştan korumalıdır. Rektör Barazby Karamırza kablolu yayın konusunda birçok girişimlerde bulundu. Ancak, parasal yapımızla halledebileceğimiz bir şey olmadığını düşünüyorum. Dile getirilen şeylerin çoğunluğu Genel Kurulla ilgilidir. Gelecek yıl bunları gündeme alalım ve tartışalım" .

Toplantı bu sözlerle sona erdi ■

Dünya Çerkes Birliği toplantısına katılan temsilciler, toplantı sonrası bir hatıra fotoğrafı çektirdiler ve tekne ile boğazi seyrettiler..

Ceviren*:
İbrahim ÇETAW

ANAVATAN
başından

21 Mayıs 1864

SEMEN ESADZE'nin
notlarından

21 Mayıs 1864 günü hava bulutluydu, yağmur çiseliyordu. Vubuh toprağı Kaabda'da toplanan Rus birlikleri sevinçliydi. Kafkas savaşlarının sona erişi ile ilgili tören yapılacaktı.

Saat 11:00'di. Rus Çarı ve Kafkas orduların baş komutanı Prens Mihail Nikolayeviç bir tepede görüldü. Yani başında general ve subaylar vardı. Georgi nişanı alanlar için yapılan dua sona erince prens tepeden aşağı indi ve alay, tabur ve süvari bölüklerine: "büyük öneme sahip sorunu çözdükleri" için teşekkür etti. Prens "büyük sevinç içinde, yiğitlerimizle gurur duyarak, Kafkas ordusunun yaman savaşçıları Kafkas savaşlarının son ermesinden dolayı kutluyorum. Savaşta yiğitlikler göstererek, büyük sıkıntılara katlanarak çarımıza ve ana vatanımıza büyük hizmetlerde bulundunuz. Ne dağ kaleleri, ne de dağlılar, ne yağmurlar, ne de sıcaklar sizi durduramadı. Her sıkıntıya katlanarak, kanınızı akıtarak amaçlarınıza ulaştınız. İyilikler, bizi başarıya ulaştıran büyük tanrının olsun. Kafkasya'yı savaşarak ele geçiren siz kahramanlara ülkemiz saygı duymaktadır. Bugünkü mutluluğu ve sevinci göremeden yaşamını yitiren arkadaşlarınızı ebediyen unutmayacağız!"

Daha sonra Kaabda'da toplanan birliklere Çar II. Aleksander'in mesajı okundu:

"Büyük zaferi sağlayan komutan, subay ve askerleri yürekte selamlıyorum. Kahramanlıklarıyla gurur duyuyorum. "Kafkas savaşlarında kahramanlık gösterenlere çar büyük değer veriyordu. Prens Mihail Nikolayeviç'e II. dereceden Georgi nişanı ve üzerinde "Kafkas savaşlarının sona erişi anısına" yazılı gümüş bir kama armağan edilmiştir.

Çar, kardeşini "yüz elli yıl önce vahşi dağlılar tarafından başlatılan kanlı savaşı bitirdiği" için kutluyordu. "Bu günden itibaren Kafkasya'da itaat etmeyen bir halk dahi kalmadı," diyordu çar.

Çarın emriyle Kafkas savaşlarında görev alan herkese dağlı topraklarında akıttıkları kan ve gösterdikleri kahramanlıktan dolayı madalyalar verildi.

II. dereceden Georgi nişanı, Kont Yevdakimov'a verilmişti. Çar ona hitaben "yüz elli yıl süren kanlı savası sona erdiren sensin, güzel yöreyi dağlıların elinden almayı sen başardın," diyordu.

Adige toprağında kan döken alay, tabur ve süvari birliklerinin hepsine hizmetlerinden dolayı değerli nişanlar ve madalyalar verilmişti.

Bugünü yüreğimizde anımsadıkça Adıgeyiz!

CACİHU MECİT

Kıyboyu Şapsığları, Adige Xase Başkanı

Her ulusun tarihinde uğradığı büyük felaketlerden dolayı unutamayacağı sayfalar vardır. Örneğin 20. yy başlarında Türkiye'de yaşayan Ermeniler uğradıkları felaketi, Yahudiler soykırımını unutabilirler mi? Sovyetler Birliği'nde yaşamış olan tüm halklar da Büyük Anavatan Savaşı'nın acısını yüreklerinin derinlerinde hissederler.

Kafkas savaşları da Adige tarihinde kökü uzaklara varan bir felaket olarak kalmıştır. Asırlar içinde ulusun

gelişip büyümesini bu savaşlar durdurmuş ve kınılmaya uğratmıştır. Bu savaşlarda kaybedilen insan sayısını ve çekilen acıları saymak mümkün değildir. Yine bu savaşlardan dolayı Adigeler en değerli varlıklarını, vatanlarını yitirmişlerdir. Ulusun yüzde doksani dış ülkelerde kalmıştır. Onlar bugün ne kadar iyi yaşarsa yaşasınlar buldukları ülkeler onlara asla vatan olmayacaktır.

21 Mayıs, topraklarını ve kültürel birliğini yitiren ulusun anma günüdür. Bugünü birilerinden hesap sormak için değil, tarihimizin acı bir sayfası olduğu için unutmamalıyız.

Bugünü yüreğimizde anımsadıkça Adıgeyiz! ■

* Üç cumhuriyette Adigece olarak yayımlanan gazetelerin 21 Mayıs tarihli ortak sayısından çevrilmiştir.

“Özgürlüğü tadınca vazgeçmeniz mümkün olmaz”

Abhazya Cumhuriyeti Meclis Başkanı Nugzar Aşuba ve Geri Dönüş Devlet Komitesi Başkanı Mukba Anzor ile mevcut sorunlar ve “dönüş” konularında sohbet ettik. Sorularımıza samimi ve net cevaplar verdiler;

- Hoşgeldiniz. Önce izlenimlerinizi alabilir miyiz?

Aşuba: Buraya gelip, sizin gözlerinizde Kafkasya sevgisini ve bağlılığını görmek çok güzel.

- Sizin mutlaka söylemek istedikleriniz vardır. Onları öncelikle alalım isterseniz. Bununla birlikte genel bir durum değerlendirmesi de yapar mısınız?

Aşuba: Abhazya'nın yeni yönetimi ile birlikte bütün kardeşleriniz adına sizi kucaklıyorum. Bugün Abhazya'nın ulaştığı yeri Kafkasyalıların dayanışmasına borçluyuz. 12 yıldır verdiğimiz mücadelenin bana öğrettiği şudur ki; bağımsızlık öyle bir uyuşturucu ki, alışınca

bir daha vazgeçmeniz mümkün olmuyor. Rusya'da ve dünyanın birçok ülkesinde görüşmeler yaptım. Bir çoğundan daha şanslı olduğumuzu düşünüyorum. Malımız mülkümüz az, elbisemiz eski, yemeğimiz yetersiz olabilir, ama özgürüz. Bu bazı menfaatler için vazgeçilecek bir şey değildir.

- Gürcüstan'la ilgili sorunlar ortaya çıktığından beri Abhazya'nın Rusya ile ortak stratejiler planladığı da konuşuluyor. Yetkili bir ağız olarak bu konuda ne söyleyebilirsiniz?

Aşuba: Zaman saman gündeme gelen Rusya ile ortaklık düşündüğümüz gibi şeyler söz konusu değildir. Hele Gürcüstan'la ortaklık dünya durdukça olmayacaktır. Çok büyük baskı altındayız. Kolumuzu bükme isteyen güçler var. Büyük devletlerin bağımsızlığımızı tanımak gibi bir düşünceleri yok. Ama başka yollarımızın olduğu da açık. Bağımsızlığımızı pazarlık konusu yapmıyoruz,

Bağımsızlığımızı asla pazarlık konusu yapmayız. Çünkü, bütün insanlarımızın birarada olduğu, kültürü, dili ve ulusal varlığıyla güçlü bir ülke kurmak istiyoruz. Devletin adı Abhazya, yaşayanlar başkaları olmamalı.

Çünkü kültürümüzü, ulusal varlığımızı, dilimizi yaşatarak, Abhazyaya dışındaki bütün insanlarımızın da sığınacağı bir ülke kurmak istiyoruz. İsteyen buna değer verir, isteyen başka türlü düşünür. Önemli olan buna bizim inanmamız.

Yeni bir şeyden bahsetmiyorum size, tarih boyunca atalarımızın yaptıklarını yapıyoruz. Kafkasyalıların genetiğinde var, birbirine saygı, sevgi ve birlikte yürümek. 19. yüzyılda başımıza gelen felaket sırasında da birbirimizle daha yakın dayanışma içinde olup, daha akıllı olabilseydik, daha düşünceli davranabilseydik, belki bu trajediyi yaşamıyor olabilirdik. Bu aynı zamanda önemli bir tecrübeydi, bunu asla unutmamamız, ders almamız ve birlikte hareket etmemiz gerekli. Biz bu tecrübeden dolayı son dönemdeki krizi atlatabildik.

- *Abhazyanın yeni yönetiminin öncelikli amaçları nelerdir?*

Aşuba: Dün karşı karşıya olan insanlar, bugün kol kola hizmet ediyorlar devamıza. Çok büyük işler var yapmamız gereken. Öncelikli görevimiz ülkemizin güvenliğini sağlamak. Barışı isteyen, her zaman savaşa hazırlıklı olmalıdır. Savaşı hiç istemiyoruz, ancak gelecek tehditleri de durduracak güçteyiz. Ülkemizin tanınmasını sağlamak için çok çalışmalıyız, haklılığımızı dünyaya duyurmalıyız. Burada size büyük görev düşüyor, çünkü büyük imkanlara sahipsiniz. İkinci problem de, insanlarımız yemek içmek zorunda, bu da ekonomiyle ilgili. Burada sizinle ilgili düşüncelerimiz var. Bizim topraklarımızda gözü olan çok. Ancak onu gönülden isteyebilecek, gönülden bağlı olan sizsiniz. Gürcüstan da topraklarımızı istiyor, Rusya'nın da topraklarımızda gözü var. Bunlar yeni şeyler değil, hep vardı. Bu söylediklerimin ekonomiyle ne ilgisi var diyebilirsiniz. Bununla ilgili bir tecrübe yaşadık. Gürcüstan Rusya ile birlikte iken, bizim bir talebimiz olduğunda (fabrika, atölye, tesis...vb.) hemen bunu yapma işini Gürcülere verirler, işçiler, çalışanlar oradan gelirdi. Sonra bir şekilde onların Abhazyaya'ya yerleşmeleri sağlanır, onlar da "biz de sizin şu fabrikalarınızı kurduk" derlerdi. Şimdi de Ruslar bu şekilde gelmenin yollarını düşünüyor olabilirler. Biliyorsunuz Abhazyanın bir demiryolu var, Gürcüstan, Ermenistan, Azerbaycan'dan İran'a kadar gider. Biz de bunun propagandasını yapıyoruz. "Abhazyaya, Gürcüstan, Ermenistan ve Rusya devlet başkanları bir araya gelip karar verdiler, demiryolunun işlerlik kazanmasına" diyoruz. Beşbin kadar Rus'u da bizim bölgemize getirdiler. Biz, onlar kötü insanlar olduğu için karşı çıkmıyoruz gelmelerine. İsterdik ki, ekonomik yatırımlar diasporadaki insanlarımız tarafından yapılsın ve bu onların oraya gelmelerine de vesile olsun. İlerisi için iyi bir garanti olurdu. Kim için istiyoruz biz bu devleti, yeterli sayıda insanımız yoksa. Devletin adı Abhazyaya, yaşayanlar başkaları olursa ne olur? Bunu iyice düşünmenizi isterim. Haydi hep birlikte oraya gidelim demek istemem, bunun arkasında olabilecek problemleri biliyoruz. Sonuç olarak söylemek gerekirse, yeni yönetimin öncelikli problemleri güvenlik, ekonomi ve insan unsurudur.

- *Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim. Diasporadaki insanlarımızla vereceğiniz bir mesaj var mı?*

Aşuba: Evet, yeni seçilen yönetimin düşüncesi olarak buradaki insanlarla paylaşmak istediğim bir şey var. Biz

Cumhurbaşkanımızın çevresinde geniş bir danışma meclisi oluşturmak istiyoruz. Bunu RF ile oluşturmak istemiyoruz. Belki aranızdan insanlar da olmalı bu mecliste. Sizin bilgi ve tecrübeleriniz çok önemli bizim için.

Nart Dergisi'ne düşüncelerimizi insanlara aktarmamıza yardımcı olduğu için ben de çok teşekkür ediyorum.

ANZOR "VATANI DIŞINDAKİLER İÇİN ASİMİLASYON KAÇINILMAZDIR"

- *Sayın Mukba Anzor, sizin eski bir aktör olduğunuzu biliyoruz. Bu yönünüzü siyasetçi kimliğinizle nasıl bağdaştırdınız?*

Anzor: Bana faydası oluyor tabii. Beni akşam (Atlı Spor Kulübü'nde verilen yemekte...) sahnede konuşurken gördünüz değil mi?...

- *Nart Dergisi misyon olarak dönüşü işliyor. Siz de tam bize en doğru bilgileri verebilecek kişisiniz. Abhazyaya Hükümeti'nin bir programı var mı dönüş ile ilgili?*

Anzor: Şüphe yok ki geriye dönüş çok önemli bir konu. Biz bunun için çalışıyoruz. Bu konuda da program yapıyoruz. Bizden önceki yönetimin bir dönüş programı vardı. Ama bu program yolun açık olması temelinde kurulmuştu. Biliyorsunuz daha sonra yol kapandı. Kapalı bir yol üzerine program çalıştırmak mümkün değil. Onun için tamamlanamadı bu program, yürümedi. Biz bu eksikleri tamamlayacak ve geliştireceğiz tabii ki. Ama burada belirleyici olan, şu an yolun kapalı olması. Biz buraya yolun açılması için gerekli ilişkileri kurabilmek için geldik.

Hazırladığımız dönüş programını uygulayabilmemiz için öncelikle Türkiye-Abhazyaya yolunun açılması gerekir. Bu konuda siz de elinizden gelen desteği vermelisiniz.

- *Bu yolu açmak ile ilgili Deniz Baykal ile yaptığımız görüşmede taleplerinizi biliyoruz, Nart Dergisi'nde de duyurduk. Başka girişimleriniz oldu mu?*

Anzor: Dışişleri Bakanlığı'nda yolun açılması ile ilgili bir görüşmemiz oldu. Bu görüşme şöyle bir izlenim bıraktı bende. Şu anda Abhaz halkının, ambargo adı altında sanki hapsedilmiş gibi bir durumu var. Bu hem insan haklarına aykırı, hem buradaki yönetimin vicdanını artık rahatsız etmeye başladı ("bura" derken Dışişleri Bakanlığı'nı kastediyorum). Bugün veya yarın olmasa da, illaki yolun açılması konusunda bir takım adımlar atılması bekleniyor. Bunun

“Artık evinize dönmelisiniz...”

için de diretecek, sonuna kadar da bu kapıyı açacağız. Sonuç alacağımıza inanıyorum.

- Biz bu geri dönüş devlet komitesine demografya diyebilir miyiz? Aynı şey midir?

Anzor: Aynı şeydir de, -Komitetri Patriyaskideniliyor. Aynı anlama geliyor. Şimdi, demografya oradaki Abaza nüfusun artırılması ile ilgili bir şey. Patriyaski ise diasporadakilerin geriye dönüşüyle ilgili. Ama nüfus artırma çalışmaları dışardaki insanların dönüşüyle hızlandırılabilir. Yani birbirini tamamlayan iki ayrı yapılanmadır.

- Dışardakilerin oraya dönüşü derken, biz biliyoruz ki işte Abhazya'daki nüfusun % 50'sinden azı Abhaz değil mi? Ve 60.000 kadar da Gürcü var. Sonra Ermeniler geliyor bildiğim kadarıyla. 240.000 genel nüfus içinde, oradaki dengeyi sağlamak anlamında ilk etapta kaç tane Abazanın dışarıdan oraya gitmesini planladınız? Mesela 100.000'i hedefliyor musunuz?

Anzor: Rakamsal bir hedefimiz yok. Ancak, bir insanın kendi milliyetini kendi kültürünü kendi değerlerini sürdürebilmesi için vatanında olması gerekir. Bu birkaç nesil devam ederse yaşadığı yerin içerisinde kaybolur yani asimile olur. Bu kaçınılmaz bir şeydir. Bunu anlayarak, bu temelde bizim "Herkesin geri dönmesi gerekir, dönecektir" diye bir beklentimiz yok. Ama mümkün olduğu kadar, insanların oraya bağlantılı olması isteniyor. Ama hepsi dönmese de bağlantılı olsunlar, gitsinler gelsinler, ama tabii ki kalıcı olanlar belirleyici, nüfusu arttırıcı en önemli faktör. Şimdi şüphesiz Abhazya bağımsız olma yolunda, yani tek taraflı bağımsızlığını ilan etmiş. Fakat illaki bir gün bağımsız olacaktır, tanınacaktır.

Bizim oradaki demografik yapımızı, Abhaz halkın lehinde arttırmak için beklentimiz, o konuda çalışmalarımız sürecektir. Ama bunu yaparken, birlikte kararlar da almamız gerekir. Yani burada yaşayan sizlerle buradaki yönetim, ama asıl belirleyici ve yönlendirici olan orası olmalı.

“KONUŞURKEN GÜZEL KONUŞUP, DAĞILINCA İŞ YAPMIYORUZ. TANRI BİZİ AFFETMEYECEK”

- Bizim gibi dönüşçülerin merak ettiği bir şey var. Ne yapmak, hangi aşamalardan geçmek gerekiyor, orada ne gibi imkanlar bekliyor bizi? Dönüş düşünenler için bazı kıstaslar uyguluyor musunuz? Bununla ilgili hükümetinizin programı nedir?

Anzor: Ben bu komitenin başına gelinceye kadar yapılan şeyler azımsanmayacak düzeyde. Ama hiçbir zaman yapılanları yeterli bulamayız. Bizim her istediğimizi Allah bize vermez. Aynı anne ve ba-

Vatani dışında yaşamak isteyenlere hayırlı olsun. Ama onların evlatları, "evet bizim dedelerimiz oradan sürüldüler ama siz neden geri dönmediniz ve bizi vatanımızdan ebediyen mahrum ettiniz?" diye soracaklar.

MUKBA ANZOR
Abhazya Cumhuriyeti
Geri Dönüş Devlet Komitesi Başkanı

badan doğşalar bile, iki kardeş uzun süre birbirlerinden ayrı kaldılar mı, birçok bakımdan farklılık gösterebilirler. En büyük eksğimiz iletişim. Kafkasyalıların bir özelliği var maalesef. Konuşurken çok güzel konuşuyoruz, ama dağıldıktan sonra iş yapmıyoruz. Böyle yaparsak Tanrı bizi affetmez. Organize olmamız acele etmemiz lazım. Artık ömrümüz de eskisi kadar uzun değil. "Neden istiyorsunuz, neden bizi Abhazy'a davet ediyorsunuz, bu komiteyi niye kurdunuz?" diye bize soranlar var. Bu, sizin ve bizim ortak problemimiz. Biz çingene değiliz. Hepimizin vatani var. Vatanımızda ne kadar güçlü olursak, dünyada da o kadar söz sahibi oluruz. Bunu başaramazsak dünyanın gözü önünde yok oluruz ve onursuz bir toplum haline geliriz. Bizim için onur ne kadar önemli bunu zaten siz biliyorsunuz. Dün, dünden ewvelsi gün, 300 sene, 500 sene önce tarih sahnesine çıkan toplumlar bile bugün devletlerini kurmuş ve yaşatıyorlarsa, binlerce yıllık geçmişi olan kültürü olan biz, niye devletimize sahip çıkmayalım. Abhazlar çok eskiden beri vatanlarını canlarından çok severler. Bu yüzden binlerce yıldır hala varlıklarını devam ettiriyorlar. 151 sene önce çok büyük bir trajedi yaşadık. Ama o dönem çok farklıydı. Şimdi düzeltmemiz gereken çok şey var. Buna gücümüz yetebilir. Biz sizi Kafkasya'ya davet ederken, "Size oturup bakacağız her türlü eksiginizi gediğimizi gidereceğiz" diye bir şey söylemiyoruz. Bu toprak hepimizin, bunun için çok kan döküldü.

"GÜRCÜSTAN'LA YAKINLAŞMA, ÖNÜMÜZDEKİ 100 YIL UFUKTA BİLE GÖRÜNÜMÜYOR"

Adapazarlı bir arkadaşım, daha önce bana "Ben gelemem" dedi. "Niçin gelemezsin" dediğimde "Dedemin mezarı burada" diye cevap verdi. "Peki o dedenin babası daha mı uzak sana" diye söyledim. Bu beni çok düşündürdü. Daha sonra araştırdığım zaman, dedesinin mezarına 40 senedir uğramadığını maalesef öğrendim.

Abhazy'a gidip bu tarafa dönenler de oldu. "Abhazyalılar bu tarafa gönderdi" diyenler de var. Abhazy'a'dan kimse bu tarafa gönderilmedi. "Gitme" diye yalvarılırken gelenler de var. Bu yüzden bu tarafa döndükleri zaman, mecburen suçu Abhazy'a'da buldular. "Ne olursa olsun her türlü zorluğa rağmen biz anavatanımızdayız, biz bu devletin yaşatılması için üzerimize düşen her şeyi yapacağız" diyenlere biz farklı bir gözle bakıyoruz. Orada yaşıyorlar, bu kolay bir şey değil. Biz büyük Sovyet İmparatorluğu'nun çöküşünü ve ardından gelen savaş trajedisini yaşadık. Devlet kumada büyük görevler üstle-

Rusya ile de Gürcüstan ile de savaşa rağmen komşuyuz, iyi ilişkiler istiyoruz. Ama kimseye bağlı olmadan kendi vatanımızda, kendi irademizle varlığımızı sürdürmek yoluyla.

necek, çok sayıda değerli evladımızı bu savaşta kaybettik. Dünyada her savaşın sonra olabilecek problemlerle karşılaştık. Bazı kişileri gem altına almakta güçlük çektik. Belki böyle uzağı göremeyen düşüncesiz kişiler tarafından bu tarafa dönenler olmuş olabilir.

Başka bir grup arkadaşımız da var. Oraya gelip, henüz faydalı olamayınca geri dönüp, biraz daha hazırlanıp yararlı olabileceği bir dönemde tekrar dönmeyi düşünenler. Ben onlara kızmıyorum,. Çünkü, Abhazy'a'dan da 30 bine yakın insan ailesinin geçimini sağlamak ve para kazanmak için Rusya'ya gitmek zorunda kaldı. Başka açıdan bakacak olursak, Abhazy'a ekonomisinin %30'u onlardan gelen parayla oluşuyor. İnanıyorum ki bu zamanla düzelecek. Bu taraftan da büyük bir insan akışı olacak. Buna inanmasaydık zaten bugün burada herhalde olmazdık. Ama Abhazy'a yeni bir yola girdi. Biz Rusya ile de Gürcüstan ile de, savaşa rağmen komşuyuz, iyi ilişkiler istiyoruz. Türkiye ile de böyle. Ama kimseye bağımlı olmadan kendi vatanımızda kendi irademizle yaşamak istiyoruz. Ancak Gürcüstan ile ilgili burada bir şeyin altını çizmek isterim; sanki onlara bundan sonra bu yeni dönemde bir yaklaşma olacakmış gibi söylentiler var. Asla, önümüzdeki 100 yıl ufukta bile görünmüyor. "Anlaşın, ortak bir çatı altında yaşayın" diyenler var. Burada da duyuyoruz. Ama biz onlarla beraber yaşadık. Onların huyunu iyi biliyoruz. Bizim toplumumuzun o toplumla bir çatı altında yaşamasının imkanı yok. Eğer kısa düşünüp de bir federasyon veya buna benzer bir şeye razı olursak, inanın ki ondan sonra Abhazy'a'da bir daha Abhaz varlığından asla söz edemezsiniz. Böyle bir şey olamaz. Bunu iyi bilmenizi istiyorum.

"ABAZALAR VE ADIGELER VATANLARI DIŞINDA VARLIKLARINI DEVAM ETTİREMEZLER"

Evet, yeni bir döneme girdik demiştik. Bu dönemde siz ne düşünüyorsunuz? Bu konuda size güvenebilir miyiz? Bize sonuna kadar destek verecek misiniz? Yanımızda olacak mısınız? Bunu da bilmek isteriz. Biz de geri döndüğümüz zaman buradaki insanların düşünceğini orada en azından dile getirmek, size güvenmek istiyoruz. Bunu söylerken, tabi bizim yapmamız gereken şeyleri siz yapın deyip, böyle bir sorumluluğu sizin omuzlarınıza atmak istemiyorum. Bir de, siz niçin buradasınız, buna kimler sebep oldu, bu tarihi süreci çok iyi biliyoruz. Buna neden olan güçleri de, bunun nedenlerini de gayet iyi biliyoruz.

Ama bugün biraz da şartlar farklı. Biliyorsunuz Kuzey Kafkasya'da kardeş cumhuriyetlerimiz var. Adıgey, Kabardey, Aşuvaların yaşadığı yerler. Bunlarla da ortak bir süreç geliştirmek istiyoruz. Abhazlar ve Adıgeler yurtdışında ne kadar olumlu şartlara sahip olurlarsa olsunlar ilerisi için bu varlıklarını devam ettirmelerini ben pek mümkün görmüyorum. Avustralya'daki bir Türk için de aynı şey söz konusu. Ama tabii ben geldiğim yerde mutluyum işim gücüm yerinde Abaza ya da Adıge olmak benim için önemli değil diyen varsa, kendi tercihidir. Başımıza gelene uyalım başka bir milletten olmak artık çok önemli değil diyen varsa, ona da hayırlı olsun. Kimseye zorla bir şey yaptırma gücümüz yok. Ama zannediyorum onların evlatları mutlaka bu soruyu soracaklardır; "Evet bizim dedelerimiz oradan sürüldüler ama siz vatanınıza dönme şansını yakaladığınız zaman niye bunu kullanmadınız ve bizi vatanımızdan ebediyen niye mahrum ettiniz?". Mutlaka bu soru onlara sorulacaktır.

Biz, Türkiye'ye sizin yüzünüzden büyük sempati duyuyoruz. Türkiye ile ilişkilerimiz çok eski. Burada da size değer verildiğini görüyoruz. Yani, hayırlı olsun diyorum daha önceki tercihi yapanlara, ama gönülden söylemediğimi bilmenizi isterim.

Bugün, geri dönüşü finanse etmek için Abhazy'a da maaş alan herkes (sadece Abhazlar değil,

Abhazy'a da yaşayan Ruslar, Ermeniler ve Gürcüler de dahil olmak üzere), maaşının %2'sini bu fona aktarıyor. Hiçbir toplumdaki şimdikiye kadar, "Bu parayı niçin ödüyoruz" diye soran olmadı. Sorulsa da buna da müsaade etmeyiz doğrusu. Bu noktada kalmak istemiyoruz. Bunu çok iyi düşünmenizi istiyorum. Bizler her zaman bu konuların çözümünde geç kalıyoruz, ama sonuçta bir karara vardığımız zaman sizin de buna destek vermenizi isteriz. Ulusal demografya fonu şeklinde bir fon oluşturmak istiyoruz. Bunu sadece Abhaz Devlet Fonu şeklinde yaparsak, bu diğer uluslara karşı bir haksızlık olabilir. Onlar soru sorabilirler "niçin sadece bu fondan Abhazlar yararlanıyorlar" diye. Böyle olmaması ve yasal bir zemine de dayanması için, destek lazım. Çünkü halkımız az ve yok olma tehdidiyle karşı karşıya. İlk etapta bizim cebimizden çıkan parayla Cumhurbaşkanımız, Moskova'daki diasporamızla da konuştu, biz Abhazyadakiler de hepimiz gücümüz nispetince buna katkıda bulunacağız. Diasporadaki insanların da

katkılarının olmasını diliyoruz. Buna inananlar, birer dolar bile olsa sembolik bir katkıda bulunsalar çok önemli olacaktır. Bu uluslararası fonu gerçekleştirebilirsek, gerçek gücümüzü ve belki gerçek sayımızı bununla öğrenebiliriz. Biz bundan öyle büyük paralar da beklemiyoruz. Ama bu, bizim toplumumuzun, dünyadaki bütün insanlarımızın ortak bir katkısıdır diyebilmek istiyoruz. Bu katkı payı %10 bile olsa, biz bu fonun %80'ini diaspora oluşturdu diyeceğiz. Çünkü bunun başka anlamları da var. Burada bütün ayrıntılara giremiyorum.

Ama, "Yok canım, biz sizden daha fazla bile yapıyoruz" derseni ona da itiraz etmeyiz. Oraya gelip yerleşenlere yardım etmemiz söz konusu olacak. Bundan önce biliyorsunuz, ev verdiklerimizden bazı insanlar evlerini satıp, yol

parası yapıp buraya geldiler. O önemli değil ama, daha iyi şartlar hazırlayıp belirli sınırlamalar koyup, onların orada kalmasını ve daha iyi yaşamalarını temin etmek amacındayız. Bu konudaki hassasiyetimizin sebebi, Abhazy'a'daki doğum oranının ölüm oranından çok az yüksek olması. Buna mutlaka bir çare bulmak lazım. Çeşitli çözümler önerileri var, aile bütçelerine zarar veren şeyleri ortadan kaldırmak gibi. Çok sayıda evlenmesi geçen genç kızlarımız ve erkeklerimiz var. Onları da engelleyen nedenleri bulup, bertaraf etmeliyiz. Programınız nedir diye sormuştunuz. Bu zamana kadar da kağıda dökülmüş çok güzel programlar vardı ama tamamlayamadık.

Bundan sonra, daha çok şansımız var, öyle inanıyorum. Kağıda yazmaktan çok pratikte sonuca ulaşmak daha önemli. Buraya geliştirmiş de bu programın bir parçası. Abhazy'a gidecek bir yol olmadan insanların oraya gidişi söz konusu olamaz ve bu söylediklerimi gerçekleştirme şansımız da olmaz. Niye saklayım ki, biraz daha destek vermenizi bekliyorum.

Evlatlarımız geçen sene Abhazy'a'daydı. Onlardan büyük mutluluk duyduk. Zor ayrıldık. Buna devam etmek istiyoruz. Bu sene biraz daha sayımızı artırarak onları orada tekrar misafir edeceğiz. Daha sonra gençlerimizi de bu programa dahil etmek istiyoruz.

- Okuyucularımıza vereceğiniz başka mesaj var mı?

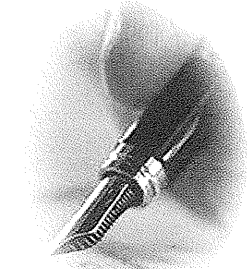
- Nart Dergisi'ni beğenerek takip ediyorum. Hepinize teşekkür ediyorum. Umuyorum ki, çalışmalarımız ve insanlarımızın inancı sonucu yakın Abhazy'a'da, "Türkiye'den ne kadar çok insan geliyor buraya, yeter artık" diyecek hale geliriz inşallah ■

Abhazy'a'da maaş alan herkes (Ruslar, Ermeniler, Gürcüler ...vb. dahil), geri dönüşü finanse etmek için kurulan bir fona maaşının yüzde 2'sini aktarıyor. Oluşturacağımız bir fona siz de sembolik, bir dolarlık rakamlarla da olsa katkıda bulursanız işimiz çok daha kolay olacak

“Sürgünümsü”lerin

“yasımsı” etkinlikleri!

**SİZDEN
GELENLER**

Ankara'daki Kuzey Kafkas Kültür Derneği 23.11.1987'de Aslan Arı başkanlığında yaptığı toplantıda, 1989'da “Sürgün'ün 125. yılı kültür haftası” gerçekleştirme kararı almış ilk çağın için de beni görevlendirmişti. Çağrımız da özetle; sürgün'ün 125. yılını, “Ata toprağımızdan nasıl koparıldık, kopuşta etken olan nedenler nelerdi. Nerelere nasıl yerleştirildik, koşullar nelerdi. Nelerle karşılaştık, neler kaybedip, neler üretebildik. Ülkelerimiz tarihine, politik, kültürel, sanatsal yaşamına ne gibi katkılarda bulunabildik” sorularıyla anmak, bunun için konferanslar, paneller, açık oturumlar, sergiler, etkinlikler öncesi ve sonrasında yayınlar...vb. etkinlikler yapmaktı. İnsanlarımıza gönderdiğimiz mektuplarda bunu anlatarak ve devamında, “Şimdi sizlerden dileklerimiz; 1989 güz aylarında düşünülen anma-değerlendirme program taslağı için önerileriniz, önerilerinizden hangisinin gerçekleşmesine ne ölçüde katkıda bulunabileceğiniz, çeviri yapabilecek düzeyde bildiğiniz dil-diller, elinizde bulunan yayınların adları, kişisel yetenekleriniz, el becerileriniz, bu konuda katkıda bulunabileceğini umduğunuz, kendilerinde kaynak bulunduğunu bildiğiniz kişilerin ad ve adresleri” diyerek destek istemiştik.

Sürgünden sonra Anavatan ve Çerkeslerin yoğun olarak yaşadığı tüm diaspora ülkelerinden delegelerin katılımının sağlandığı, dönemin Türkiye koşullarında küçümselemeyecek riskleri üstlenmeyi gerektiren etkinlikler, dernek başkanı Aslan Arı, erken kayıplarımız Süleyman Yaçatoral, Sönmez Baykan ile Fahri Huvaj, Özdemir Özbay ve daha sayısız arkadaşın büyük katkıları ile çok büyük bir başarıyla gerçekleştirilmiş, tüm dünyada Çerkes Ulusal mücadelesini yükseltmişti.

Özetle, etkinliklerde geçmiş de tüm yönleri ile konuşulmuş ancak daha çok “gelecek” üzerinde durulmuştu. Olaya çok yakın kimilerince DÇB'nin ilk genel kurulu olarak değerlendirilen etkinliklerin sonuç bildirisinde, sorunun tek çözümünün “Anavatan'a Dönüş” olduğu vurgulanmıştı.

2005 törenlerinde ise sadece “hamaset” vardı. Sadece kavga kokan seslerle barıştan söz edilmişti.... Geçen yıldan tek farkı “sürgünümsülerin” yas toplantılarından anma törenlerine geçmiş olmasıydı. 141. yıl etkinliklerini de geleceğimize olumlu katkıda bulunma açısından pek iç açıcı bulmadığım için, 140. yıl etkinlikleri hazırlıklarını okuduğum sanal ortamda yayınladığım, ancak ilginçtir ki hiç kimseden yanıt almayan iletiyi, yeniden ve bu kez Nart'ta yayımlamanız dileği ile anımsatıyorum:

Değerli Arkadaşlar,

Sürgünün yüz kırkıncı yılında sizleri, yüz kırk yıl öncesini değil günümüzü değerlendirmeye çağırıyorum.

Günümüzde diasporada yaşamayı anavatana dönmeye yeğ tutanlar için gelin sürgün deyimini kullanmaktan vazgeçelim. Sizler gerçek sürgün değil sürgünümsü olduğunuz için yasınız da yasımsı olmaktan kurtulamıyor.

Sürüldüğü ülkeye dönebilme olanakları bulunduğu halde anavatana dönmeyip azından sağlıklı dönüş programı yapmayı illaki anavatanından uzakta kalmak isteyenlere sürgün diyebilecek objektif yaklaşım olabilir mi bilmiyorum.

Değerli Arkadaşlar gelin bu 21 mayısta Sürgünün karşıtı Anavatan Dönüş konusunda bir durum değerlendirmesi yapalım.

Dönüş konusunda neler yaptığımızı, neler yapıyor olduğumuzu, neleri kaçırdığımızı hangi olanakları teptiğimizi tartışalım.

Büyük depremlerin yıldönümlerinde, sağ kalanları hayatını kolaylaştırma çalışmalarından söz etmeyip; sağ kalanlar için olanakların gereği gibi kullanılıp kullanılmadığını irdelemeyip sadece depremde kaybedilenlere ağıt yakmak, nasıl ki ağıt yakanları gülünç duruma düşürmekten öteye gitmez, tarih önünde sorumluluktan kurtarmaz işe...

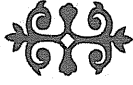
Anavatana Dönüş konusunda etkin çaba göstermeyen sürgünümsülerin yasımsı etkinlikleri de ilerde gülünç gösteriler olarak anılmaktan kurtulamayacaklardır inancındayım.

NECDET HATAM

Büyük Çerkes Sürgünü'nün 141. yılında, Federasyonumuz'a bağlı derneklere yapılan bazı anma etkinlikleriyle ilgili haber ve fotoğraflar için lütfen sayfayı çeviriniz...

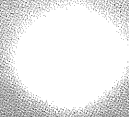
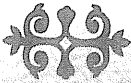
DÜZCE - KOCAELİ - SAKARYA

Kefken'de güneş

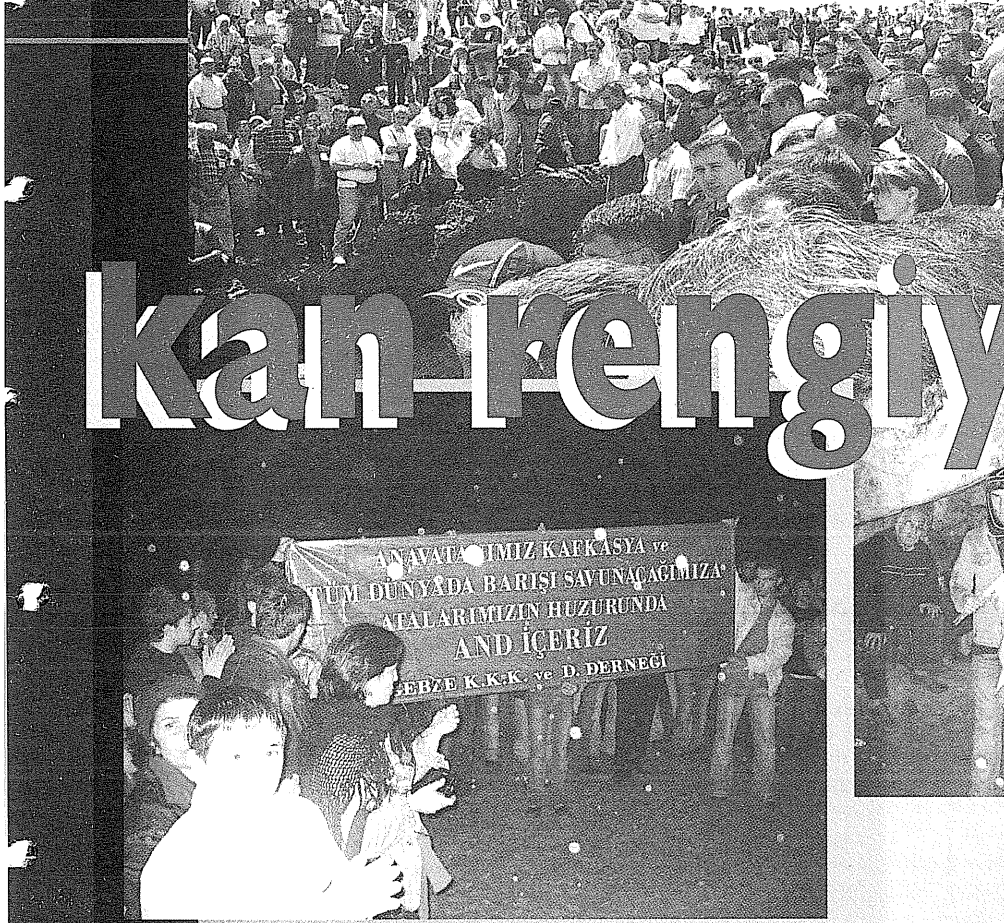
.....
umutlarım da yaşlandı
hem de dökülen saçlarımdan daha çok
düşlerim düşüyor bir bir yere
başım da taşıyıp, düşürmediğim tek şey:
VATAN HASRETİ
geç olmadan varsam diyorum ait olduğum yere
olmuyor
bedenim eriyor bu hasretle...
ve ben yağmurlar kadar ıslak, onlar kadar yersizim
nereye ineceğimi bilemeden düşüyorum
buralarda ben hep üşüyorum
gün gelecek insanın oğlu anlayacak
ölüm var dünyada ölüm
her şey gidecek, her şey bitecek
bir tek insanın insana ettiği kalacak,
soyu kurutanın suyu içilir mi söyleyin bana
hileli bir Rus ruleti oynanmadı mı kaderimin üzerinde
bedenim sürgün oldu benim
biliyorum
bu yol gidilmez bir yol değil
bu yol dönülmez bir yol değil
mecalim kalmasa da
yakamı bırakmasa da kader
darağacında sallandırırım hüznümü
yüreğim uzaklarda kaldı benim
değmesin kimse; karadır gözüm!..

ŞEYDA ÜNAL

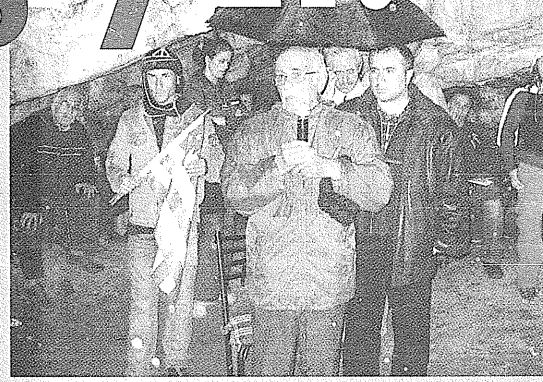

Gece sürgün ateşi yakıldı

Kan rengiydi!

ANAVATANIMIZ KAFKASYA ve
TUM DUNYADA BARISI SAVUNACAGIMIZA
ATALARIMIZIN HUZURUNDA
AND ICERIZ
BEBZE K.K.K. ve D. DERNEGI

Kefken sahiline çıkanların ilk sığındıkları mağara

Kefken sahilinde hergün onlarcası ölen Kafkas sürgünleri için Karaağaç köyünde bir mezarlık oluşturulmuştu. Bir grup duyarlı insanımız tarafından, birkaç yıl önce mezarlık içine bir de sürgün anıtı yapıldı.

141 yıl önce yaşanan büyük sürgün Düzce, Sakarya ve Kocaeli Kafkas Demekleri'nin ortak etkinliği ile Kefken'de anıldı.

Kocaeli Kandıra ilçesine bağlı Karaağaç Köyü'nde, yüzlerce insanın üstüste bindirildiği eski gemilerle, canlı kalanların ulaşabildiği Kefken sahilinde, her gün onlarcası açlık ve salgın hastalıklardan yaşamını yitiren atalarımız için oluşturulan mezarlıkta yapılan konuşmalar ve edilen dualarlabaşlandı anma etkinliğine.

Gün boyunca, İstanbul, Düzce, Sakarya ve Kocaeli'nde yaşayanlar başta olmak üzere, çok sayıda Çerkes Karaağaç Köyü'ne gelerek, atalarının azgın dalgalar arasından kayalıklara yanaşan gemilerden sahile inişlerini, kıyıdağı mağaralarda ölüm kalım savaşı vermelerini, ölenlerini defnetmelerini ve mağara duvarına yazdıkları "galiba yok oluyoruz. artık..." dramını bir kez daha yaşadılar adeta.

Gece ellerinde meşalelerle sahilde bir süre yürüyen kalabalık, daha sonra topla halde sürgün ateşini yaktilar. Günün anlam ve önemini anlatan konuşmalar ile sinevizyon gösterileri, 141 yıl önce yaşanan dramı, acı ve hüznü dolu yüreklerde yeniden canlandırdı. Yağışlı hava nedeniyle kısa süren ve törende konuşan Kocaeli Kafkas Kültür Demeği Başkanı Sami Korkut, "Kafkas-Rus savaşları sonrasında 1.5 milyon Kafkas, Rusya'dan sürgün edilmiştir. O zamanki şartları ve Karadeniz'in azgın dalgalarını düşünürseniz durumun ne kadar vahim olduğunu anlarsınız. Atalarımız, Karadeniz'in her limanına gemiler tarafından adeta atıldılar. Buraya, Karaağaç Köyü'ne gelen atalarımız, arkalarında binlerce mezar bırakarak iç bölgelere Sakarya'ya, Düzce'ye, Kocaeli'ne göç ettiler ve yaşamlarını buralarda sürdürdüler" dedi.

Anma etkinlikleri, sabahın ilk ışıklarına kadar sürdü.

Adıgey

MAYKOP

Kafkas Rus savaşlarının sona erişinin 141'inci yılı etkinlikleri Maykop'ta Flarmoni binası önünde 21 Mayıs günü yapıldı. Etkinlikler Adıgey Kültür ve Yayın Bakanlığı, STK Adıge Xase ve Devlet Halk Şarkıları ve Dansları Topluluğu İslamey'in ortaklaşa düzenledikleri Yas Konseri şeklinde oldu.

Etkinliklerde, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Boris Gakjajev, Cumhurbaşkanlığı Yönetim Dairesi Başkanı Taliy Beretar, Başbakan Asfar Hagur, Parlamento Cumhuriyet Meclisi Başkanı Muharbi Tharkaho, Maykop Belediye Başkanı Nikolay Pivavrov, ilçe yöneticileri, din adamları, işyeri ve eğitim kurumlarının yöneticileri yer aldılar.

Müftü Yemij Nurbiy'in, savaşlarda canlarını yitirenler için okuduğu dua ile başlayan anma töreninde, daha sonra anıt taşına çiçekler kondu. Siyah kıyafetlerle sahne alan İslamey sanatçıları, çr general ve amirallerinin Adıge topraklarında yürüttükleri savaşlar esnasında yaptıkları zulümleri dilen getiren şarkılar seslendirdiler.

Başbakan Asfar Hagur, Rusça ve Adıgece yaptığı konuşmasında: "Çeşitli dünya ülkelerinin politikaları sonucu meydana gelen Kafkas savaşları sonucunda ulusumuz yok oluş sınırına getirilmiş, insanlarımızın büyük kısmı zorla vatanlarını terk etmek durumunda kalmıştır. Vatanda kalabilenler ulusal otonomiler sayesinde varlıklarını sürdürebilmişlerdir. Günümüzde de yeterince düşünemeyenler ve akıl dışı yollara sapanlar tekrar toplumumuzun politik yaşamını bozmaya çalışmaktadırlar. Adıge Cumhuriyeti Rusya Federasyonu'nun doğrudan bir üyesi olarak kalmalıdır. Cumhuriyetimizde yaşayan halklar arasındaki ilişkiler güçlendirilmeli, barış ve gelişme içerisinde yaşamımız sürdürülmelidir" dedi. Başbakan konuşmasının sonunda Baksan Hazret Şovmen'in savatsa canlarını yitirenler anısına dikilecek olan anıt için bir milyon ruble bağışladığını da halka duyurdu.

Kompozitor ve İslamey'in yöneticisi Aslan Nehay yaptığı konuşmada, "Gençlerimize tarihimiz iyi öğretilmelidir. Toprakları uğruna canlarını feda eden ve sürülen atalarımızın amacı dil ve kültürümüzü korumaktır. Geleceğimiz uğruna canlarını feda eden atalarımıza saygı duyalım, Cumhuriyetimizi güçlendirmek ve daha iyi günlere taşımak için çalışalım" dedi.

Daha sonra konuşan Adıge Xase Başkan Yardımcısı Nurbij Guceci ise şunları söyledi: "19. yüzyılda güçlenmek ve sınırlarını genişletmek isteyen devletlerin çıkardığı savaşlarda birçok küçük ulus yok oldu. Bugün dünyadaki her ulus ilerlemek, ulusal bilinç sahibi ve yetkin liderler önderliğinde devlet düzenini sürdürmek istiyor. Dünyanın her yerinde yaşayan Adıge olarak, ortak bir düşünce etrafında birleşmeli, cumhuriyetimizin temelini güçlendirmek için çalışmalıyız. Bizler nasıl ki atalarımızı geçmişteki politikalarından dolayı yargılıyor, vatanı terk ettikleri için suçluyorsak, bugünler de bizim için bir sınav günüdür. Bugün Cumhuriyetimizi korumak için çalışmazsak gelecek nesiller de bizi aynı şekilde affetmeyeceklerdir".

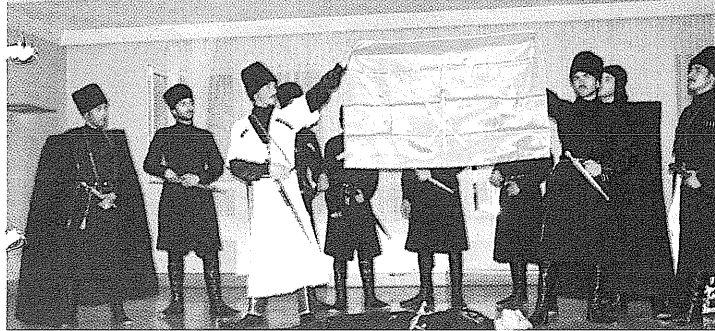
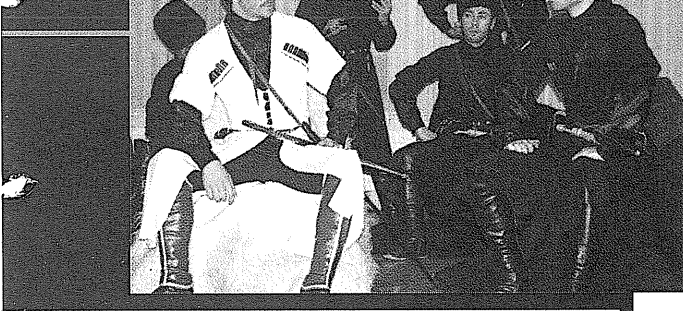
sormadan söylemesini öğretti bu sancı
fezruat değil
ağrıyla bildim/söz nasıl kanar
ince bir terazidir bellek
kıl gibi olsa dayanıklı , çekmek incelik ister
bu kaygı aritmetik bilmez
pokerde beşinci as, kendini tanımlar
tuza ve haruta zorunlu yeşil bir atlasta
tutkuyla yan/yana yazılır adı
tahammül değilse şayet
evet öğrenmek olsa gerek uzun bir yolu
düşde gördüm
sürekli içine ağlayan bir halk
halkıyla sıkıştırılan bir yürek
sancı bu
elbet çabucak geçiştirilemeyecek
öyle ki , tam ortasındayım...

THATSİ TAMER

ANKARA

Ankara sürgünü canlandırdı!

Büyük Çerkes Sürgünü Ankara'da anıldı. 141 yıllık sürgün hayatının tarihi olan 21 Mayıs'ta, Ankara Kafkas Demeği Konferans Salonu'nda çeşitli etkinlikler yapıldı. Diğer yıllara oranla yoğun bir katılımı gerçekleşen anma töreninde, saygı duruşu ve "sürgün" konulu slayt gösterisinin ardından Ankara Kafkas Demeği Nibjegu Tiyatro Topluluğu, 1800'lü yıllarda geçen ve Kafkas-Rus savaşlarını konu alan bir tiyatro oyunu sergiledi.

Tiyatro oyunundan sonra törene katılanlar tarafından Sürgün Andı okundu. Etkinlikler ardından bir konuşma yapan Ankara Kafkas Demeği Başkanı Fahri Huvaj, 21 Mayıs'ın ileriki yıllarda daha değişik bir anlam kazanarak, 'anavataına dönüş günü' olarak anılması temennisinde bulundu.

SÜRGÜNÜN FERYADI

Gördü gözlerim...
Beyazdı saçları hem de ne beyaz
Yaşlıydı başı Kaf Dağı'nın dorukları gibi
Çığlıklar yükseliyordu kalbinden uçurumlar kadar
Elimi aldı avuçlarına ve baktı gözlerime
Kayboldum o an içimde
Elleri nasırlı
Yüreği sürgün çocuğu
Gözleri ağlamaklı...

.....
Çıtım çıkmadı
Dokundu yüzüme
Kafkasya kadar sıcak elleriyle
ve dedi ki
"dönülecek bir yer
gidilecek bir yol varsa eğer
uzak diye bir şey yoktur kalbine yakınsa
gütmeli insan ait olduğu yere
kalbinin üstüne konan acıyı hatırlatmalı
kendine

her gün bin kere
unutma sakın geçmişini
unutma sakın sözlerimi..."
sustu... baktı gözlerime
iki kırk gözyaşı damlattı yüreğime
içimde eriyen tüm demirler şekillendi
unutmayacaktım nefesimin sonu gelene dek
söz verdim, söz...

ŞEYDA ÜNAL

Bir göç hikayesi anlatılır.
Kafkas dağlarının yamaçlarından,
Sahile uzanan.
Limandan usul usul kalkarken gemiler,
Usul değildi yürekler.
Dalgalar değildi sahile vuran,
buruk gözyaşlarıydı.
Martı sesleride yoktu, çığlıklar vardı,
Çığlıkları bastıran hicirıklar.
Canandan koparılan canlar vardı,
Güneş aydınlatmamıştı onları,
Kahrolası karanlık vardı...
Tayfaların manasız bakışları önünde,
Çekes ağırları sarmıştı gökyüzünü...
Mızıklar suskundu, kamalar yetim...
Yosun tutmuştu kartal bakışlar.
Denizden hırçındı yürek atışları...
Gemi; aynı rotada giderken,
Rotasız hayaller vardı yüzlerde.
Bir yüz vardı, daha ondokuzunda...
Oturmuş yamçısının üstüne,
Anılar gözünde kör düğüm,
Gölgesinin gözyaşlarını siliyordu
Bir zamanlar Kafkasya'da,
Destan üstüne destan yazan,
Ve Rus çarlarının uykularını kaçıran, yeşil bayrağıyla...
Bulutlardan hüznün yağıyordu,
Hasret yelkenlerini iletan,
Kafkasya kokuyordu özlem rüzgarları,
Deniz; tarihin ihanetini taşıyordu sırtında.
Çırpınan dalgalara ağır gelmişti bu yük...
Varlıktan,
varolma savaşına doğru
uzun bir yolda bu
Yorgun gemiler yanşırken
yeni limanlara,

Misafir perverdi;
Açlık ve sefalet...
Mutluluk sırt çevirmişti sanki,
Asalet intikamını alıyordu,
Sefalet kokan yeni topraklarda
yabancıydı yüzler
Dilleri bir garip, donuk bakışlar vardı,
Onları sorgularcasına karşılayan.
Uçan kuşlarına takılmıştı misafir gözler,
Hürriyeti kıskanıracasına...
Kuytu bir köşeye bırakılmış
masum bir çocuk gibi,
Sönük de olsa bir umut ışığı aradılar,
bulamadılar...
Yüzyıllarca sürdü yüreklerde yanan
vatan hasreti
Körüklendi her yeni doğan bebekle,
Bu sevdıyla göçüp gitti nice canlar,
Törpülendikçe özlemler,
Yeniden ilizlendi.
Kafkas dağlarından havalan,
Kartal kanatlarında geldi hayat iksirleri.
Ama, ne emeller bitti, ne göçler...
Kaybeden Kafkasya oldu
Yetim kalan yine Kafkasya...
Nankör dünya ihanetini kustu,
Yüzyıllarca KAFKASYA'nın üstüne...

ERKAN BAŞOK
(PŞİĞÜSE)

Eyüp Bal
Samsun Kafkas
Derneği Başkanı

Samsun'da 21 Mayıs diriliş günü olacak!

Büyük Çerkes Sürgünü'nün 141. yılı anma etkinlikleri Samsun'da 21 ve 22 Mayıs 2005 tarihlerinde gerçekleştirildi. 21 Mayıs Cumartesi günü saat 10:00-12:00 arası bölge derneklerinden gelen çocuklar karşılandı.

başladı. Ardından çocuklar hep birlikte 21 Mayıs'andını okudu.

Samsun, Tokat, Turhal, Zile, Bahçebaşı, Sinop, Suluova, Vezirköprü, Çorum, Merzifon ve Erbaa Demekleri'nin ortak organizasyonu olarak yapılan törende, daha sonra açılış konuşmasını Çerkesçe olarak Samsun Kafkas Demeği Başkanı Eyüp Baloğlu yaptı. Baloğlu, "Bizi 141 yıl önce vatanımızdan sürdüler ama yok edemediler. Dünya durdukça da yokolmayacağız..." diyerek 21 Mayıs'ların yeniden dirilişin günü olacağını belirtirken, böyle bir günde törene gelmeyen Çerkesler'e de sitemkar ve kızgın olduğunu dile getirdi.

Törene Samsun Milletvekili Suat Kılıç ve Samsun Büyükşehir Belediye Başkanı Y. Ziya Yılmaz da katılarak birer konuşma yaptılar. Daha sonra tiyatro ekibinin oynadığı sürgün oyunundan ve okunan şiirlerden sonra Afeşij Emin iki ağıt söyledi. Daha sonra Çorum'lu çocukların Çerkesçe yaptıkları beddua duygulan doruğa ulaştırdı. Samsunlu çocukların sergilediği oratoryo sonrasında katılımcılar, sürgün teknelerini karşılamak üzere toplu halde deniz kenarına gittiler. Denizden gelen sürgün teknelerinin sahile gelmesi ve denize karanfillerin atılmasıyla tören sona erdi.

Doğupark'ta yapılan karşılamadan sonra tarihi, Bandırma vapuru gezildi. Çorum'dan 20, Turhal-Zile-Bahçebaşı Demekleri'nden 22, Suluova Kafkas Demeği'nden 9, Samsun Demeği Çocuk Kulübü'nden ise 50 çocuğun katıldığı gezi programında renkli görüntüler yaşandı.

22 Mayıs Pazar günü anma etkinliği saat 13:00'de tören alanında biraraya gelen çocuklar ve Samsunlular'ın sürgünde kaybettiğimiz atalarımız için saygı duruşunda bulunmasıyla

DENİZLİ - İZMİR - NAZİLLİ - SÖKE

Ege'de denize çelenk bırakıldı

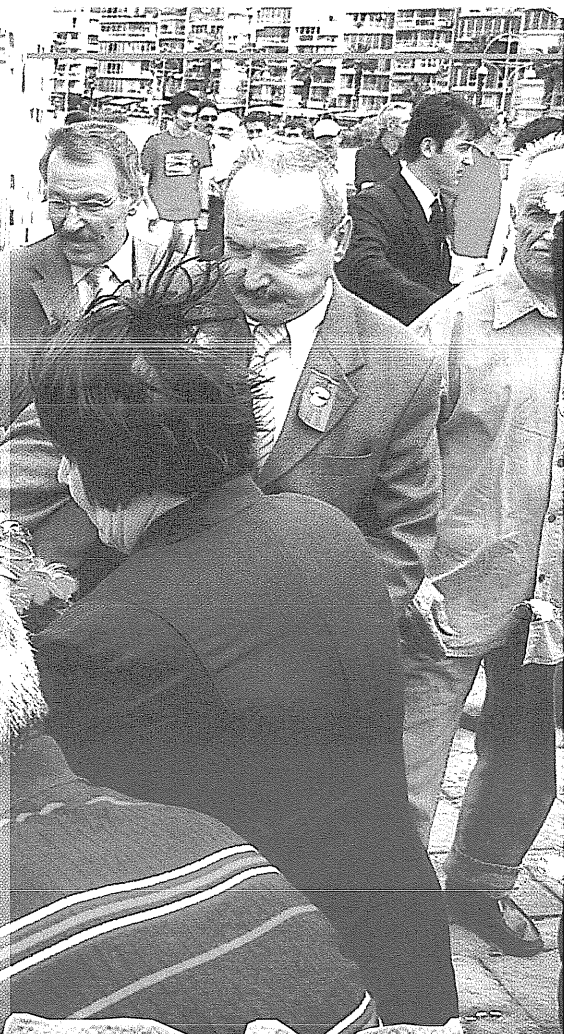
ŞARDAN YAMAC / İzmir

Ruslar'ın Çerkesleri Kuzey Kafkasya'dan sürgün edişlerinin 141. yıldönümünde, sürgün sırasında hayatını kaybedenler İzmir Kordonboyu'ndan denize çelenk bırakılarak anıldı.

Alsancak Kordonboyu'ndaki Gündoğdu Meydanı'nda toplanan İzmir Kafkas Kültür Derneği, İzmir Kuzey Kafkaslılar Kültür ve Dayanışma Derneği, Nazilli Kafkas Derneği, Denizli Kafkas Derneği ve Söke Kafkas derneklerine mensup 200'e yakın Çerkes, sürgün sırasında hayatını kaybedenler için 1 dakikalık saygı duruşunda bulundular.

Basın açıklaması yapan İzmir Kafkas Kültür Derneği Başkanı İrfan Koşak, Rusya'nın sıcak denizlere inme hedefinde engel olarak gördüğü Kafkasya'yı 17. yüzyıldan bu yana rahatsız ettiğini, Rus-Kafkas mücadelesinin 3 yüzyıl sürecektir soykırımlar zinciri oluşturduğunu belirterek, "Bu süreçte Çerkes halkının yaşadığı acıları yazmaya kalksanız, eliminden kalemle yazmaz. 21 Mayıs 1864'de Rusya özellikle Çerkesya'da sürgün politikalarını başlatmış ve nüfusun yüzde 85'ini boşaltmıştır. Çar askerlerinin süngüleri altında gemilere rıta basa doldurulan Çerkesler, Karadeniz'de 3'e 1 oranında kayıp vererek Osmanlı limanlarına ulaşmıştır" dedi. Amerikan yerlilerinin uğradığı soykırım ve 2. Dünya Savaşı'ndaki Yahudi soykırımıyla birlikte Çerkes sürgününün tarihin kaydettiği en dehşet verici soykırımlardan biri olmasına rağmen Türkiye kamuoyunun bunu yeterince bilmediğini kaydeden Koşak, aydınların da ilgisizliğinden yakındı.

Açıklamanın ardından, çiçeklerle donatılmış bir çelenk Kordon'dan denize bırakıldı.

KARA AĞIT

Ah Kafkasya'ma ah!
Nazlı gelinlerin, anaların duası
Sensizliği döğünüyor at nalı, kılıç sesi,
Türkülerinde acı var 1700'lerden beri
Seni kim anladı, kim anlar benim gibi

Koparıldım senden acı bir günde
Parça parça yapıldım dünyanın gözü
önünde
Kime ne yaptım dün de, bugün de
Artık yaşasak da kefedeyiz, ölsük de

.....
Kanlı yaşlarım şahit ol Karadeniz
Neye yarar Nalçık, Maykop Adıge'siz
Kalsak da silahsız, atsız, nefersiz
Sen biliyorsun ya Rab!
Kafkasya'nın sahibi biziz

Ey güneşsiz günlerin mahmur prensi
Kahpe kurşunların yalnız efesi
İnsanlığın efendisi, özgürlüğün delisi
Ne bekliyorsun, vursana kartal pençeni

TLİ ZAQUE

Kayseri'de sürgün san"at"la anıldı!..

Sürgünün 141. yılında, tam da o gün anlamlı bir resim sergisi vardı Kayseri'de. Sergi salonunun girişine asılan tanıtım yazısında özetle şöyle deniyordu ressam Feriha Kankoç için;

"... Kafkasya'da yaşanan soykırımın izleri tüm Çerkesler'in olduğu gibi onun yüreğine de aclar ekti. Kafkasya'da bırakılan atların, gidenlerin ardından-bakan hüznü-bakışlarından etkilendi. Uzunyayla'da yokluklarla savaşan fakat gururu ve başını dik tutmayı unutmayan insanlarla yaşadı. Dünyada "şi" yi, hem erkek kardeş hem de at anlamında kullanan bir başka halk olmadığını bilerek ata özel bir yer verdi sergisinde. At ile Çerkes gencini aynı vücutta birleştirdi..."

Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde 21 - 22 - 23 Mayıs tarihleri arasında gerçekleştirilen bireysel resim sergisine sanatseverler yoğun ilgi gösterdiler.

Kayseri Kafkas Derneği'nde yapılan anma etkinliği ise saygı duruşu ile başladı. Yoğun bir katılımı gerçekleşen törende, yönetim kurulu 2. Başkanı Musa Cangir'in konuşmasının ardından, sürgünü anlatan bir slayt gösterisi yapıldı. Daha sonra Dernek Başkanı Mirza Mehmet Şıklaroğlu, Kafkas-Rus Savaşları ve sürgün süreci hakkında değerlendirme ile analizlerin yer aldığı bir konuşma yaptı.

**Çerkeslerin sevdası at,
Savaşmak sanat,
Öncüleri kartal,
Ataları Nart,**

**Çerkeslerin beyni yürek,
Yasaları vatan / gelenek,
Tanrıları tek.
Gelirse bir gün
dünyaya barış,
Çerkeslerin terkisinde gelecek**

ÇETİN ÖNER

Feriha
Kankoç

SÜRGÜN

Çar I. Petro (1722) : "Rusya'nın çıkarları için mümkün olabildiği kadar İstanbul'a ve Hindistan'a yaklaşmak lazımdır. Buraları elinde tutan dünyaya hükmeder. Bunun için de ne gerekiyorsa onu yapmalıyız..."

Kafkasya Orduları Kurmay Başkanı Milyutin: "Dağlıları, zorla ve bizim istediğimiz yerlere göndermeliyiz. Gerekiyorsa Don yöresine sürmeliyiz. Bizim esas gayemiz Kafkas dağlarının eteklerindeki bölgelere Ruslar'ı yerleştirmektir. Ancak bunu şimdiden dağlılara hissettirmeyelim..."

Prens Baryatinski (Çar Naibi): "Karadenizin kıyılarını bir Rus denizi ve toprağı haline getirmek için dağlıları kıyından temizlemek zorundaydık. Dağlı Çerkeslere ulaşabilmemize engel olan Kuban ötesi halkların da tümüyle yerlerinden kaldırılması gerekiyordu."

M.İ. Benyukov: (Dağlılara karşı savaşın ve anısını yazan): "Batı Kafkasya'nın iskanı ile ilgili resmi projenin uygulanmasından sorumlu Kont Yevdokimov, Kuban bölgesiyle pek ilgilenmiyordu. Çok pahalıya mal olan savaşı bitirebilmek için bütün dağlıların denizin karşı tarafına kovulması O'nun hedefiydi. Kuban ötesinde kalanların da tehlikeli olma ihtimaline karşın, sayılarının azaltılması ve yaşam şartlarından yoksun kılınmaları için her çareye başvurmaktı."

Kont Yevdokimov (Savaş Bakanlığı'na 1863 Kasım ayında gönderdiği yazıdan): "Batı Kafkasların fethi ile ilgili plan açısından şimdi de kıyı şeridini temizlemeliyiz..." (Devlet Tarih Arşivinden)

Rus Tarihçi Y.D. Felisin: "Bu, gerçek ve acımasız bir savaştı. Yüzlerce Çerkes köyü ateşe verildi. Ekin ve bahçelerini imha için atlara çığnettik, sonuçta bir harabeye dönüştü."

Kont Lev Tolstoy: "Köylere gece karanlığında dalırmek adet haline gelmişti. Gece karanlığının örtüsü altında Rus askerlerinin,ikişer üçer evlere girmesini izleyen dehşet sahneleri öylesineydi ki, bunları hiçbir rapor görevlisi aktarmaya cesaret edemezdi..."

Rus Tarihçi Sulujyen: Dağlılar teslim olmuyor diye biz davamızdan vazgeçemezdik. Silahlarını alabilmek için yarısının kırılması gerekti. Kanlı savaşta birçok kabile tümüyle yok oldu. Ayrıca, çoğu anneler bize vermemek için kendi çocuklarını öldürüyorlardı..."

Grand Dük Michael (Savaşın sonlarında mağlup olan Çerkes beylerinin, Rus yönetimini kabul ederek kendi topraklarında yaşamalarına izin verilmesini istediklerinde verdiği cevap): "Size bir ay süre veriyorum. Bir ay içerisinde ya Kuban ötesinde gösterilecek yere gidersiniz ya da Osmanlı topraklarına gidersiniz. Bir ay içerisinde sahile inmeyen köylüleri ve dağlıları savaş esiri sayıp ona göre işlem yapacağız."

Rus St. Petersburg Gazetesi: "Savunmaları ile ölümsüzleştirdikleri sahillerden kaçışları başladı. Çerkesya artık yok. Dağlardaki artıkları da askerlerimiz yakında temizleyecek ve savaş kısa zamanda sona erecek..."

Fransız Gazeteci A. Fonvill: "Gemicilerin gözü doymuyordu. 50-60 kişilik gemiye 200-300 kişi alıyorlardı. Yanlarına aldıkları biraz su ve ekmek 5-6 günü aşınca tükeniyor, açlıktan salgın hastalıklara yakalanıyorlar, yolda ölüyor ve denize atılıyorlardı. 600 kişiyle çıkan gemiden ancak 370 kişi sağ çıkabilmişti."

Rus İ. Dzarov : "Osmanlı'ya göç etmek üzere yola çıkanların yarısı bile oraya ulaşamadı. Bu denli bir perişanlık insanlık tarihinde çok azdır."

İngiliz Elçi Lord Napier: "Çerkeslerden boşaltılan yerlere derhal Slavlar veya başka Hristiyanlar yerleştiriliyorlar."

İngiliz Konsolos Gifford Palgrave: "17 Nisan 1867 günü tüm Abhazyayı dolaşım. Rus olmaktan başka bir suçu olmayan Abhaz halkının böylesine yok edildiğine ve ülkenin tahrip edildiğine tanık olmak çok acı verici..."

İngiliz Konsolos R. H. Lang: "Samsun'dan çıkan 2718 yolcu Kıbrıs'a geldiğinde 853 kişi ölmüş ve diğerleri de ölüden farksızdı. Günlük ölü sayısı 30-50 arasındadır."

Çar II. Alexander (Kont Çar-II. Aleksander (Yevdokimov'a kutlama mesajında): "Üç yıl içerisinde Batı Kafkasyaya boyun eğdirilerek uyuşmaz yerli halkları temizleyip çıkardınız. Uzun yıllar süren kanlı savaşın zararlarını kısa sürede bu verimli topraklardan çıkartabiliriz..."

Polonyalı Albay Teophil Lapinsky: "Açlık ve hastalık had safhada. Samsun'a 70.000 kişi indi. Günlük ölü sayısı 500 kişidir. Trabzon'da bu sayı 400 kişidir. Gerede Kampı'nda 300 kişi, Akçakale ve Sarıdere'de günlük ölüm 120-150 kişi arasındadır. İtalyan Dr. Barozzi'nin raporuna göre de, insanlar uzun süredir bitkiler, bitki kökleri ve ekme kırıntılarıyla hayatta kalmaya çalışıyorlar."

Pinson: "Kafkasya'dan Balkanlar'a sürülen aile sayısı 70.000, yaklaşık 350.000 kişi. Edirne: 6.000, Silistre-Vidin: 13.000, Niş-Sofya: 12.000, Dobruca-Kosova-Priştina-Svista: 42.000 ailedir. Ölüm oranı daha az ve % 15-20 dolayındadır..."

İngiliz Parlamenter M. ANSTEY (Parlamentoda ki konuşması): "İngiltere'yle ticari ilişkiye girmeye inandırılmış, İngiliz yandaşı yapılmış olan Çerkesya'ya ihanetle suçluyorum sayın Lord Palmerston'u. Hindistan'daki çıkarlarımızla beraber Bağımsız Kuzey Kafkasyayı bilerek ve iterek Ruslara teslim ettiğiniz için aynı zamanda İngiltere'ye de ihanet ettiniz..."

Lord Palmerston (8 yıl sonra aynı parlamentoda konuşurken şunları der): "Sayın lordlarım, Çerkesler'i kendi başlarına büyük felaketlerle baş başa bıraktığımız doğrudur. Oysa biz onlardan yardım istedik ve onları büyük fedakârlık ölçüsünde de kullandık..."

Jan Karol: "Rusya'nın Kafkasyayı fethi, çağımızın barbarlık tarihinin en feci tablosunu oluşturur. Kafkas dağlılarının direnişini kırabilmek için 60 yıllık askeri terör ve kıyım gerekti..."

Rus Tarihçi Zaharyan: "Çerkesler bizi sevmezler. Biz onları, özgür çayırlarından çıkardık. Avullarını yıktık. Bir çok kabile tümüyle yok edildi..."

Ê.A.P. Berje: Novorosisk limanında 17.000 Çerkes'in çektiği eziyeti ve başlarına gelen afetleri hayatım boyunca unutmayacağım. Kış aylarına rastlayan bu dönemde onca insan burada bir aydan fazla bekletildiler. İnsan kalbine kılıç gibi saplanan bir çok olaya şahitlik ettim. Şu gördüğüm olayları kağıda gözyaşım damlamadan nasıl yazacağım?

Shutsejuko Tseyko (Çar II. Alexander'a cevabı - Çar II. Alexander, 1861'de Kafkasyaya gelmiş. Çerkesler'e kayıtsız şartsız itaat etme ve dağlık bölgelerden inip bataklık düzlüklere yerleşme şartını koşmuştu): "Belki Kafkasya Rus olacak ama, Çerkesler damarlarında kan aktıkça Rus Çarının kölesi olmayacaklar. Biz sağken vatanımızı teslim etmeyeceğiz. Ölüm köle hayatından iyidir. Atalarımızın savaşçı şanına leke sürdürmeyeceğiz; "Ye tî'in Ye tî'en - Ya kahraman ol ya öl."

SİRGİN

AFŞİN - GÖKSUN - K. MARAŞ

Afşin'de atalarımıza dualar gönderildi

YASİN ANĞIT / Afşin

Afşin Kafkas Derneği'nin organize ettiği Büyük Çerkes Sürgünü'nün 141. yılı anma etkinliği Göksun ve Kahramanmaraş demeklerinin de katılımıyla, Afşin İlçesi Kargabük Köyü'nde yapıldı.

Atalarımız için yapılan saygı duruşuyla başlanan etkinlikte, organizasyona katılan demek başkanları günün anlam ve önemini belirten konuşmalar yaptılar. Başkanlar yaptıkları konuşmalarda, bu günün önemini genç nesile aktarmanın gerekliliğini üzerinde durdular. Daha sonra tören alanında bulunan ırmağa siyah çelenk ve karanfiller bıraktıldı. Afşin demeğinden iki gencimiz şiirler okudular. Göksun da imamlık yapan bir hemşerimizin, sürgün sırasında açlıktan ve salgın hastalıklardan ölenler için yaptığı duaya orada bulunanların hepsi katıldılar.

**Kafkas haritasından
Çerkes köylerine indik biz
Atlarımızı bırakıp,
kalbimize gömüp,
kente yerleştik**

**Gümüş eyerlerimizi karartıp sakladık
En değerli sandıklarda,
çeyizlerimizle.**

**Unuttuk bıçak atmaya ve saptırmayı
Birtakım hovardalıkları, worşerleri**

**Nerdeyse unuttuk dilimizi,
Saman tozu yutmuş wuglarımızı**

**Yeter artık bu kadar yabancılaşman
kendinle!**

ÇETİN ÖNER

ALMANYA - BELÇİKA - FRANSA - HOLLANDA

Ekkehard
Maass

Avrupa Kaf.Fed
Başkanı
O. Faruk
Tamzok

Harun Ümit (Bidaniko)

Zelimhan Arslangereev

Sürgün, Avrupa'ya balonlarla anlatıldı!

SERAP ALPSOY / Almanya

 İrfan Genel

21 Mayıs 1864 Adige Sürgünü'nün 141'inci yılını anmak üzere Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde yaşayan Adige diasporası 21 Mayıs 2005 tarihinde Köln kentinde üçüncü kez bir araya geldi. Anma faaliyetlerini düzenleyen Köln Çerkes Kültür Demeği organizasyon komitesi olarak bu etkinlikte gerçekleştirmek istediğimiz farklı amaçlar bulunmaktaydı.

Bu amaçların başında; "Büyük Sürgün"ü, özellikle gençlerimize açıklamak, anlatmak ve bilgilendirmektir. İkinci olarak bu bilgilendirmenin sadece kendi iç bünyemizle sınırlı kalmaması gerektiği görüşünden hareketle, içinde bulunduğumuz ve birlikte yaşadığımız Avrupa halklarını da göz ardı etmeyerek anma etkinliklerinde onlara da yer vermek ve konuyla ilgili bilgi aktarmayı hedefledik.

Davetlilerimiz arasında Yeşiller Partisi'nden Belediye Meclisi üyeleri ve başka temsilcilerin de bulunduğu anma etkinliğinde, İstanbulhako ile yapılan açılışın ardından tarihi bilgiler ve sürgünle ilgili Ekkehard Maass bir konuşma yaptı. Kafkasya'daki mevcut gelişmelere ve güncel sorunlara da yer verilen programda güncel olması nedeniyle Adigey'in Krasnodar'a bağlanması ve Çeçenistandaki insanlık dramı konusu da ele alındı. Adigey'le ilgili son haberleri Avrupa Çerkes Kültür Dernekleri Federasyonu başkan yardımcısı Harun Ümit Bidaniko aktardı. Zelimhan Arslangereev ise, Çeçenistan'daki sivil toplumun dramını belgeleyen "Amnesty International" ve "Human Rights Watch"un raporlarına dayanarak Çeçenistan'daki halkın acısını ve dramı konusunda bilgiler verdi. Dr. Said-Hassan Abumuslimov'un genel değerlendirme konuşmasından sonra yapılan saygı duruşu ve kaybettiğimiz sürgün şehitlerine edilen dualarla resmi program sona erdi.

Ardından belki de birçoğumuzun çocukluk yıllarından anımsadığı sembolik bir girişimde bulunuldu. Sürgünde geçen her yıl için bir tane olmak üzere, toplam 141 beyaz balon gökyüzüne bırakıldı. Balonların uçlarına sürgünü anlatan kısa bir metin asıldı. Böylece anma gününü daha çok kişiyle paylaşma imkânı da doğacaktı. Ancak İsveç'ten, Stockholm yakınlarından yanıt alabilmeyi doğrusu hayal etmemiştik. Bu hoş sürpriz bizlere, yapılacak her türlü çalışmanın bir şekilde hedefe ulaşabileceğini gösteren güzel bir örnek olurken, gelecekte yapmayı düşündüğümüz çalışmalar için de güç verdi:

Selam oradakiler;

Bu akşam köpeğimle yürüyüş yaparken çalılıklar arasındaki vahşi bir güllerin içinde balonunuzu buldum.... Balona almanca yazılmış olan ve Adige /Abhaz sürgününü anlatan bir not asılıydı. Balonun sadece iki günde Koeln'den buraya benim yaşadığım yere ucması mümkün mü? Ben Stockholm'a 45 km. uzaklıktaki Balsta'da yaşıyorum!!!

Her neyse, sürgünün 141. yıldönümünü benimle paylaştığınız için çokça teşekkür ediyorum. Almanca'yı oldukça iyi okuyabiliyorum, ama umarım İngilizce yazıyor olmamı kabul edersiniz.

(1.100 km. uzaklıkta - balon açısından :)).

**Sana ağır mı yaksam yoksa ağlasam mı,
O meçhule giden bir avuç insan,
Acep göçe mi zorlandın,
yoksa satıldın mı,
Başkaları için savaşan cengaver insan**

**Yollar mezar oldu sana,
Karadenizi kana buladın,
Olsaydı yerin, yurdu, toprağın,
mezarını kazardın,
Sayın zaten az idi daha da çok azaldın,
O meçhule giden zavallı insan**

**Dünyanın dört bir yanında yuva kursan da,
Başını eğmeden dimdik dursan da
Geleceğin için hayal kursan da,
Vatansız olunmuyor bir avuç insan...**

TAHIR BAYSAL

Abhaz-Abazin Kongresi yönetim kurulu (soldan sağa) Muminat Abhaz-Abazin Kongresi yönetim kurulu (soldan sağa) Abhaz-Abazin Kongresi yönetim kurulu (soldan sağa) Abhaz-Abazin Kongresi yönetim kurulu (soldan sağa) Abhaz-Abazin Kongresi yönetim kurulu (soldan sağa) Abhaz-Abazin Kongresi yönetim kurulu (soldan sağa)

11 Haziran 2005
Cumartesi günü
Adapazarı'nın Hendek
ilçesinde gerçekleştirilen
Dünya Abhaz Abazin
Kongresi yönetim
kurulu toplantısında
mevcut sorunlar dile
getirildi ve çözüm
önerileri konuşuldu.

Dünya Abhaz-Abazin (Abaza) Halkları Birliği'nin yönetim kurulu toplantısı ilk defa Rusya Federasyonu sınırları dışında, Adapazarı Henrek ilçesinde halka açık olarak gerçekleşti.

11 Haziran 2005 günü yapılan toplantıyı izleyen 12 Haziran 2005 Pazar günü de yine geniş katılımlı olarak Tegerek köyünde, yönetim kuruluna Hendek'te toplantı davetini de yapan Ruhi Yaşba ve kardeşlerinin ev sahipliğinde piknik, söyleşi, eğlence kapsamlı bir program uygulandı.

6 Haziran tarihinde ülkemize gelen heyet üyeleri İstanbul Kafkas Abhaz Demeği'nin, 9 Haziran tarihinde Eskişehir Kafkas Demeği'nin, 13 Haziran tarihinde Kayseri Kafkas Demeği'nin ve 14 Haziran tarihinde de Ankara Kafkas Demeği'nin ev sahipliğinde yapılan yoğun katılımlı toplantılarda Abhazyza sorunu ve kongre çalışmaları hakkında bilgilendirme ve görüş alışverişinde bulundular.

Hendek İlçesindeki yönetim kurulu toplantısı, Ruhi Yaşba'nın kısa konuşması ve iyi dilekleriyle açıldı. Kurulun toplam 14 üyesinden 12'sinin hazır bulunduğu toplantıda en yaşlı üye Dr. Cemalettin Ümit'in oturma başkanı sıfatıyla daveti üzerine saygı duruşu yapıldı ve doğrudan gündeme geçildi.

İlk sözü alan Genel Başkan Prof. Dr. Taras Şamba özetle sorunları söyledi: "Abhazlar ve Adigeler olarak 4700 yıllık kesin

bir geçmişimiz vardır. Bildiğiniz üzere son savaş nedeniyle Türkiye, Abhazya, Karaçay-Çerkes ve Moskova'dan katılımlarla Dünya Abhaz-Abazin Kongresini 1992 yılında kurduk. Bugün itibarıyla Abhazya'nın bağımsızlığı yanında en önemli sorunlarımızdan birisi de dil sorunudur. Irkımızın, Adige-Abhazların ebediyen var olabilmesi bu sorunla doğrudan bağlantılıdır.

Gürcistan ile olan ilişkilerimizin düzelmesine sizlerin varlığı sayesinde Türkiye de katkı sağlamalı, en azından insani konularda, ambargonun kaldırılması konusunda sizler ve Türkiye bir şeyler yapabilmelisiniz. Ekonomik hayatı zor şartlarda sürdürüyoruz. Kişi başına ayda bir dolar, ya da yılda yüz dolar gibi belirli bir sistem içinde herkesin katkıda bulunacağı bir fona ihtiyacımız vardır. Yakından tanıdığınız Givi Dopua bundan böyle bu fon işleriyle görevli olacaktır. Kuruluş ve işleyiş sistemini daha teferruatlı olarak görüşmek bu fonu işletmeye başlamak gerekiyor ve hepinizden fona destek ve katkı bekliyorum. "

İkinci olarak söz alan Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Valeri Arşba, 1000 yıl kadar önce atalarının söylediğinin çıktığını, istemedikleri bir savaşa zorlandıklarını belirterek, "Nüfusumuz 100.000 yerine 300.000 olsa savaşı akıllardan bile geçiremezlerdi. O nedenle nüfus sorunumuz hayati önem taşıyor. Eminim sayın Ardızınba'nın olduğu gibi Sergey Bagapş'ın da kafasında hep nüfus arttırımı ve sizin geri dönüşünüz için önlemler vardır. Bizim Abhazya'da neyiz varsa paylaşmaya hazırız. İlk kez geldim ve büyüklerin çok güzel dil bildiklerini ve gençlerin bilmediğini gördüm ve üzüldüm. Bunun için zaman geçirmeden ortak önlemler almalıyız. Aksi takdirde dil bilmeyenlerin oraya intibakı da sorunlu olacaktır. Öte yandan yapılan çalışmalarla yıl sonuna kadar ambargo sorununun halledileceğini, yollarımızın açılacağını umuyorum" dedi.

Daha sonra söz alan Sohum Üniversitesi Rektörü ve matematik alanında sayılı bir uzman olan Aleko Goramy konu konuşmasında; Sohum Üniversitesi'nin kapılarının, uzmanlık titri kazanmak isteyen gençlerimize açık olduğunu, diplomalarının dünyanın sayılı bir çok ülkesinde geçerli olduğunu,

Dünya Abhaz-Abazin (Abaza) Halkları Birliği Genel Başkanı Prof. Dr. Taras Şamba.

bu yıldan itibaren muhtemelen burslu öğrenci kabul edebileceklerini, çocukların oraya gelmesinden çok mutlu olduklarını ve devamını dilediklerini söyledi.

Diğer bir profesör üye, Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti'nde filolog (dil bilimcisi) olan Sergey Paz da; çalıştığı üniversite hakkında bilgi vererek, 6 yaşından sonra dil öğrenmenin zorlaşmaya başladığını, hep birlikte bu antik çağlardan kalma dilin kaybedilmemesi gerektiğini ifade etmiştir.

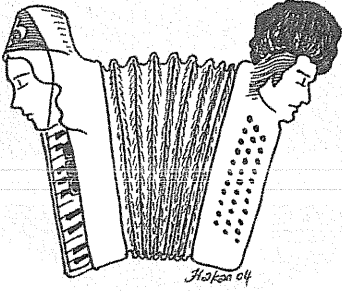
Konuşmalar arasında Sakarya Adigeleri adına Nahit Serbest, Genel Başkan Taras Şamba'ya bir altın madalyayı armağan etti. Şamba da Abhazya müzesinde bu hediyein sonsuza kadar saklanacağını belirterek Adigelerin jestine teşekkür etti. Kongrenin Türkiye temsilcisi Bediz Tantekin söz alarak, yazılı bir metinden faaliyetler hakkında bilgi verip bazı öneriler sundu.

Abhazya Hükümeti üyesi Devlet Bakanı Mukba Anzor da söz alarak özetle; "Rus-Kafkas savaşlarında Ruslar toprak istiyordu, Osmanlılar da nüfus ve iyi savaşılar istiyordu sonuçta topraklarımız da halkımız da kullanıldı.... Dönüş konusunda ilk önlem olarak 170 dairelik üç blok apartmanı ayırdık. Dönemi de, tatile geleni de geçici düzen kurdu da kapsayan bir proje bu. Müracaatta da geç kalmasanız iyi olur" dedi.

Toplantıda söz alan Kaf-Fed Genel Başkanı Muhittin Ünal da, örgütün tam anlamıyla sivil yapılanmaya gitmesi ve dünyadaki sivil yapılanmalar arasında yerini alarak sorunlarını AGİT, Avrupa Konseyi, BM, gibi uluslararası kuruluşlara taşıyıp çözmesi gerektiğini söyledi. Bununla ilgili olarak tüzükte değişiklik yapılarak tasanların önümüzdeki toplantıya getirilmesini rica etti ■

BİLGİ.. DÜNYA ABHAZ-ABAZIN (ABHAZ) HAKLARI BİRLİĞİ?

Dünya Abhaz-Abazin Halkları Birliği, Abhazyanın bağımsızlık mücadelesinin devam ettiği yıllarda (1992 yılında) kurulmuş bir sivil toplum örgütüdür. Amacı, Abhazya'nın bağımsızlık mücadelesi sürecinde, Kafkasya ve diasporadaki tüm Abazaların bu mücadeleye her türlü desteğini sağlamaktır. Birliğin savaş sonrasındaki misyonu ise Kafkasya ve diasporadaki Abazalar arasında sıcak ilişkilerin gelişmesini sağlamak ve Abhazya'ya dönüşte katkı sağlayacak etkinlikler yapmak olarak özetlenebilir.

Yolda sürgün

düşünceleri...

Şehirlerarası otobüs, sarı, turuncu ve toprak renklerinin neredeyse tüm tonlarından oluşan kıraç ovalar, anızlı tarlalar, alçak tepeler ve kuru dere yataklarıyla dolu vadiler içinden kıvrılarak uzanan çift şeritli asfalt yolda hızla ilerliyordu.

Otobüsün ön sıralarında pencere kenarında oturan genç, gözleri önünden kayarak geçen manzaraya bakarken, derin düşüncelere dalmıştı. Düşündükçe yüreğini burkan, çözüm için hiçbir ümit ışığı olmayan, yaşadığı an'ın ağır bir yük olarak omuzlarına bindiğini hissettiren, bir o kadar da ruhunda isyanın en yakıcı ateşini körükleyen duygulardı bunlar. Otuzlu yaşlara henüz ulaşmamıştı. Hayatın endişe ve ümitsizliklerden en uzak olması gereken bir dönemde, içinde oluşan bu fırtınayı bir türlü engelleyemiyordu. Gözlerinin önünden kayarak geçen manzara, onu bu düşüncelerinden uzaklaştıracak güzellikler de sunmuyordu. Sanki, bilerek inat etmişçesine!

Pencerenin kalın camından yansıyan görüntüsünü başka bir simaya ilk kez bakar gibi seyretti. "Kendime ne kadar yabancıyım?" diye düşündü. "İçimin o dipsiz derinliğinde varlık kazanan, sorsalar anlatamayacağım, anlatsam anlaşılamayacak bir aidiyet duygusu!

Doğup büyüdüğüm bu topraklarla hiçbir sorunum yok iken, yabancılik hissi ile kavrulan benliğim neden bu kadar yalnız, öksüz ve ezilmiş hissediyor kendisini? Neler kaybettiğimi bilmeden yitirdiğim ve sonsuza kadar ulaşamayacağım korkusuyla oluşan, özlem dolu hayali değerler mi yoksa beni böyle kahreden, yaşamayı korkunçlaştıran, kendime yabancılaştıran. Beni ben yapan, anladıkça içimde daha da olgunlaşan ve neredeyse yabancı ama tanıdık bir kimlik gibi hayatımı kavrayan, gün be gün yitirdiğim, yaşayamamanın acısını çektiğim değerler..." diye düşünürken genç adam yanında oturan aksakallı ihtiyarın sorusuyla irkildi!

- Saat kaç oldu? Daha çok var mı ulaşmamıza..!

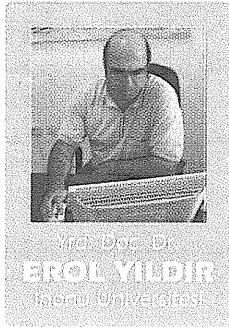
Genç, kendini düşüncelerinden sıyrarak bir an da olsa yalnızlığın zalim kollarından kurtaran dedesine sevgi dolu gözlerle gülümseyerek cevap verdi;

- Çok az kaldı, birazdan ulaşırız.

Yaşlı adam "iyi" diye düşündü içinden "böylece ikinci namazına yetişmiş olurum!". Yanında oturan torununa bakarken onun ne kadar çabuk büyüdüğünü düşündü. Daha dün gibi doğduğu günü hatırlıyordu. Tatillerde yanına geleceği an'ın özlemiyle nasıl yanıp tutuştuğunu, onu her zaman evladından daha çok sevdiğini hatırladı. Oğluna isteyip de gösteremediği tüm sevgisini torununa vermeye çalışmıştı. Belki de bu yüzden, O da her fırsatta yanına koşarak gelmişti. Ama onca yıldır birlikte yaşamalarına rağmen, torununu bazen anlamakta güçlük çektiğini hissediyordu. Özellikle son zamanlarda, kendisinin de unuttuğu büyük dedeleri hakkındaki sorularına, eskilerin yaşantıları, adetleri hakkındaki o güne kadar üzerinde hiç düşünmediği ve önem vermediği konulara cevap vermekte güçlük çekiyordu. "Nereden aklına geliyor bu sorular? Oğlum, ne yapacaksın bunları?" dese de gün geçmiyordu ki delikanlı, geçmişi hakkında farklı ve alışılmadık bir soruyla karşısına dikilmesin. İhtiyar

adam, göz ucuyla torununu seyrederken "Zamane gençliği işte, meraklılar ama, asıl ciddiye almaları gereken şeyleri hiç umursamıyorlar. Hayatın ne kadar kısa olduğunun, ölümün bir nefes kadar yakında olduğunun hiç farkında değiller. Allah sonlarını hayretsin?!" diye geçirdi içinden.

Otobüs, öğle sığığında yoluna devam ediyordu. Genç, dışarıyı seyrederken trafik levhalarına bakarak ulaşacakları yere kaç kilometre kaldığını öğrenmeye çalışıyordu. Birden, kıraç bozkırda yolun kenarında uzanan, üzerinde seçim zamanından kalmış, yırtık, solgun ilan parçaları ve kurşun delikleriyle dolu trafik levhalarını görünce, daha birkaç yıl önce dedelerinin geldiği ülkeye yaptığı bir geziyi hatırladı. Vladikafkas'a giderken Gürcüstan'da yollarda gördüğü

"Domuz çıkabilir!" levhasını veya hiçbir levhası olmayan, eğer ilk kez geçiyorsanız nereye ulaşacağınızı asla sonuna ulaşmadan bilemeyeceğiniz yollar, yol ayrımları gözünün önünde canlandı. Gencin yüzünde belli belirsiz bir tebessüm oluşmuştu. Ailesinin gönülden onay vermediği, dedesinin "ne işin var o Moskof diyarında?" diyerek karşı çıktığı, atalarının ülkesine yaptığı geziyi her hatırladığında içini, hüznü, sevinç ve esrarengiz iç huzuruyla kaynaşmış bir duygu seli kapılıyordu.

Hatıraları onu bir anda, bir daha asla unutamayacağı diyarlara götürmüştü. Tıpkı, Ayvazovski'nin resimlerinden fırlamışçasına, ay ışığının aydınlatığı bir gecede geçtiği yaşlı Daryal'ı hatırladı. Terek'in taşlara çarparak çığınca aktığı vadileri, Balta kasabasında inerek içtiği soğuk kar sularını, Rus şoförünün bir gece yansı Beslan'daki evine uğrayıp getirdiği ve arabada birlikte iştahla yedikleri hlep, peynir ve domateslerin tadını hatırladı. Adım attığı her yerde karşısına çıkan, gördüğü insanlarda kendinden ve uzaklarda bıraktığı yakınlarından bir parça bulduğu, ilk kez karşılaşmasına rağmen sanki yıllardır tanışıyormuşçasına bağlandığı dostlarını hatırladı. Şakacı, vefakar ve ellerindeki son kırıntıyı bile paylaşmaktan çekinmeyen gözü kara insanları hatırladı. Dedelerinin geldiği köydeki eli bastonlu, kalpaklı aksakallı yaşlıların o'nu adeta kendi akranları yerine koyarak yaptıkları sohbetleri hatırladı. İhtiyarıyla genciyle "Neredesiniz?", "Neden bunca zamandır gelmediniz?", "Bu dağlar, bu kuleler dedelerinize aitti, sizin için koruduk, evinize dönün artık!" diyen içten haykırışlarını hatırladı. Dumanlı dağlarda kırağı düşmüş yeşil çimenlerde yaptığı sabah yürüyüşlerini hatırladı. Genç, şimdi hayatta olmayan ve hala süren kirli savaşta yitirdiği arkadaşlarını hatırladı.

Sonra, yanaklarına süzülen bir çift tuzlu damlayı dedesinden saklamak için camdan dışarıya görmeyen gözlerle uzun, uzun baktı.

Nereden bilebilirdi ki o geziden sonra tüm hayatı değişecek, o andan sonra, O artık sadece O olamayacaktı!

Şimdi anlıyordu ki; aslında o an, sonradan oluşan ve içine çaresizce sürüklendiği bir sürgün hayatının başlangıcıydı. Artık, doğduğu topraklarda yaşayan yakınlarının nasıl gündün

güne yok olduğunu gömenin çaresiz acılarını yaşayacak, bazen en yakınlarının bile anlayamayacağı bir yalnızlığın içine düşecek, kaderin yaptığı bir seçimle köklerinden, topraklarından, geçmişinden koparılmış bir sürgün olmanın acımasız farkındalığını tüm iliklerine kadar hissedecekti. O artık sürgün bir ailenin sürgünü unutan neslinden olamayacaktı hiç! Onu bekleyen, gündün güne değişen olgunlaşan aidiyet duygularıyla şekillenen bir kimliğin altında, özlemlerle, umutlarla, korku ve endişelerle ama her şeyden daha çok bir sürgünün kanayan bir yara gibi ömrünce yüreğinde taşıyacağı

O artık sürgün bir ailenin sürgünü unutan neslinden olamayacaktı hiç!
Onu bekleyen,
her şeyden daha çok
bir sürgünün kanayan bir yara gibi ömrünce
yüreğinde taşıyacağı
isyanlarla dolu bir gelecekti.

isyanlarla dolu bir gelecekti. Biliyordu ki bazen yüreğinin derinliklerinde hissettiği öz kimliği en fazla saldırıya uğrayan yönü olacak, bazen onu savunacak gücü kendisinde bulamadığında küçük bir çocuğun sokaktan getirdiği çöp kokulu kirli kedi yavrusunu evinde annesinden sakladığı gibi gizleyecek, her şeye rağmen o öz, tüm benliğinde yaşamaya devam edecekti.

Genci bu düşüncelerinden, gittikleri yere ulaşan otobüsün perona yanaştığında tıslamayla açılan kapı sesi uzaklaştırdı. Dedesi namaz vaktini kaçırmamış olmanın verdiği huzur içinde aceleyle otobüsten inerken genç, yaşlı adamla aralarındaki düşünce farklılığını ürpererek hissetti; "Bırak bilmesin ne çıkar! Sürgün olduğunu bilmek bedbahtlık getirir insana!" diye geçirdi içinden. Kendi bedbahtlığını hatırladı, artık ona alıştığını da. Gülümsedi. O da dedesinin peşinden acele adımlarla yürüyerek kalabalığa karıştı. Yanından geçen iki gencin aralarındaki konuşma kulağına kadar ulaştı. Tekrar gülümsemekten kendini alamadı.

- Bu hafta sonu Kayseri'de şenlik varmış gidecek misin?... ■

ECRİ yuvarlak masa toplantısı İstanbul'da yapıldı

Avrupa Komisyonu'na bağlı ECRİ'nin Yuvarlak Masa toplantısı 14.06.05 günü 09:00-17:45 saatleri arasında İstanbul Galatasaray Lisesi Tefvik Fikret toplantı salonunda Kamu görevlileri ve sivil kuruluş yetkililerinden oluşan 45 civarında temsilcinin katılımıyla gerçekleştirildi.

Açılış konuşmalarından sonra, ECRİ'nin daha önceki ziyaretleri ile düzenlediği "Türkiye Raporu'nun görüşülmesi, Türkiye'de ırkçılık ve ırk ayrımcılığına karşı mücadelenin yasal ve kurumsal çerçevesi, aşılması gereken güçlüklerin görüşülmesi, Türkiye'de zayıf konumdaki gruplar sorununun değerlendirilmesi ve mülteciler ile iltica talebinde bulunanların sorunlarının görüşülmesi konuları toplantı gündemi olarak belirlendi.

Açılış konuşmasını birkaç cümleyle ECRİ Başkanı Michael Head yaptı. Head, "Görüşülecek konular Türkiye ile ilgili hususlardır. Burada bir yargılama, ya da suçlama söz konusu değildir. Daha önceki seyahatlerde uzman ekibimizce tespit edilmiş olan ve raporda yer alan hususların Türk resmi kurumları ve sivil kuruluşlarının seçkin temsilcileriyle birlikte bir değerlendirmesini yapacağız. Biliyorsunuz Avrupa Konseyi, insan haklarına dayalı bir yapıyı hedefler. Asıl olan demokrasi ve hukuk devletidir. Biz Avrupa Konseyi olarak buradayız" diyerek toplantı yönetimini Gün Kut'a devretti.

Kut konuşmasında, önceki çalışmalar hakkında özet bilgiler vererek şunları söyledi:

"ECRİ sadece kendi alanıyla ilgili konulara bu raporda yer verdi. Olumlu çok şey yer aldığı gibi önerileri de vardır. Bunları birlikte inceleyelim, eksiklik ve fazlalıkları varsa onu da açık açık tartışacağız. Şunu peşinen belirtiyim ki, yanlış anlama ve yaklaşımlar olmasın;

ECRİ, adında kayıtlı ayrımcılık konularında ülke uygulamalarını inceleyip rapor yazar, tarihle uğraşmaz, daha iyi bir Avrupa için neler yapılmalıdır konusunu araştırır, genel politik konularda görüşler geliştirmeye çalışır, STK'lar ile hükümetler arasında yakın ilişkiler geliştirmeye çalışır, azınlık politikalarının tartışıldığı politik bir forum değildir."

Bu açıklamadan sonra François Sant'angelo, Türkiye Raporu'nun özetini sundu ve rapor görüşmeye açıldı. Yürürlükteki tüm yasalar, anayasa, yönetmelikler üzerinde

gerçekleştirilen değişiklikler ve uygulamalar ile eğitim, medya, kamuoyu, adli uygulamalar, bilinçlendirme çalışmalarını gibi çok sayıda bölümü içeren raporda, hükümetlerin yapabildikleri, yapamadıkları, yapılanlardan uygulanabilenler, bürokrasinin engel olduğu uygulamalar gibi bölümler üzerinde, çok sayıda katılımcı söz alarak görüş bildirdi.

Türkiye Raporu bölümünde söz alan Kaf-Fed sözcüsü Muhittin Ünal, raporda Çingeneler'den başlamak suretiyle bir çok kültür grubunun sorunları ele alındığı halde Çerkesler'in kültürel sorunlarına değinen ifadeler bulunmayışını eleştirerek, bundan sonraki çalışmalarda Çerkesler'e ait kültür kuruluşlarıyla da görüşülmesi halinde bu tür eksikliklerin giderilebileceğini vurguladı. Ünal ayrıca, internet ortamında Çerkes halklarına yöneltilen çirkin

ithamlar, aşağılamalar hakkında bilgi verip birkaç da örnek sundu. Son olarak da yürürlüğe girmiş yasaların vermiş olduğu haklar olması nedeniyle, anadilde yayın ve okuma kurslarını açma hakkını kullanma iradelerinin, Federasyon genel kurulunda ifade edilmesinin medyada bölücü talepler şeklinde lanse edildiğini ve rahatsızlıklara vesile olduğunu örnekleriyle ifade etti.

Gündemin diğer bölümleri sırası ile Claudiya Lam, Prof. Turgut Tarhanlı, Prof. İoanna Kuçuradi, Prof. Baskın Oran, Murat Yasul ve Steve Corliss tarafından sunuldu.

STK'lar da kendi alanlarını ilgilendiren konularda söz aldılar. bölümde Kaf-Fed temsilcisi Ünal tarafından, savaş mağduru, yaşlı, kadın ve çocuklardan oluşan 1000 kadar Çeçen mülteciye Emniyet ve AB Mülteciler

Komisyonu'nca yeterince sahip çıkılmadığı, sağlık, beslenme, öğrenim ve barınma konularında düzenli destek ile mülteci statüsü verilmeyeşine açıklık getirilmesi istendi.

Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Dairesi'nden Murat Yasul ve BM Mülteciler Komiserliği'nden Steva Corliss, bugüne kadar yapılanları özetledikten sonra şunları söylediler: "Çeçenler'in durumunu iyi biliyoruz. Avrupa Konseyi kapsamında ve avrupalı muamelesine hakları vardır. Ancak müracaatların düzenli takip edilmesi halinde, mülteci statüsüne alma dışında her türlü yardımı yapabileceğiz. Ama müracaatları düzenli olarak gelmiyor, belgeleri zamanında getirilmiyor. Bunların düzenli yapılması halinde ikamet, öğrenim ve çalışma izinlerinin uzatılması konularında hiçbir sıkıntı yaşanmayacaktır" ■

Kaf
Fed tarafından
yapılan, "Türkiye
Raporu"nda Çerkesler'e yer
verilmemesi ve savaş mağduru
Çeçenlere mülteci statüsü
verilmemesi eleştirisine karşı,
düzenli bilgilendirme yapılırsa
Çeçenler'e mültecilik dışında
bütün hakların verileceği
söylenildi

MUZAFFER CANDEMİR

LTD. ŞTİ.

© OYAK
OB OYAK
BETON
HAZIR BETON

SAMSUN
ANA SATIŞ
BAYISI

* Oyak hazır beton tesisi olan, Türkiye'nin her yerine satış yapılır, sipariş alınır

* **İNŞAAT DEMİRİ**

Ayrıca...

* **ÇİMENTO**

* **HASIR ÇELİK**

toptan ve pekakende satışı yapılır...

Adres: Gülsan San. Sit. Rasim Tekyıldız Cad. No: 16 SAMSUN • Tel: Fabrika; (0.362) 266 74 70
228 06 56 - 74 54 - 228 74 54 • GSM: (0533) 716 39 09 - (0537) 400 86 36 - (0537) 400 86 26

CANDEMİR TELEKOM.

ZAMANINIZ DEĞERLİ,
DAKİKALAR UCUZ...

Uzun konuşun, çok az ödeyin !..

YETKİLİ BAYİİ
Muzaffer Candemir
Elektronik Mühendisi

❖ Şehirlerarasında %25'e,

❖ Milletlerarasında %50'ye varan indirim.

Konuşmalar devam ettiği sürece hiç bir abone ücreti talep edilmez

Tel: (0.362) 228 74 54 - 228 06 56
431 76 38 Faks: (0.362) 228 04 24

Seminer bitiminde Federasyon yetkilileri ve dernek başkanları toplu hayde fotoğraf çektiler.

Başkanlar Eğitim Seminerleri serisi tamamlandı

Kafkas Dernekleri Federasyonu tarafından dernek başkanlarına yönelik olarak düzenlenen eğitim seminerleri, 4-5 Haziran 2005 tarihlerinde yapılan üçüncü bölümüyle tamamlandı.

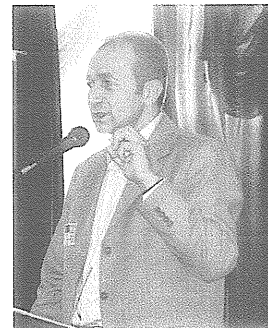
Federasyonumuz'un yürütmekte olduğu, AB Komisyonu Türkiye Temsilciliği'nce desteklenen proje dahilinde yapılması gereken eğitim seminerlerinden sonuncusu, 4-5 Haziran 2005 tarihlerinde Ankara, Gazi Park Otel'de gerçekleştirildi. Böylece projede yer alan üç eğitim semineri de başarılı bir şekilde tamamlanmış oldu.

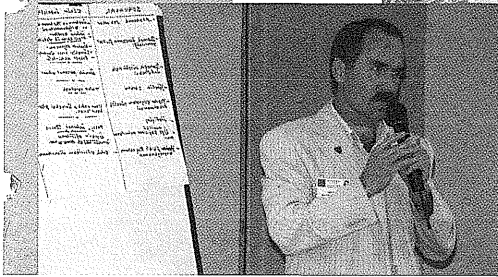
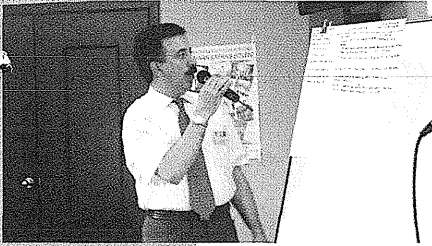
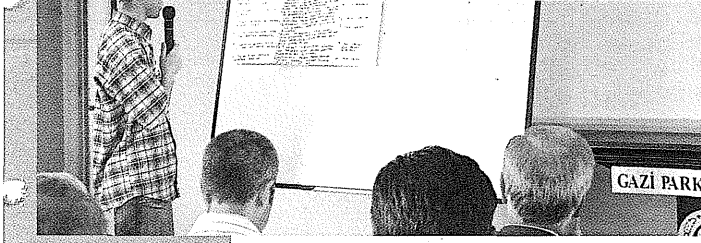
Şu anda dernek başkanlığı yapan veya bir sonraki dönem için yönetici olmaları düşünülen kadroların kapasitelerinin artırılması amacıyla düzenlenen seminere, Federasyonumuz'a üye 47 dernek ve üye olmayan dernekler arasından belirlenen 6 dernek olmak üzere toplam 53 derneğin başkanı ya da temsilcileri katıldılar.

Federasyon ve dernekler açısından hayati önem taşıyan belli konuların, yine dernek temsilcileri tarafından tartışılarak netleştirilmesini, sorun belirleme ve çözüm önerileri üzerinde ortak karara varılmasını amaçlayan seminerin oldukça verimli geçtiği konusunda katılımcılar hemfikir oldular.

4 Haziran Cumartesi günü, saat 09:00'da Kaf-Fed Genel

Başkanı Muhittin Ünal'ın açılış konuşması ile başlayan seminerin öğleden önceki ilk oturumunda, Kaf-Fed Eğitim ve Teşkilatlanma Sekreteri Şamil Jane, Sivil Toplum Kuruluşları için hayati önem taşıyan misyon, vizyon, eylem planı, Swot analizi (güçlü yönler, zayıf yönler, imkanlar ve tehditler) ve Benchmarking (kıyas) konularında bir sunum yaptı ve

katılımcıların sorularını yanıtladı. Ardından anlatılan bütün bu bilimsel tekniklerin pratik uygulamasına geçildi. Katılımcılar 7 ayrı gruba ayrılarak atölye çalışmasına başladılar. Türkiye'de yaşayan Çerkesler'in problemlerinin tespiti ve bu problemleri çözebilmek için, "Kafkas Demekleri Federasyonu'nun

ve üye demeklerinin misyonu ve vizyonu ne olmalıdır, güçlü yönleri ve zayıf yönleri nelerdir, içinde bulunduğumuz süreçte ne tür imkanlar ve tehditler söz konusudur, diğer sivil toplum kuruluşları ile kıyaslandığında Kafkas Demekleri Federasyonu hangi açılardan güçlü, hangi açılardan zayıftır..." gibi konuların analizi tüm katılımcılar tarafından beyin fırtınası (brain storming) yöntemiyle yapıldı. Her grubun sözcüsü grubunun görüşlerini anlattı, sunumlar bittikten sonra, tüm çalışma sonuçları derlenerek ortak sonuçlar çıkartıldı.

Öğleden sonraki oturumda, Toplum Gönüllüleri Vakfı eğitim uzmanları Yörük Kurtaran ve E. Sener Ünal'ın yönettiği atölye çalışmasında; sabahki oturumda tespit edilen sorunlardan en önemli görülenlerin öncelik sıralaması, nasıl çözülebileceği ve çözüm paydaşlarının kimler olabileceğinin cevapları arandı.

ardından saat 20:00'de Başkanlar Kurulu toplantısı düzenlendi. Eğitim seminerlerinde kazanılan toplam kalite ve niteliklerin 2005 Kasım ayında gerçekleştirilecek olan Kafkas Demekleri Federasyonu genel kuruluna nasıl yansıtılabileceği konusu toplantının önemli gündem maddesiydi.

başlayan öğleden önceki oturumda, Toplum Gönüllüleri Vakfı Eğitim uzmanları, bir önceki gün yapılan öncelikli sorunlar, çözüm önerileri ve çözüm paydaşları kimler olabileceği çalışmalarının değerlendirmelerini yaptılar. Değerlendirmenin ardından tekrar atölye çalışmasına geçildi ve katılımcılardan 6 farklı grup oluşturularak, "Kaf-Fed, koordinatör demekler ve üye demekler arasındaki ilişkiler nasıl olmalıdır, kurumların yapıları, birbirlerine karşı hak ve sorumlulukları nelerdir?" konularının cevapları arandı.

Cumhur Bal, Genel Eğitim ve Teşkilatlanma Sekreteri Şamil Jane ve Proje Koordinatörü Betül Çetgin projenin başından itibaren yapılan tüm çalışmaların değerlendirmesini yaparak, Federasyon için çok önemli olan belli başlı yol haritalarının artık netleştiğini belirttiler. Ayrıca önümüzdeki

yıl için verilen yeni projeler hakkında bilgilendirmeler yaptılar. Ardından, demek temsilcilerinin yoğun talepleri üzerine, bütün bu çalışmaların önümüzdeki yıllarda bölgelere yaygınlaştırılması kararlaştırıldı. Dernek temsilcileri ile birlikte gelecek yıl yapılacak bölgesel seminerlerin konular tespit edilerek planlamaları yapıldı.

Bölgesel seminerleri sabırsızlıkla bekleyeceklerini söyleyen katılımcılar, seminer bitiminde bölgelerine döndüler

KafFed Genel Başkanı Muhittin Ü

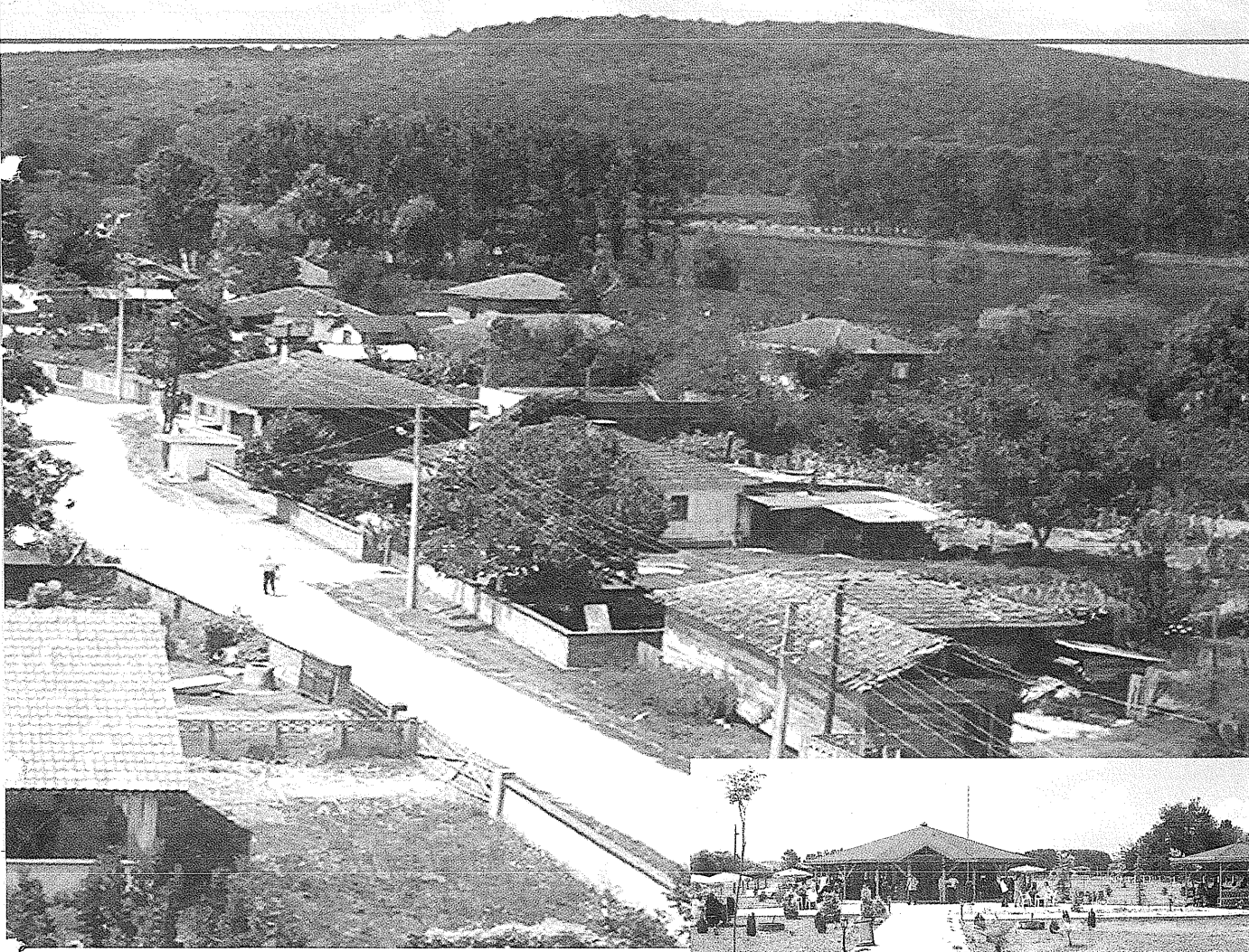
Cennetten bir köşe MAKSÜDİYE

Diyasporada "Adıgey" coğrafyasını oluşturmuş, zaman ve mekan mefhumundan sıyrılmış, xabzesini yaşatmaya çalışan, yazın yemyeşil ovasında sabahlara kadar "pshine" ve "keroh" sesi eksik olmayan o köy, benim köyümdür

Derleyen: ESRA DEMİRÖZ

Adapazan merkezde, kır kahvesi tadında yeşile bürünmüş, eski adıyla "Hanaltı" şimdilerde ise "Şemsiyeli Park" ta birkaç Adıge oturuyorken, gözlerimiz tam karşımızda saklı tarihe daldı...
.... "Mahmutko Yakup Kahveci Raşit eliyle Asma Altı Kahvehanesi Çerkes Maksudiye Köyü"....

Kendisini üzüm asmalarının altına saklamış, küçük ahşap pencereleri, tahta masa ve sandalyeleri ile bu küçük kahvehane, çevre köylerden gelen uzun boylu, geniş omuzlu, açık alınlı, kırmızı benizli, kalpaklı, başı dimdik, külot pantolonun üzerine giydiği ceketinden köstekli saatine bakıp, bir yandan nargilesini içen, arkadaşları ile Çerkesce konuşan Kafkasyalılarla bağrında topluyordu. Şimdi yerini betonarme, yüksek, sevimsiz, ruhsuz ve şekilsiz binalara bıraksa da, zaman hala dedelerimizin sardığı tütünün hisirtilerini

kulağımıza fısıldamakta...

...Gün ışımaya başlayıp, gençler zexesten dönerlerken, köy çobanının oğlu Mustafa'nın, sürüyü toplamak için attığı yüksek naralarla günaydınlaşmak, Nendax'ın hakuda pişirdiği "hakuhalüje"lerin tadına bakmak her şeye değer...

Geceleri ovada, üzerine çığ yağmış yemyeşil çimenlerin üzerinde "pishine" ile "dejuw" eşliğinde "tleperüj" oynayan bir peri kızı hayal ederseniz, orası Adige Maksudiye köyüdür...

... "- Hadi kalkın! Köye gidelim... diyorum, heyecanla. Çimenlerde oturalım (çok kısa denilecek bir araba yolculuğu sonrasında köye rahatlıkla ulaşabiliriz çünkü)...

Gitmek isteyenler için, gündüzleri her saat başı Adapazarı'ndan (Çeşme Meydanı'ndan) vasıta bulabilir. Adapazarı'na 13 km. uzaklıkta. Poyrazlar Gölü'nü geçip, Sakarya-Karasu Devlet Karayolu'ndan ulaşılan Adige Maksudiye Köyü'nün kuzeydoğusunda, Söğütlü yolu üzerinden gidilerek 30 km. uzaklıktaki Karadeniz'in sahillerinde köpüklü dalgalarla buluşmak mümkündür.

DEPREM SONRASI DÖNÜŞ ARTTI

Sakarya ilinin Söğütlü ilçesine bağlı Adige Maksudiye Köyü, Marmara Bölgesi'nin doğusunda yer alması nedeniyle Akdeniz iklimi ile Karadeniz iklimini bir arada görmek olası, bu nedenle yazları serin, kışları soğuk ve yağışlıdır.

M.Ö. 2340 yıllarına dayanan, sırası ile Hitit, Lidya, Makedonya, Roma ve Bizanslıların hakimiyetinde kalan, sık ormanlık alana sahip, yeşile doymuş bu verimli topraklar

etnik geleneklerini sürdüren bir grup Çerkes' i halen büyük bir misafirperverlikle, cömertçe ağırlamaktadır.

Girişte yolun her iki yanında bulunan ulu söğüt ağaçları yerini, yeni dikilmiş taze Söğüt ve Kavlan fidelerine bıraksa da, Tutuwkho hable (Yusuf mahalle) sizi tebessümle karşılayacak, Jadekale ise Tanrı emaneti olarak ağırlayacaktır.

Köyümüz, Jadekale ve Tutuwkho hable olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. 1863-1864 yıllarında Kafkasya'daki savaşın kaybedilmesiyle başlayan göç ile bugünkü bölgeye gelen Jade'ler tarafından kurulmuştur. Daha sonra, 1877-1878'de Rumeli ve Balkanlar'ın Osmanlı tarafından kaybedilmesiyle oraya iskan edilen Kafkasyalıların Anadolu'ya zorunlu göçü başlamış, bunların bir kısmı ve başka yerlerden gelen Adigeler de bugünkü Maksudiye Köyü'nün olduğu bölgeye yerleşmişlerdir. Bundan sonra da, iç göçlerle komşu köylerden ve farklı illerden gelen Kafkasyalıların katılmasıyla Maksudiye Köyü bugünkü yapısına ulaşmıştır.

Alt yapı sorunu olmayan köyümüzde, 1999 Ağustos ayında yaşanan deprem sonrasında dönüş artmıştır. Ovasında ağaçlandırma çalışmalarının devam ettiği köyümüzde iki camii ve bir cami lojmanı, yaz aylarında hizmet veren (düğünlerin de yapıldığı) bir köy kafesi, sürekli açık olan köy konağı ve eğitim merkezi binası bulunmaktadır.

Maksudiyelilerin geçim kaynağı; hayvancılık ve ona dayalı mısır, yem bitkileri tarımıdır. Adapazarı bölgesinde

KÖYLERİMİZ

sertifikalı organik tarım yapılan tek yer olan Jade Çiftliği de köyümüzdedir. Ayrıca, şehir merkezine yakınlığı dolayısı ile orta yaş grubu ve gençler Adapazarı merkezde çeşitli sahalarında iş hayatlarını şekillendirmişlerdir.

Eğitime büyük önem verilmiş, gençler yüksek eğitimleri için desteklenmiştir. Köy içerisindeki eğitim merkezi binamızda, ilkokul öğrencilerine bilgisayar, matematik ve diğer ilk öğretime destek dersleri verilmektedir. Son yıllarda "Adıgebeze" kaybının ciddi bir şekilde kendisini hissettiriyor olması özellikle genç nüfusu rahatsız etmekte ve asimilasyona direnme amaçlı dil ve folklor çalışmaları tüm hızı ile devam etmektedir. Bu amaçla çeşitli zamanlarda Ragıp Mete (Şşalaxhue) başkanlığında, Ömer Deniz (Jade) tarafından Adıgebeze dersleri verilmiş, Ayşe Erdemir Seshadri (Jjaljly)'in desteği ile İngilizce ve biçki dikiş kursları açılmış, önemli oranda katılım olmuştur. Genç kardeşlerimizin yoğun ilgi gösterdiği Adige Maksudiye futbol takımı da, her yıl Akbalık Köyü (Apsuva)'nde düzenlenen turnuvalarda, geçen yıl birincilik kupasının sahibi olmuştur.

AİLE İSİMLERİ

3 Apsuva, 157 Adige ailesinden oluşan maksudiye Köyü'nde, yerleşik yaşayan yabancı aile bulunmamaktadır. Köyümüzde yaşayan aile isimleri şunlardır: Abrek, Aç"eo, Aç"mijji, Ak"eo, Bage, Beçaşe, Deguf, Egu, Guser, Hatbı, Jade, Khuy, Kobli, Lheç"as, Natxhue, Naş, Pşinetxhuc, Pşşawkhue, Shöwmiz (Şapsığ), Jjaljly (Abzex), Şevgen, Şaşsıkhue, Şşawweş'u, Şşawkhue, Şşegaşşe, Şşalaxhue, Thaghuşşe, Thamzıkhue (Besniy), Wuşşıy, Zeli'.

PENAXIS'TAN MAKSUDIYE'YE...

Bugün Maksudiye'de yaşayan Jadeler'in büyük dedeleri olan Hacı Hasan, Hacı İsmail, Aslan ve Hacı Hasan Bey kardeşler (Ertürk, Deniz ve Şentürk soyadlarını taşıyan aileler); Hacı Musa, Hacı Yakup kardeşler (Öz), Hacı İbrahim (Özdemir) ve Hacı Sövlök (Erbay), yıllar önce aileleri ile birlikte önce İstanbul'a gelmişler. Bu göç hikayesini ve bugünkü köyün kuruluşunu, babası Reşit Bey'den (Hacı Hasan Bey'in torunu) dinleyen İhsan Deniz'in ağzından aktaralım:

"Hacı Hasan dedemiz, Kafkasya'dayken İstanbul'a çok gelip giderdi alışveriş için. Kardeşlerinin en büyüğüydü, daha bilgiliydi ve Türkçesi daha iyiydi. Arkadaş olarak birlikte geldikleri hristiyan bir adam dedeme, "Sen madem aileni de götürüyorsun, Anadolu'ya kıraç memlekete götürüp de susuzluktan, açlıktan öldürme, Karadeniz sahiline doğru yerleş" demiş. İstanbul'a gelen aile daha sonra Adapazarı'na gelmiş, kendilerine yerleşmek için Erenler tabakhane denilen yeri vermişler. Sazlık, sivrisinek dolu, barınmak mümkün değilmiş. Şimdi Beylikkışla deddiğimiz yerin karşısında Turnadere adında bir köy var. 10-12 hane olarak onun güzel, çimenlik bir bayırına yerleşmişler. O zaman "manav" dediğimiz Orta Asya'dan gelen buranın yerlisi olmuş bir grup, bizimkileri zaptiyeye şikayet ederek kovdurluyorlar. Jadeler de, yataklarını yorganlarını omuzlarına koyup ağaç bir köprüden Sakarya nehrini geçiyor ve bu

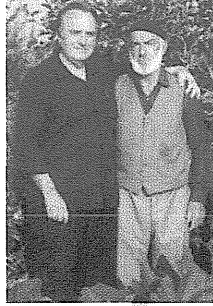

Sürgünün ayırdığı Jade kardeşler...

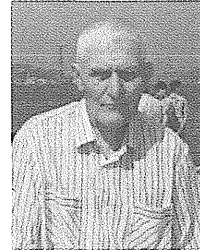
"150 sene oldu bizim Jadeler kardeş gibi birarada..." İhsan Dede'nin bu sözü aslında yalnızca birarada göç edebilen Jadeler için doğru. Çünkü bir çok ailede olduğu gibi Jadeler'in sürgün ile ilgili unutulmayan bir aylık öyküsü var. Aslında bu, yaşanan bir çok sürgün hikayesinden çok da farklı değil.

Maksudiye köyüne göç eden Hacı Hasan Bey ve kardeşleri gemiye binmek üzereken bir kardeşlerinden ayrılmaya zorlandılar. Bir erkek kardeşleri hasta olduğu gerekçesiyle gemiye alınmadı. Eşi, iki kızı ve 16 yaşındaki oğlu da onu geride bırakmak istemediler ve gemiye binmeyerek limanda kaldılar. İşte geride kalan 16 yaşındaki erkek çocuğun oğlu Murat dede, yıllar sonra yolların açılması ile buradan Kafkasya'ya giden birilerine yalnızlığını anlattı. Maksudiye'deki Jadeler'e haber ulaştırıldı.

1993 yılında Nazım Şentürk, Murat Dede'yi ziyarete gitti. 1994 yılında da Murat Dede Maksudiye'ye geldi ve Kazım dede (Jade ailesinin yaşayan en yaşlı bireyi), İhsan dede ve diğer köy halkı ile hasret giderdi.

Maksudiye'yi kuran Jade Hacı Hasan'ın torunu İhsan dede (sağda) ve Hacı İsmail'in torunu, Jade'lerin en yaşlısı Kazım dede.

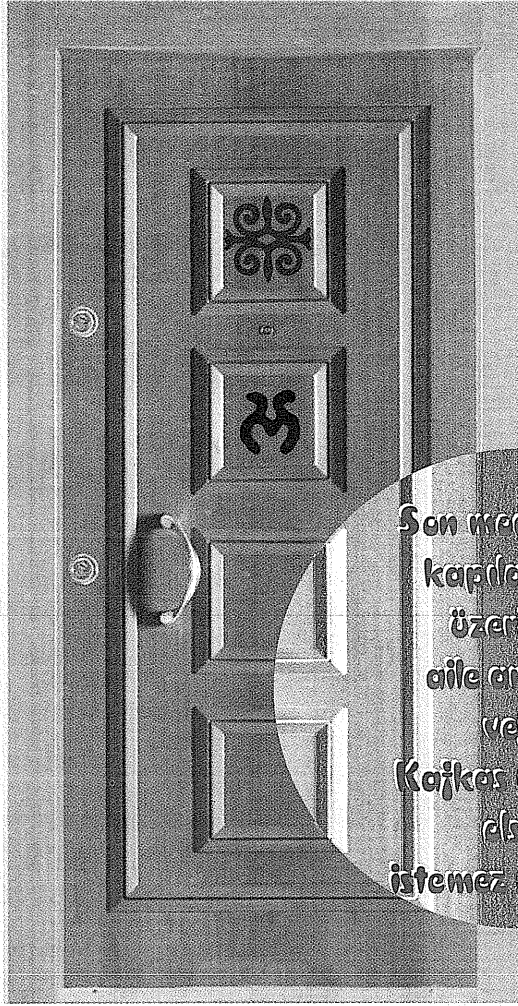
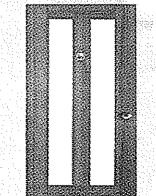
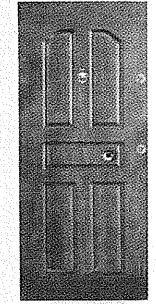
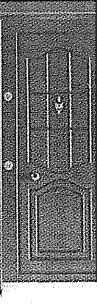
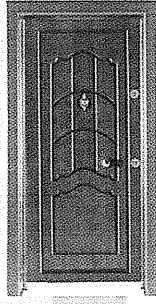
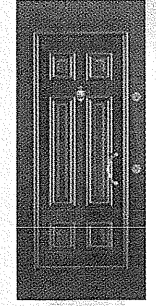
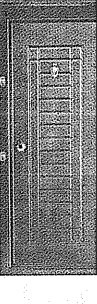
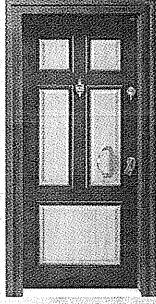
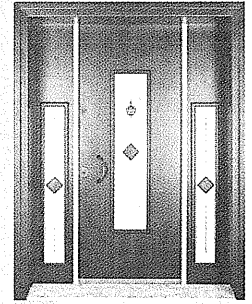
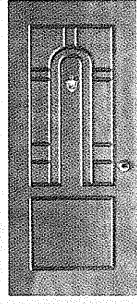
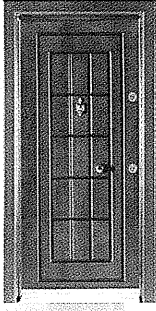

Kafkasya'da kalan, kardeş Jade'nin torunu Murat dede, 129 yıl sonra akrabalarını görebildi.

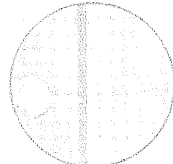
Derleyen: CEMRE ERCİYES

düzlüğe yerleşiyorlar. Onlar çalışkan insanlardı, kert ilen ağaç kama ilen evler yaptılar, daha sonra evlerini sürekli iyileştirdiler. Söylediğim Sultan Abdülaziz zamanıydı, o zamanlar derebeylik vardı. Doğanclar köyünde yaşayan derebey, "benim arazime oturdular" diye Jadeler'i mahkemeye veniyor. Hacı Hasan Bey en büyük olduğundan, İstanbul'daki mahkemeye birkaç kez o gidiyor. O sıralarda Sakarya'da büyük bir taşkın oluyor, 100-150 cm. yüksekliğinde mil toprağı adeler'in yerleştiği yere geliyor. Hacı Hasan Bey, bu olaydan sonraki ilk mahkemede, derebeyinin savunduğu toprakların 150 cm. aşağıda kaldığını, yeni gelen toprakta hak iddia edemeyeceğini söylüyor ve eski adı ile Çerkes Beylikkışla, yeni adı ile Maksudiye köyü Jade'ler tarafından kurulmuş oluyor. İşte Kafkasya'dan Maykop'un "Penaxis" köyünden hareket eden Jadeler bugün Maksudiye denilen yere bu şekilde gelmişlerdir.

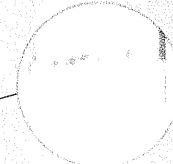
Anlatan: İhsan Deniz (Jade)

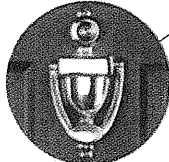
Son medel çelik kapılarınız üzerinde, aile armanız veya Kojkor mefifleri olsun istemez misiniz?

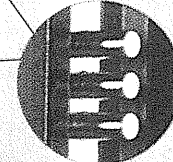
7 cm. kalınlığında ağır darbelere dayanıklı, çelik gövde

Ses ve ısı yalıtım dolgusu

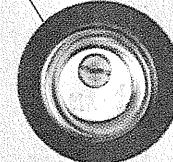
Emniyet kontrol gözü

Kilitleme noktaları

Ahşap veya laminat dış panel kaplaması

Bilyalı silindir sistemli özel kilit

Ayvaz Simsek

**KARE
ÇELİK
KAPI**

Tel. - Faks: (0256) 225 22 47 • GSM: (0532) 567 41 77
Kurtuluş Mah. Kıbrıs Cad. 2018 Sok. No: 91 Otogar arkası - AYDIN

Bireysel ve toplumsal yabancılaşma ya da bilincin yükseltilememesi

SİZDEN
GELENLER

"Bilinç, kendini bilmek için ÖTEKİ'ne ihtiyaç duyar. Kendini bilmek, mutlak diğerini içine alır" HEGEL

Akıl kendini tam olarak her yönüyle ifade edemeyişinde, aradığı bütünselliği yansıtamadığından yabancılaşmaya uğrar. Kendini mantıkla ifade etmeye çalışır. Bu durum onu, yabancılaşmadan kurtulma çabalarında yetersiz bırakır. Söz konusu akıl yabancılaşmasında, yabancılaşma olgusundan kurtulmak ve aklın yenilenebilmesi, ancak iç çelişkilerinin, zıtlıklarının çatışması sayesinde olur. Yabancılaşmadan kurtulması zıtlıkların çatışmasından doğan bilgi-eytişiminin seyriinde mümkündür. Eytışimsel yüzleşmenin oluşabilmesi sayesinde ise bir üst düzeyde akıl yürütebilmenin önü açılmış olur.

Farklı akıl yürütmelerinin, zıtlıkların var olması durumu öz bilince ulaşmada zorunludur. Bu durum, kullanılmakta olan akıl yürütme biçiminden kuşku duyulmasına, ön yargılardan beklenen umudun bitirilmesine yol açar ve "bütünsel bilinç"e yönelmeyi getirir. Böylelikle hakikatin incelenmesinde yetkinlik sağlar. Süreç ötekini, başkayı anlama bu nedenle de kendini mukayese edebilme imkanıyla, kendini anlama aşamasıyla devam eder.

Bu süreçler, iç gerginliklerin -iç çelişkilerin yaşanmasını zorunlu kılar, çünkü ötekiyle yüzleşmeyi kaçınılmaz hale getirir. Öz bilinç böylelikle kendi dışındaki bir öz bilinçle karşılaşarak yüzleştiğinde, öncelikle iki yönlü bir analiz-inceleme yapar. İncelemede ötekiyle buluşur. Kendini kaybeder, ötekinde bulur ve kendini aşabilir. Yani kendinde oluşmuş yabancılaşmayı görür ve böylece kendi ötekiliğinin üstüne çıkma, kendini aşma sürecine girebilir.

Yukarıdaki gerçeklikler ve süreçleri yaşama geçirmek sancılı ve zordur. Aşılması için gereken çaba gösterilmezse, bireyde ve toplumda geriye dönüş, yaşanmış yaşama; yeniyi-ileriye örme, geleceği yaratma yerine, nostaljik ölüm yolu seçilmiş olur. Bu fasit döngü, bu duruş, birey ve toplum için, kendi kapanına düşmüş avcının, yırtıcıya yem olması bekleyişi ölümcüllüğü ile izahını bulur.

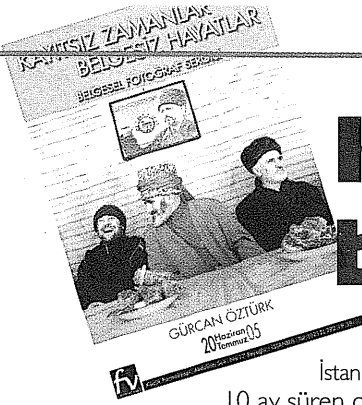
Türkiye Çerkes bireyi ve toplumu açısından, karmaşık çelişkiler bütünselliğine girmeden, basitten örneklemek gerekirse; Çerkes bireyi kendi ekonomik yaşam alanında

(memur, işçi, bürokrat, teknokrat, bilim insanı, medya unsuru, toprak insanı, ticaret erbabı v.b.) söz konusu süreci oldukça başarılı yaşar. Çelişir, kıyaslar, insanlaşmayı, erdemliliği olabildiğince doğru algılar, korumaya çalışır... Bu zorunlu yüzleşmede kendini, farklılığını, ötekini, kendindeki yabancılaşmayı görür, aşmaya çalışır- aşamaz. İç çelişkileri derinleşir, ötekini aşamaz, akıl ve moral yorgunluğuna düşer. Öz dinamiği azalmıştır, kendi ekonomik yaşamı da "zor"un tehdidine girer, özde mutsuzluk yaşar. Farklılığını var edebilme ve yaşama sürecindeki zedelenmeyi, modernizm, popülizm vb. özden yoksunlaşmayla örtmeye çalışır. Bu durumda öz dinamiğini (!) beslemek isteyen birey benzerini arar, onunla özdeş olduğu ön yargısını yaşamak ister. Bu süreç yani ötekiyle (dışındaki ve içindeki) yüzleşme yetersizliği süreci ve ürettiği yorgunluk durumu, kendi topluluğu içinde dinleme ve dinginliği yaşama istemi bireyi demeklere taşır. Bu taşınma, aidiyet duygusu eksikliğini de yaşama istemlidir. Aidiyet duygusunun istendiğinde yaşanabilir kılınmak istemi ise örgütlülüğü doğurur. Bu doğurganlık temelde duygusallıkla yaşatılmaya oluşturulmuştur. Bu örgütlenme modelinde "öteki" kavramı zayıftır. Bu nedenle de model kendini koruma ön reflekslidir. Yani ötekiyle yüzleşememenin getirdiği streslerin giderilebileceği bir duygusal alandır. Bir dinlenme konağı alanıdır. Gelen, dinlenir gider. Söz konusu karmaşada belirgin olan, belirleyici olan ötekinin reddidir. Ötekini aşma, yani süreçler yaratma yoktur ve korkutucudur. Ötekini ne kadar dışlarsan (öteki akıl) o kadar konaklarsın. Ötekini anlamama, dışlama, kendini de anlamamayı ürettiğinden, kendi kültür dünyası ndan geleni de dışlar ya da kendine benzetme amacıyla koşullandır. Dolayısıyla her türlü ötekiyle yüzleşmeyen akıl, bütüncül bir reddiye temelinde bütüncül bir farklılığın yok olmasının temeli olur.

Bu aklın yapabildiği tek şey, karmaşa ve korkuyu üretmektir. Kendini koruma, yani olanı koruma, onu değiştirmeme, geliştirmeme de ısrardır. Ancak ötekini dışlayan akıl, onu anlayamamıştır, bu nedenle de kendini neye karşı nasıl koruyup nasıl geliştireceğinden uzaklaşmaktadır. Yürünülen yol bu anlamda ölümcüldür. Kendi kültüründen olan ötekini de dışlama, felsefi anlamda kendini hiçleştirme'dir. Bu, aynı zamanda kaçınılmaz olan tarih gerçekliğiyle yüzleşmeyi de dışlar. Elde kalan şey bilmemenin, anlamamanın kaosunu sürdürmek ve bilinmezler içinde boğulup gitmektir.

Aksi durum tek tiplikten ve tek tip insan yaratmaya çalışmaktan kurtulmayı, toplumsal travmalar yaşamaktan kurtulma çabası ve iradesini üretmeyle izah edilebilir.

NEVZAT ÖZBAY

Kayıtsız zamanlar belgesiz hayatlar

Gürcan Öztürk'ün İstanbul'daki Çeçen kamplarında 10 ay süren çalışmasının ürünü olan 30 fotoğraftan oluşan "Kayıtsız Zamanlar, Belgesiz Hayatlar" isimli fotoğraf sergisi İstanbul'da Fotoğraf Vakfı Galerisi'nde izleyenlerin beğenisine sunuldu.

Dünya Mülteciler Günü'ne rastlayan 20 Haziran'da, özel Çeçen yemekleri ve müzikleri eşliğinde açılan sergi, 20 Temmuz 2005 tarihine kadar gezilebilecek.

Ülkelerinde son 10 yılda 250 bin insanın ölümüne rağmen, tüm acımasızlığıyla süren savaş nedeniyle topraklarını terketmek zorunda kalan, 400 bin Çeçen'den 600 tanesinin, günlük hayatlarını konu alan foto-röportaj çalışmasında çekimler; İstanbul'daki, Ümraniye, Beykoz ve Fenerbahçe'de kurulu 3 kampta gerçekleştirildi.

On yılı aşkın süredir fotoğrafı yaşam biçimi haline getiren foto muhabiri Gürcan Öztürk, belgesel fotoğraf sergisini "Çeçenlerin yurtlarından uzak küçük odalara sıkıştırılmış mülteci hayatlarına tanık olmak, bu deneyimi gözler önüne sermek; gerek bugün bu coğrafyada yaşadıkları yoksulluk ve yabancılaşma, gerekse geride bıraktıkları ülkelerinde

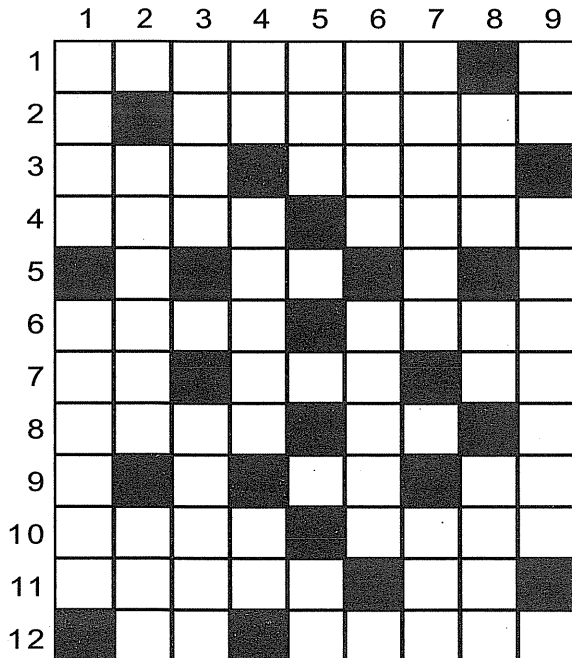
süren acılarını, geçmişlerini anlamak anlatmak istedik" diye ifade ediyor.

Sergiden elde edilecek gelirin Çeçen çocuklara bağışlanacağı bildirildi.

BULMACA

Hazırlayan:
ŞAMİL YURDUSEVER

SOLDAN SAĞA

1- Çerkesçe "arı kovanı". 2- Nart Destanlarında adı geçen bilge kişi. 3- Karakter- araç, gereç. 4- "Kuzey Atlantik Paketi" kısaltması- Asya'da bir göl. 5- Yüzyıl kısaltması. 6- Temel nitelikte olan, esas- Sinema yapıtı. 7- Tellür'ün simgesi- Yüce- Bir haber ajansı. 8-Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi kısaltması- Çerkesçe "sı" sözcüğünün karşılığı. 9- Çerkesçe "maze" sözcüğünün karşılığı- Çerkesçe "erkek evlat, oğul". 10- Buyuran, emreden- Gerçekleşmesi zamana bağlı istek. 11- Bir bayan ismi- Çerkesçe "lı" sözcüğünün karşılığı. 12- Kuzu sesi- Ordu mensubu.

YUKARIDAN AŞAĞI

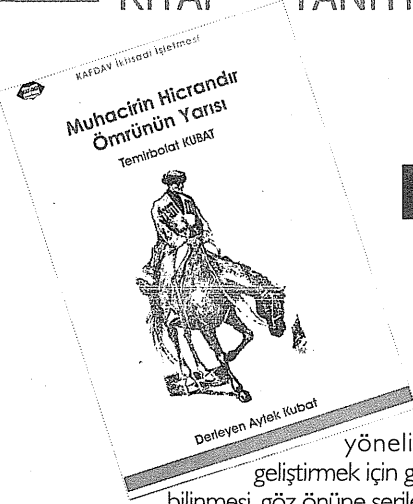
1- Çerkesçe "soğan"- Kazak reisi. 2- Bir mısır firavunu- Biten bir yazının altına konan işaret. 3- Bir erkek ismi- Çerkesler'in kendilerine verdikleri isim. 4- Kuzu sesi- Hacim- Radyum'un simgesi. 5- Kumaşla astar arasına konan kolalı bez- Gösteri aralarında kullanılan dinlenme yeri. 7- Maddede varolan ve ısı, ışık şeklinde ortaya çıkan güç - Bir master eki. 8- İspanya'nın Bask bölgesinde etkili olan ayrılıkçı örgüt- Bir nota- Mayalı veya mayasız hamurdan yapılan çörek. 9- Rey- Kıbrıs'ta bir şehir

GEÇEN
SAYIDAKİ
BULMACANIN
CEVAPLARI

1	D	U	D	A	Y	E	V	H	
2	A	N	E	M	O	N	M	A	
3	Ğ	M	A	L	Ş	E	B		
4	I	R	L	A	J	E	Z		
5	S	A	G	İ	L	K	E		
6	T	A	A	Z	R	A			
7	A	S	A	M	A	M	A	Ç	
8	N	A	Z	T	S	E	Y		
9	L	A	M	E	L	M	A		
10	Y	A	M	A	L	A	M	A	Ç
11	E	K	E	E	N	E	Ç		
12	J	T	E	F	K	L	E		

Bir dönemin perde arkası...

Muhacirin Hicrandır Ömrünün Yarıısı

Kafkasya'yı anlamak, Kafkasya'ya yönelik akılcı bakış açıları geliştirmek için geçmişin tüm çıplaklığıyla bilinmesi, göz önüne serilerek tartışılması gerektiği düşüncesindeyim(iz). Büyük sürgün öncesi üç aşağı beş yukarı biliniyor. Diasporada yaşananlar da öyle. SSCB çözüldükten sonraki Kafkasya'yı da öğrenmek isteyen için bir engel yok. Sadece biraz merak edip bolca mevcut kaynaklara göz atmak yeterli.

Türkiye kamuoyuna ve üyelerine en sağlıklı bilgi akışını sağlamayı amaç edinen KAF-DAV yayıncılığın bu alandaki hizmetleri göz kamaştırıcı.

"Muhacirin Hicrandır Ömrünün Yarıısı" adlı Temirbolat Kubat'ın anılan "anı-roman" formunda KAF-DAV'in bizlere sunduğu muhteşem bir yapıtı. Hem işlediği konu itibarıyla, hem de işleniş biçimiyle farklı bir tat sunuyor okura. 1895'de Osetya'nın Digor bölgesinde doğup 1986'da Türkiye'de sona ermiş bir yaşam öyküsünün Kafkasya bölümü. Hem de diasporanın pek bilmediği, satır aralarında niçin diasporada olduğumuzu tüm çıplaklığıyla anlatan bir öykü.

Öncelikle böyle bir eseri okumamızda büyük katkı sağlayan ve kitabı yayına hazırlayan Aytekin Kubat'a şükran borçlu olduğumuzu belirtirim.

Yazarın Türkçeyi çok sonradan öğrenmesine rağmen anılarını, bu kadar içten, duru, abartıdan uzak, en önemlisi de "ben yazdım" diyen birçok insanı cebinden çıkartabilecek nitelikte kaleme almış olması manevi huzurunda saygıyla

eğilmeyi hak ediyor.

Kitap ağırlıklı olarak Ekim Devrimi (Yazar Rus İhtilali demeyi tercih ediyor) ile başlayan dönemin Kafkasya bölümünde geçen olayların bizzat içinde yer almış. Sosyal statüsü gereği de Denikin ordusuna gönüllü olarak yazılıp Bolşeviklere karşı savaşmış. Kitabı ilginç kılan da bu yönü zaten. Bilinmesinde yarar olan bir dönemin arka planını sunuyor bizlere. Hangi amaçla yapılırsa yapılsın savaşın ölüm kokan soğuk yüzünün iğrençliğini gösteriyor. Elbette bunlarla sınırlı kalmıyor kitabın mesajları. Koşulları ne olursa olsun Kuzey Kafkas halklarının yaşam değerlerine ne kadar bağlı kaldıklarını da gururla karşık hüzünlü olarak okuyorsunuz. Çerkes sosyal yaşamının gereklerinin savaş koşullarında bile terk edilmeden yaşatılışı diaspora Çerkeslerine ders verir nitelikte.

Osetlerin de tarihinin kısa bir özeti niteliğindeki "Muhacirin Hicrandır Ömrünün Yarıısı" kitabını, geçmiş öğrenip, geleceği tahlil etmek isteyen herkes okumalı.

Kimlik:

Muhacirin Hicrandır Ömrünün Yarıısı
Temirbolat KUBAT
Derleyen: Aytekin Kubat
KAFDAV Yayınları
1. Baskı, Ankara, 2005
364 sayfa

Kafkasya Bibliyografyası

Kafkasya konulu yayınlar için vazgeçilmez bir arşiv "Kafkasya Bibliyografyası". Türkçedeki tüm yayınlar, kitaplar, broşürler, üniversitelerin lisans ve doktora tezleri, süreli yayınlar ve Kafkasyalıların çıkardığı yayınlar... İlk yayım tarihinden günümüze kadar yayımlanmış bütün eserleri kapsayan en önemli bir bibliyografya çalışması...

Böyle tanıtılıyor Sefer E. Berzeg'in Chiviyazıları yayınevi'nden çıkan kitabı.

Kafkasya Bibliyografyası'nda yer alan Kafkasya arşivi dört ana başlıkta hazırlanmış. Çalışmanın birinci bölümünde, "Büyük Çerkes Sürgünü"nden (1864) beri Türkiye'de, Kafkasya ve Kafkasyalılar hakkında yayınlanmış belli başlı kitap ve broşürler kısaca tanıtılmış. İkinci bölümde Türkiye üniversitelerinde

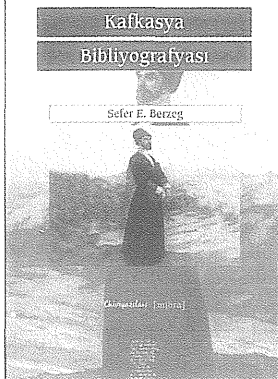
hazırlanmış ve Kafkasyalıları ilgilendiren bazı lisans ve doktora tezlerinin tanıtımına yer verilmiş.

Üçüncü bölüm, sürgünden beri Türkiye'deki kafkasyalılar tarafından yayınlanmış, Kafkasya ve Kafkas kültürü ile ilgili süreli yayınların kısaca tanıtılmasına ayrılmış.

Dördüncü bölümde ise, yine Türkiye'de Kafkas kökenli yazarlar tarafından, fakat genel kültür ve politika konularında yayınlanmış bazı süreli yayınlara yer verilmiş.

Kimlik:

Kafkasya Bibliyografyası
Sefer E. Berzeg
Chiviyazıları (mjora) Yayınları
224 sayfa

Adıgeceyi unutmadan konuşmak isteyenlere...

Türkçe - Adıgece Sözlük

Dilin, Ulusal-Kültürel varlığımızı sürdürebilmenin en temel değeri olduğu bilincine sahip bireyler yetiştirmek, özellikle diasporada yaşayan her duyarlı Çerkesin görevi olmalıdır. Bu bilinçle bakmadığımız sürece bütün çabalarımızın anlamsızlığını çok geçmeden görmek durumunda kalacağız. Az sayıda da olsa bu bilince ermiş ve yoğun çaba harcayan insanlarımızın olması gelecek kaygılarımızı biraz olsun hafifletir nitelikte.

Hepimiz işimiz gereği farklı yabancı dilleri 3-6 ay gibi kısa bir sürede İngilizce, Fransızca vb. dilleri öğrenebilirken, çok istememize (!) rağmen nedense Çerkesceyi öğrenemiyoruz.

Abaze İbrahim Alhas bizim gibi düşünmüyor dil konusunda. Farklı düşünüyü de titiz çalışması, "Türkçe / Adıgece Sözlük" (Tırkubze / Adıgebe Psel'al'e) ile ortaya koyuyor. "Sözlüğün yazılmasındaki ana amaç, diasporada yaşayan Adıgecelerin kelime haznesini zenginleştirmek, dilin kaybolmasının önüne geçebilmektir. Adıgeceyi unutmadan konuşursak halkımızın varlığı devam edecektir" sözleriyle özetliyor Abaze İbrahim Alhas amacını. Her sayfasında ortalama 40 sözcük yer alan ve 384 sayfalık bu sözlük Kabardey lehçesiyle yazılmış.

Gerek Türkiye'de gerek Kafkasya'da bu alanda yazılmış 20'ye yakın kaynak inceleyerek oluşturduğu sözlüğü için sadece yazılı kaynaklarla yetinmemiş Şocen Ali, Sey Naci

ve Yeğjoke Mustafa'nın da katkıda bulunmalarını sağlamış. Zafer Şahin de basım giderlerini karşılayarak destek vermiş.

bölümünün son paragrafını okuduğunuzda Abaze İbrahim Alhas'ı yetiştiren bilge insanı hürmetle anıyorsunuz;

"Bu eseri vatanımız Kafkasya'nın sembolü olan Oşmamaxu'ni eteğinden 1972 yılında getirilen bir avuç toprağı su bardağında eritip, Kibleye dönerek besmeleyle içen, vatanını görmeden göçen anam Kayokk Zehra'ya ithaf ediyorum."

Kimlik:

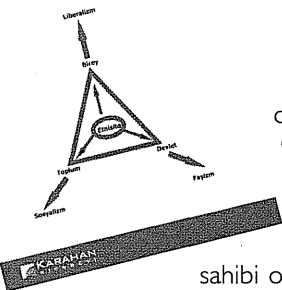
TÜRKÇE / ADIGECE SÖZLÜK
ABAZE İbrahim ALHAS
KAF-DAV Yayıncılık
I. Baskı Ankara, 2005
384 sayfa

BİREY-TOPLUM-DEVLET /
KAVRAMLAŞTIRMA
VE
ARA DEĞİŞKEN OLARAK
ETNİSİTE
Dr. Cahit ASLAN

Aslında ne oldu / oluyor"u anlamak için bir başucu kitabı...

ETNİSİTE

İletişim ağının insana sunduğu bilgiye "tez elden" ulaşma olanağı, ulaşılanın aynı tezlikte kavranıp sağlıklı biçimde yorumlanması olanağını sunmuyor. İnsanoğlunun her alanda aynı yetkinlikte bilgi sahibi olma şansı da yok. Her alanın

uzmanı olamayacağınıza göre "Aslında ne oldu/oluyor" sorusundan kolay kolay kurtulamıyorsunuz. Dünyayı anlamak, geleceğe ilişkin sağlıklı değerlendirmeler yapmak için teferruatı arındırılmış "özet" bilgiye ihtiyaç duyuyorsunuz.

Toplumsal sorunlarla yakından ilgileniyorsanız, başucu kaynaklara ihtiyaç duymanız kadar doğal bir şey olamaz. Bizim gibi diasporada yaşayan, "olmak ya da olmamak" meselesi olanların, her şeyi daha iyi anlama zorluğu vardır. Dr. Cahit Arslan'ın "Birey-Toplum-Devlet Kavramlaştırma ve Ara Değişken Olarak Etnisite" kitabı bu anlamda ihtiyaç duyulan kaynak kitap niteliğinde.

Aslan, Nart Dergisi'ndeki yazılarıyla okuyucunun yakından tanıdığı bir akademisyen. Doktora tezinin de konusu yine "Etnisite ve Kimlik: Nusayriler ve Çerkesler Üzerine Karşılaştırmalı bir çalışma". Dr. Aslan kitabında "birey-toplum ve devlet" gibi kavramları bir o kadar önem

kazandığını düşündüğü "etnisite" kavramı ile alakalı olarak ele alıp tartışıyor. Bu tartışmayı yaparken salt teknik sözcüklerle sıralanmış tümceler sunmak yerine her okurun anlayabileceği yalınlıkta bir anlatım biçimi kullanıyor. Bunu yaparken de asla bilimsellikten ödün vermiyor.

Aslan, "Bu çalışma her ne kadar ulusal sosyoloji oluşturma bir serüven içermiyorsa da, ülkenin kendi-özgün-tarihsel koşulları üzerinden elde edilen verilerin ışığında, bahsi geçen kavramları yeniden tanımlamak ülke açısından reel bir sosyoloji yapılmış olacaktır" diyerek çalışmanın amacını ortaya koyuyor. Kitabı adını veren "Etnisite" tüm yönleriyle incelendikten sonra, "birey-toplum-devlet" kavramlarını da tarihi süreç içerisinde inceleyen Aslan, "Etnisite"yi birey, toplum ve devlet kavramlarının inşasında, tuğlaları birbirine yapıştıran "harç" olarak değerlendiriyor.

Türkiye'yi ve Türkiye'deki "biz"i anlamak isteyen herkesin kütüphanesinde yerini alması gereken bir yapıtı.

Kimlik:

Birey-Toplum-Devlet Kavramlaştırma ve
Ara Değişken olarak ETNİSİTE
Dr. Cahit Aslan
Karahan Yayınları /Adana, Haziran 2004
133 SAYFA

Mariinsky Tiyatrosu Genel Müdürü ve Sanat Direktörü

VALERY GERGİEV

"Gergiev, müzik dünyasında payına düşenden çok daha fazlasını omuzlarında taşıyor. Sovyetler Birliği'nin çöküşünün ardından Mariinsky Tiyatrosu'nu ayakta tutabildiği için Rusya'da adeta bir milli kahraman. Onun liderliği ile Mariinsky dünyanın en meşhur ve kayda değer opera topluluklarından biri haline geldi."

-The New Yorker (Nisan 1998)

Çeviri: AYLİN YARDIMCI (Hoşonte)

Bir Oset olan Valery Gergiev 2 Mayıs 1953'te Moskova'da doğdu. Kafkaslar'da büyüdü ve Vladikavkaz Sanat Enstitüsü'nde müzik eğitimi aldı. Enstitüye sonradan onun adı verildi. Leningrad Rimsky-Korsakov Konservatuarı'ndan senfoni yönetmeni olarak mezun oldu. 23 yaşında Berlin'de Herbert Von Karajan yönetmenlik yarışmasını kazandı ve henüz konservatuvar öğrencisiyken tiyatroya girmeye davet edildi. 1977'den sonra Kirov tiyatrosunda yönetmenlik yaptı. Aynı zamanda 1981'den 85'e Ermenistan'da Devlet Senfoni Orkestrası'nda Baş-Misafir Yönetmen'di. 35 yaşında Opera Topluluğu'nda sanat yönetmenliğine getirildi ve 1996'dan beri Mariinsky Tiyatrosu'nun genel müdürü ve sanat yönetmenliğini yürütüyor. Sanata adanmış yaşamı boyunca Maestro'nun en büyük amacı Mariinsky Opera Topluluğu'nu dünyanın en iyisi yapmak oldu. Son 15 yıl süresince repertuar eşi görülmemiş bir biçimde gelişti.

Onun liderliği, tiyatro tarihinde yaratıcılığın ve yeni sanatsal fırsatların yoğunlukta olduğu, yepyeni bir dönemi getirdi.

Valery Gergiev, Kafkaslar'da Barış Festivali (Vladikavkaz), Mikkkeli Festivali (Finlandiya), Kızıldeniz Festivali (Eilat), Kirov Filarmonisi (Londra), Rotterdam Filarmoni-Gergiev Festivali (Hollanda) ve elbette her yıl düzenlenen St. Petersburg Beyaz Gecelerin Yıldızları Festivali dahil bir çok uluslararası müzik festivallerinin kurucusu ve sanat direktörüdür.

Gergiev, Wiener Philharmoniker, Berliner Philharmoniker, Londra Senfoni Orkestrası ve Chicago Senfoni Orkestrası da dahil olmak üzere, birçok meşhur toplulukla çalışmaktadır. 1995'ten beri ise Rotterdam Filarmoni'sinde Konuk Orkestra Şefliği görevini yürütmektedir. Şef Gergiev devamlı olarak da Metropolitan Operası, Kraliyet Operası, Covent Garden, Teatro Carlo Felice, San Fransisco Operası, La Scala, Yeni İsrail Operası ve Théâtre du Châtelet ile çalışmaktadır.

Valery Gergiev, 1996 yılında Rus Halk Sanatçısı ünvanını kazandı. Aynı yıl içerisinde ise, Uluslararası Klasik Müzik Ödülleri jürisi tarafından Yılın Orkestra Şefi sıfatına layık görüldü. 1994 ve 1999 yıllarında Rusya Devlet Ödülü'nü alan Gergiev'e, 1998 yılında müziğe seçkin katkılarından dolayı Philips tarafından özel bir ödül sunuldu. Ancak kendisi bu ödülü Mariinsky Genç Şarkıcılar Akademisinin gelişimi için bağışladı. En iyi şef olarak 1996, 1997, 1998, 1999

ve 2000'de Rusya'nın en önemli tiyatro ödülü Al Maske'yi, 1997, 1998 ve 2000'de de St.Petersburg'un en önemli tiyatro ödülü Altın Sofit'i kazandı. 2000 yılında Rusya'dan prestijli bir nişan olan Dostluk Nişanı'nı ve Ermenistan'dan da St. Mesrop Mashtots nişanını aldı. Valery Gergiev'in aldığı diğer ödül ve nişanlar arasında Almanya'nın birinci sınıf "Hizmet Haçı" nişanı, İtalya'nın Grand Ufficiale Al Merito'su ve Fransa'nın L'Ordre des Arts et des Lettres'i de bulunuyor.

Gergiev, 2002 yılında bilime ve sanata seçkin katkılarından dolayı Rusya Başkanlık Ödülü'nü, 2003 yılının Mart ayında da UNESCO'dan "Dünya Sanatçısı" ödülünü kazandı. Aynı yılın Nisan ayında, müziğe önemli katkılardan

ötürü "Anavatan'a Hizmet" nişanını aldı. Kasım 2003'te, Valery Gergiev'e "Kültürel gelişime seçkin katkı" kategorisinde, Rusya Ulusal Gurur Ödülü ve Rusya'nın en yüksek dereceli devlet ödülü olan "Çalışma ve Anavatan" ödülü takdim edildi.

Ocak 2004'te ise Davos'taki Dünya Ekonomik Forumu tarafından sanata gösterdiği özveri ve kültürel diyaloga olan katkılardan sebebiyle en büyük ödül kabul edilen "Kristal Ödül"ü aldı. Valery Gergiev, Nisan ayında "Ukrayna ve Rusya arasındaki kültürel ilişkilerin gelişimine sağladığı önemli katkılar ve yıllardır sürdürdüğü verimli faaliyetleri"nden ötürü, Ukrayna'nın en yüksek dereceli devlet ödülü olan "Ukrayna Halk Sanatçısı" ünvanını kazandı.

Dünyaca ünlü şef Aspendos'ta

12. Aspendos Uluslararası Opera ve Bale Festivali 11 Haziran'da başladı. Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü'nce düzenlenen ve bu yıl üç yabancı konuk topluluğu ağırlayacak olan festivalin en önemli konuklarından biri de, dünyanın hemen her ülkesinde temsiller veren ünlü Rus topluluk Mariinsky Tiyatrosu Kirov Orkestra ve solistleri olacak.

Orkestra, dünyaca ünlü şef Valery Gergiev yönetiminde festivalin kapanış temsilini gerçekleştirecek. Sanata ve kültürel ilişkilere katkısı nedeniyle, Davos'ta yapılan Dünya Ekonomik Forumu'nda en büyük ödül kabul edilen "Kristal Ödül"ü almaya hak kazanan Gergiev, bunun yanında birçok ulusal ve uluslararası ödülün de sahibi. Valery Gergiev UNESCO tarafından da 2003 yılında "Dünyanın En İyi Sanatçısı" seçilmişti.

Ünlü şefin Türkiye'ye gelişi çeşitli basın organları tarafından da "Dünyanın En İyi Sanatçısı Aspendos'ta" başlığıyla duyuruldu. Gergiev'in orkestrayı yöneteceği 18 Temmuz'daki gala konserde Çaykovski'nin 'Eugene Onegin' operasının konser versiyonu yorumlanacak.

Festivalin 19 Temmuz'daki kapanış konserinde ise karma programdan oluşan program sunulacak.

Valery Gergiev ayrıca 6 Haziran-2 Temmuz tarihleri arasında düzenlenecek olan 33. Uluslararası İstanbul Müzik Festivali'ne de katılacak. İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı (İKSŞV) tarafından düzenlenen festivalde izleyiciler, önemli şan sanatçılarından Anne Sofie von Otter, ney üstadı Kudsi Erguner ile birlikte, dünyanın saygın şeflerinden Valery Gergiev'i de izleme şansını bulacaklar.

Ankaralı minikler ayakta alkışlandı

Ankara Kafkas Derneği'nin minikler ekibi unutulmaz bir gece yaşattı. 17 Haziran 2005 günü Ankara Kafkas Derneği üst salonunda verdikleri mini konserde, yıl boyunca aldıkları müzik eğitiminin sonuçlarını sergileyen minikler, ayakta alkışlandılar. Kalabalık bir izleyici topluluğunun hazır bulunduğu gecede, aynı zamanda profesyonel müzik öğretmenliği yapan Ayhan Devrim'in, büyük bir özveriyle hafta sonu derslerinde öğrettiği notaları ustalıklı kemanlarına aktaran küçükler, seyredenlere bir müzik ziyafeti sundular.

Daha sonra çocuklar ve minikler ekibi sahne aldı. Yaşları 4 ile 16 arasında değişen ve iki ayrı ekip halinde gösterilerini sunan ekipler toplu halde sergiledikleri oyunların yanısıra, ikili ve solo figürlerde de iyi bir performans sergileyerek, izleyenlere keyifli saatler yaşattılar.

Çok yönlülüğü ile tanınan ve aynı zamanda el sanatları kursunun öğreticiliğini de yapan ekip hocası Cankat Devrim'in performansı, sahnede öğrencilerine de yansımıştı. Çalışmaları sırasında hocalarının, folklorun yanısıra xabze kurallarını da öğretmeye çaba gösterdiği, miniklerin davranışlarında kendini gösteriyordu.

Gece, Ankara Kafkas Derneği Başkanı Bahattin Şen'in, her iki öğreticiye teşekkür konuşması ve toplu fotoğraf çekimleriyle sona erdi. Bu yıl çeşitli bölge şenliklerine de davet edilen ekip çalışmalarına Temmuz ayı sonuna kadar devam edecek.

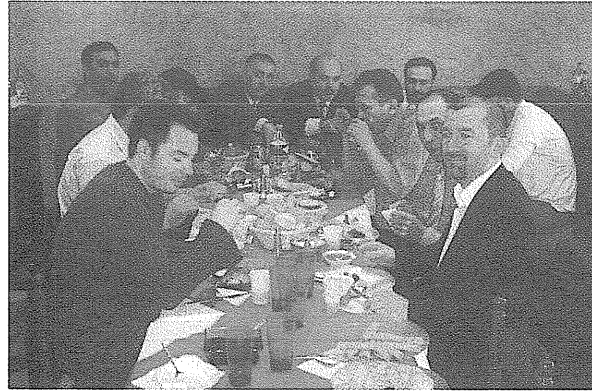
Lyon Kültür Derneği rüştünü ispat etti!

Almanya'dan gelen Maze ekibi harikaydı

HATİCE ÜNAL / Lyon

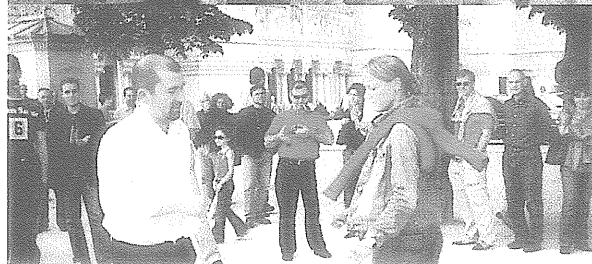
Yıllar önce cenazelerin Türkiye'ye nakledilmesi için kurulan ve daha sonrasında da Futbol Kulübü olarak devam eden, ancak Kasım 2004 tarihinde tamadelerin yerlerini gençlere devretmesiyle yeni bir çehreye bürünen Lyon Çerkes Kültür Derneği (ACFT), düzenlediği geceyle rüştünü ispat etti. Yeni yönetimde görev alan demek başkanı Eşref Özalp ve arkadaşlarının özverili çalışmaları sonucunda 14 Mayıs Cumartesi günü gerçekleştirilen gece izleyenlerden tam not aldı.

Geceye dışardan katılanlar ertesi sabah hep birlikte kahvaltı ettiler, bir çevre gezisi yapıp mahalli oyunlar oynadılar ve hatıra fotoğrafları çektiler.

Geceye, Gençlik Kültür Evi (JMC) Başkanı Ally Diaby başta olmak üzere, Fransa'nın bir çok kentinden Çerkesler, ve özellikle Belçika Çerkes Kültür Derneği Başkanı Adnan Yıldız, Almanya'dan Münih Çerkes Derneği Başkanı Admiral Daşdemir, Zwingenberg Çerkes Kültür Derneği Başkanı Yaşar Aslankaya ile beraberindeki folklor ekibi Maze ve Dina Dabjen, Yaşar Saitel gibi ünlüler katıldılar. 21 Mayıs'ı anmak adına düzenlenen bir sinevizyon gösterisiyle başlayan etkinlik, küçükler folklor ekibinin aralara serpiştirilmiş sempatik dansları, Lyon Çerkes Kültür Derneği folklor ekibi Sipse ve konuk Maze'nin gösterileriyle devam ederek mahalli düğünle son buldu.

Sipse ekibi, modelist Gülseren Dağ'ın ortaya koyduğu kıyafetleri ve hocaları Cengiz Narman'ın koreografisiyle katıldıkları bu ilk gecede, izleyenlerin beğenisini topladı. Almanya'dan katılan konuk Maze ekibinin gösterisi ise tek kelimeyle muhteşemdi. Lyon Çerkes Kültür Derneği'ni bu ilk gecelerinde yalnız bırakmak istemeyen ekip ve diğer ülkelerden katılan demek yöneticilerinin dayanışması Fransa'da yaşayan Çerkesler tarafından övgüyle karşılandı.

Marmara Kafkas Şöleni'nde Müzik Ziyafeti

Kabardey Balkar'dan gelen konuk sanatçı Nexus Kerim söylediği şarkılarla izleyenleri coşturdu

SERAP TOSUN / Bursa

Her yıl geleneksel olarak yapılan Marmara Kafkas Şöleni, bu yıl 12 Haziran Pazar Günü Bursa'nın Çağlayan Köyü piknik alanında gerçekleşti.

Bursa Kafkas Derneği'nin organizasyonu, Marmara Bölgesi'nde bulunan Kafkas demeklerinin desteği ve katılımı ile gerçekleşen şölene yaklaşık 3000 kişi birarada güzel bir gün geçirdiler.

Marmara Şöleni, Bursa Kafkas Derneği Halk Dansları Ekibi "Simd", Bursa Kafkas Derneği "Blane" Minikler Halk Dansları Ekibi, Bursa Kafkas Derneği "Woredij Müzik Grubu" ve Gönen Kafkas Derneği Minikler Halk Dansları Ekibi'nin gösterileri ile renklendi.

Şölene anavatan Kafkasya'dan katılan Kabardey Ses Sanatçısı Nexus Kerim ise söylediği birbirinden güzel şarkılarla izleyicilere coşku dolu anlar yaşattı.

2005 Marmara Kafkas Şöleni, pşine yarışması ve yapılan düğünlerle son buldu.

Fotoğraflar: Nart Ajans

Bursa Kafkas Derneği Woredij Müzik Grubu

EGE Bölgesi'nde etkinlik atağı!

Mevsim olarak yazın diğer bölgelerden daha erken başlayan Ege'de, yaz etkinlikleri de erken yapıldı. Geleneksel hale gelen 5. Kafkas Kültür Şenliği'nin yanısıra, Ertuğrul Köyü ve Anıkbaşı Köyü şenlikleri de bu yıl bölgede yapılan etkinliklerden.

ŞARDAN YAMAÇ / Söke

DİDİM ORMAN KAMPİ PİKNIĞI

D enizin ve yeşilin buluştuğu piknik alanında 1 Mayıs pazar günü, Söke Kafkas Derneği'nin düzenlediği bu organizasyonda Akbük, Nazilli, Söke, Didim ve Almanya'dan katılan hemşerilerimiz ile bahara merhaba dedik. İş hayatının yoğun temposu ve kış dönemi nedeni ile uzun süredir göremediğimiz hemşerilerimiz ile birlikte olmanın o güzel keyfine, yakılan mangallar ve geleneksel oyunlarımızın güzelliği de eklenince, saatlerin nasıl geçtiğinin farkına bile varamadık.

En kötü günümüzün böyle olması dileği ile.

ERTUĞRUL KÖYÜ ŞENLİĞİ

İzmir'in bir başka Çerkes köyü olan Ertuğrul Köyü'nün bu yılki şenliğine; Aydın, Söke, Nazilli, İzmir ve civarından gelenlerin yanısıra, Anıkbaşı Köyü, İlkurşun Köyü ve Şevketiye Köyü'nden de hemşerilerimiz katıldılar.

Ertuğrul Köyü ve Anıkbaşı Köyü'nün minikleri yaptıkları folklor gösterileriyle izleyenlere hoş vakit geçirttiler. Şenliğe katılan misafirlere şıpsı başta olmak üzere,

Ertuğrul Köyü'nde yapılan şenlik, yöre halkının da yoğun ilgisiyle gerçekleşti

Nazilli'deki şenlikte küçüklerin gösterisi büyüklerini aratmadı

diğer yöresel yemekler ikram edildi. Daha sonra program serbest düğün ile devam etti. Organizasyonda emeği geçen İzmir Kuzey Kafkaslılar Kültür Sanat ve Eğitim Derneği, ev sahipliği yapan İbrahim Çiftçi ve Kazım Soyadı'na teşekkür edildi.

ARIKBAŞI KÖYÜ ŞENLİĞİ

İzmir Bayındır'a bağlı bir Çerkes köyü olan Anıkbaşı Köyü'nde bu yıl beşincisi düzenlenen şenliğe İlkurşun Köyü, Ertuğrul Köyü, Söke, Aydın, Şevketiye Köyü, Nazilli, İzmir ve civarından gelen hemşerilerimiz katıldılar.

Şenlikte, Anıkbaşı Köyü gençleri ve Osman Yeltin'in birlikte söyledikleri woredler büyük beğeni topladı. Anıkbaşı Köyü'nün minikler ekibinin, heyecanlı yüz mimikleriyle destekledikleri içten ve coşkulu figürlerini izlemeye doya-

Ankbaşı Köyü sakinleri adına ekibin hocası Hakan Demirci'ye bir teşekkür plaketi verildi.

madık. Ankbaşı Köyü yetkilileri, bu güzel ekibi yetiştirilmesinde büyük emeği olan hocaları Hakan Demirci'ye bir teşekkür plaketi verdiler.

5. KAFKAS KÜLTÜR ŞENLİĞİ

Bu yıl beşincisi yapılan Kafkas Kültür Şenliği'ne, Söke Kafkas Derneği, İzmir Kafkas Kültür Derneği, İzmir Kuzey Kafkaslılar Kültür Sanat ve Eğitim Derneği, Nazilli Kafkas Derneği, Denizli Kafkas Derneği, Bodrum Kuzey Kafkas Kültür Derneği ile İstanbul, Eskişehir ve Manisa'dan gelen hemşerilerimiz, siyasi konuklarımız ve yöre halkı katıldılar.

Yaklaşık 1200 kişinin katıldığı bu yıllık şenlik, Nazilli'nin Pamukören beldesinde düzenlendi. Her yıl, Ege bölgesi demeklerinin yardımlaşarak hazırladığı bölge şenliğinin bu yılki ev sahibi Nazilli Kafkas Kültür Derneği idi.

İzmir'den genç Çerkesler'in kurduğu gösteri ve müzik topluluğu olan Sind'in gösterileri muhteşemdi. Program; Pamukören, Ankbaşı, Bayındır Minikler ekibi, atasözlerimiz ve şiirler ile dolu dolu devam etti.

Şenliği görüntüleyen Kafkasya'dan gelen çekim ekibi, seyirciler ile röportaj yaptı. Katıldıkları bu şenlik ortamını

ve gördüklerini çok beğendiklerini söyleyen Kafkasyalı sunucu Nefin, "bu birlikteliğiniz, bağlılığınız ve coşkunuz karşısında çok mutlu oldum" dedi.

İzmir'den genç Çerkesler'in kurduğu gösteri ve müzik topluluğu olan Sind'in gösterileri muhteşemdi.

Program; Pamukören, Ankbaşı ve Bayındır minikler ekibi, atasözlerimiz ve şiirler ile dolu dolu devam etti.

Şenliği görüntüleyen Kafkasya'dan gelen çekim ekibi, seyirciler ile röportaj yaptı. Katıldıkları bu şenlik ortamını ve gördüklerini çok beğendiklerini söyleyen Kafkasyalı sunucu Nefin, "Bu birlikteliğiniz, bağlılığınız ve coşkunuz karşısında çok mutlu oldum." dedi.

Samsun Kafkas gecesinin göz bebeği miniklerdi

Samsun Kafkas Derneği tarafından 29 Haziran Çarşamba akşamı "Kafkas Gecesi" düzenledi. Atatürk Kültür Merkezi'nde gerçekleştirilen geceye yaklaşık 600 kişi katıldı. Samsun Kafkas Derneği'nin halk dansları ekibi Şible'nin birbirinden güzel ko-reografileriyle başlayan gece, Nart Çocuk Ekibi'nin aynı güzellikteki danslarıyla devam etti. Miniklerin figürlerinde gösterdikleri ustalık ve gözlerindeki heyecan görülmeye değerdi.

Daha sonra ünlü müzik ustamız Afeşij Emin'in şarkılarını onunla birlikte söyleyen salondaki izleyiciler coşkulu anlar yaşadılar. Gecenin sonunda hep birlikte yapılan düğünle eğlencenin doruğuna çıkan davetliler, geç saatlerde salondan ayrılırken gösteriyle ilgili beğenilerini dile getirdiler.

Şible'nin ünlü müzik ustası Afeşij Emin'in şarkılarını onunla birlikte söyleyen salondaki izleyiciler coşkulu anlar yaşadılar. Gecenin sonunda hep birlikte yapılan düğünle eğlencenin doruğuna çıkan davetliler, geç saatlerde salondan ayrılırken gösteriyle ilgili beğenilerini dile getirdiler.

Suluova Kafkas gecesinde oratoryo ve tiyatro da izlendi

Bir Kafkas gecesi de Suluova'da yapıldı. Suluova Kafkas Demeği'nin organizasyonu ile 26 Haziran Pazar günü yapılan geceye Suluova Kaymakamı, Belediye Başkanı, Çevre ilçelerin belediye başkanları ve bölge Kafkas demeklerinin başkanları katıldılar. Samsun, Vezirköprü, Havza, Çorum, Tokat, Merzifon, Mecitözü ve Zile'den gelen hemşerilerimizin de yoğun katılımıyla programı izleyenlerin sayısı 1000'e ulaştı.

Program, Samsun Kafkas Demeği Halk Dansları ekibi Şible'nin hareketli ve coşkulu danslarıyla başladı. Ardından miniklerin dans gösterisi ve ilgiyle izlenen Nart Çocuk Kulübü'nün "Acıları Paylaşmak" adlı oratoryosu ile "Vatanım" adlı tiyatro oyunu vardı.

Müziyen Afeşin Emin'in söylediği birbirinden güzel şarkıların ardından "sürgün" konulu slayt gösterisi sunumuyla gece sona erdi.

FESTİVAL
2005
DÜZCE
5 KAFKAS Z
23 TEMMUZ CUMARTESİ KÖPRÜBAŞI KÖYÜ

Haydi! Düzce Festivali'ne...

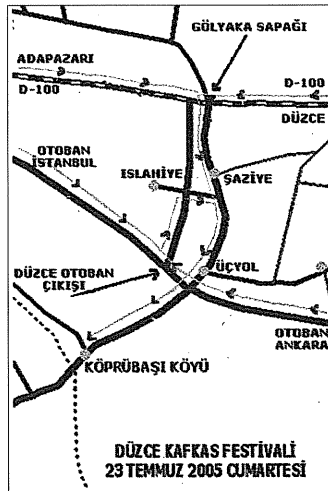
Düzce Kuzey Kafkas Kültür Demeği 23 Temmuz 2005 Cumartesi günü Köprübaşıömerfendi Köyü'nde düzenleyeceği Kafkas Festivali'ne bütün hemşerileri davet ediyor. Ulusal boyutta yapılacak olan ve kapsamı açısından Düzce'de bir ilk olduğu için önemi belirtilen davet yazısında, festivalin amacı şöyle anlatılmış:

"- Özgün Çerkes kültürünü her yönü ile tanıtmak ve toplumumuza her türlü güzel vasıflarını kazandıran kültürümüze sahip çıkılmasını sağlamak,
- Ulusal bir organizasyon olması nedeniyle gelecek olacak olan konuklarımıza kültürü ve doğa güzellikleri ile Düzce'nin tanıtımını yapmak,
- Konuklarımızın birbirleri ile tanışması ve kaynaşmasını sağlayarak birlik ve beraberliğin güzelliklerini göstermek.
- Kültürel çeşitliliği olan toplumların bunu bir değere dönüştürmesinin önemini vurgulamak."

Adıgey Cumhuriyeti'nden ve Türkiye'den folklor grupları, müzik-tiyatro grupları ve sanatçıların belirlenen program çerçevesinde gösterilerini sergileyecekleri belirlenen festivalde, kurulacak olan standlarda demek, vakıf, esnaf ve çeşitli teşebbüslerin ürün ve hizmetlerini sunabilecekleri bildirildi. Farklı bir uygulama olarak, serbest zamanları

neşeli ve aktif kılmak için yarışmalar, sergiler, spor müsabakalarının düzenleneceği, katılanların her türlü ihtiyaçları göz önünde bulundurularak festival alanında sağlık, güvenlik, sosyal ve kültürel konularda gereken her türlü düzenlemenin yapılacağı duyurulan etkinlikten sonra, 24 Temmuz Pazar günü de festival alanında tüm günü kapsayan piknik ve eğlence düzenleneceği belirtildi.

Festivalden elde edilecek gelir, Düzce şehir merkezinde alınacak bir arsa ve üzerine yapılacak Düzce Derneği hizmet binası için harcanacak.

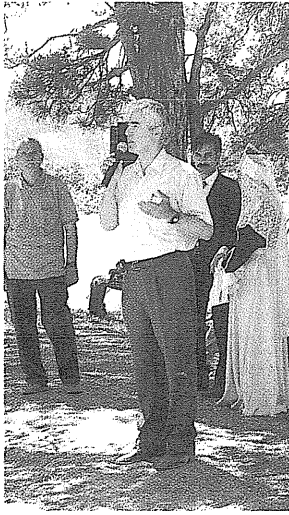

Organizasyon görevlileri katılımın çok olması o kadar kararlılar ki, festivale gelmemek için mazeret olmasın diye bir de yol haritası çizmişler.

Beğeniyle izlenen Afyon Kâfkas Derneği ekibi (sağda) ve Ankara Elbruz ekibinin gösterileri şenliğe katılanlar tarafından uzun süre alkışlandı

Sarıcaova'da hem piknik, hem şenlik

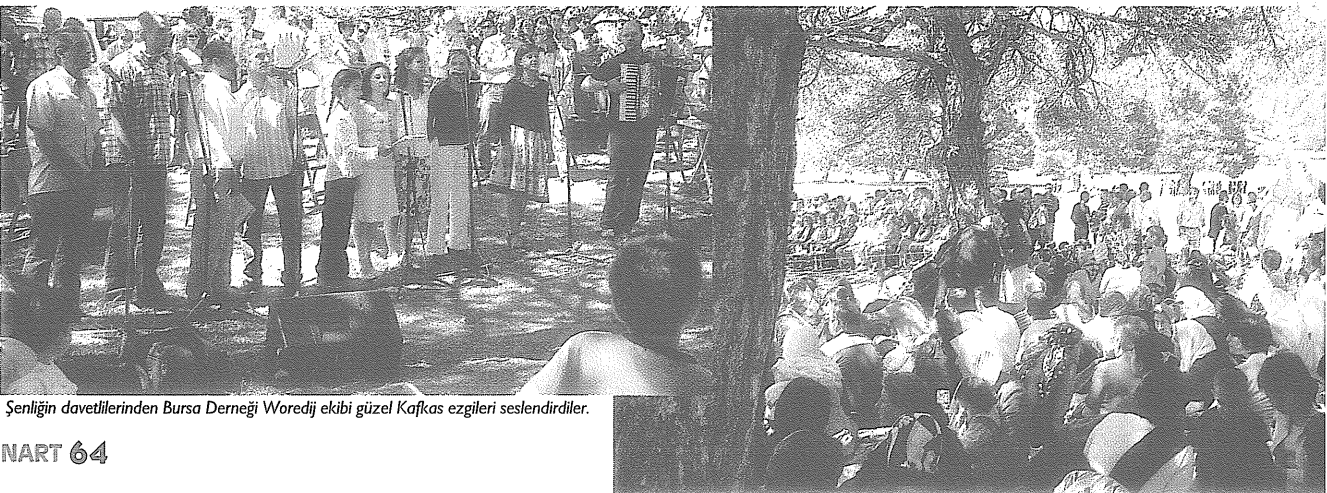
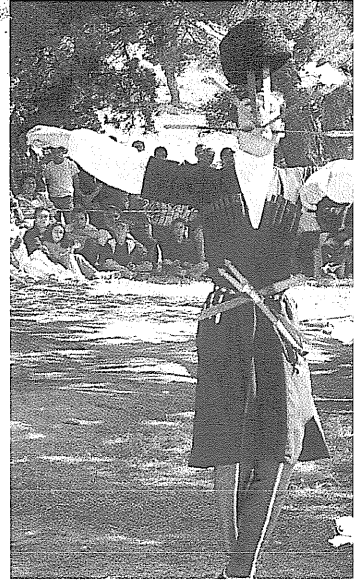
Afyon Dernek Başkanı Nejdet Ozaydemir (sağda) açılış konuşmasını yaparken, Fahri Huvaj da Adigece olarak halka hitap etti ve "hoşgeldiniz" dedi.

iç Anadolu bölge derneklerinin ortak etkinliği, Afyon Kâfkas Kültür Derneği'nin ev sahipliğinde Afyon'un Sarıcaova Köyü'nde yapıldı.

Sarıcaova Köyü'nün piknik alanında her yıl geleneksel olarak yapılan şenlik, bu yıl Ankara, Eskişehir, Bursa ve çevre illerin de katılımıyla, bölge şenliği olarak gerçekleştirildi. 26 Haziran Pazar günü yapılan şenliğe Afyon milletvekilleri, Sarıcaova'nın bağlı olduğu İhsaniye ilçesi kaymakamı ve diğer protokol ile birlikte 1000 civarında insan katıldı.

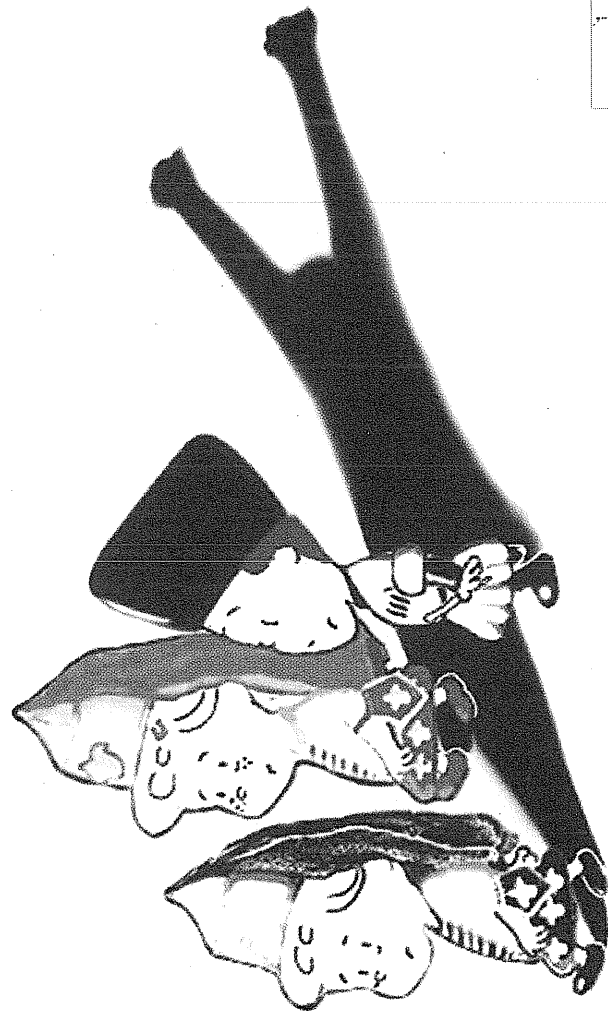
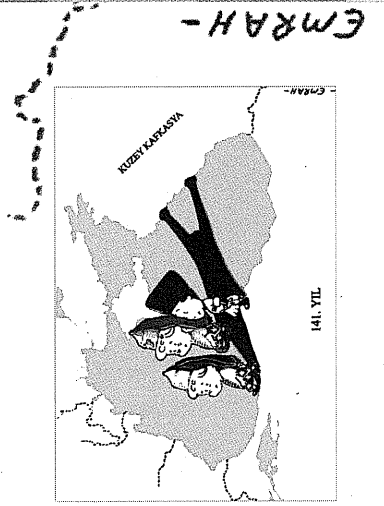
Programda Afyon Kâfkas Derneği folklor ekibi, Ankara Kâfkas Derneği Elbruz ekibinin gösterileriyle birlikte Bursa Kâfkas Derneği Müzik Grubu'nun dinletileri de yer aldı.

Bir yandan gösterileri izleyip, bir yandan piknik yapan katılımcılar, daha sonra mahalli düğüne katılarak geç saatlere kadar eğlendiler.

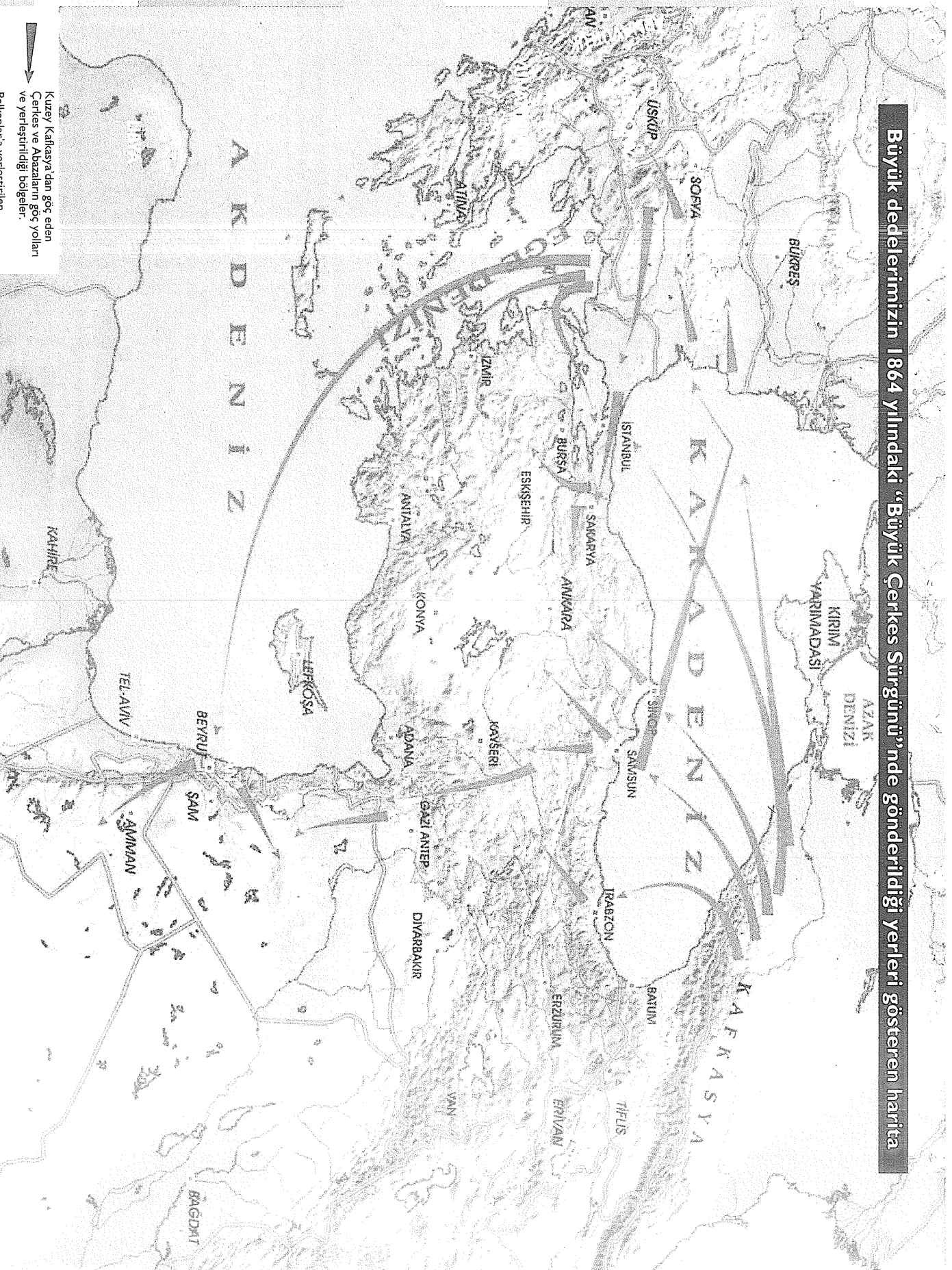

Şenliğin davetilerinden Bursa Derneği Woredij ekibi güzel Kâfkas ezgileri seslendirdiler.

KUZEY KAFKASYA

Büyük dedelerimizin 1864 yılındaki "Büyük Çerkes Sürgünü"nde gönderildiği yerleri gösteren harita

▲ Kuzey Kafkasya'dan göç eden Çerkes ve Abazaların göç yolları ve yerleştirildiği bölgeler.
● Rulolarla yerleştirilen

UYARI DERSHANELERİ

"Aydınlık geleceğiniz için"

**2005 Başarı
Oranlarımız;**

OKS

(Ortaöğretim Kurumları Seçme Sınavı)

% 97,4

ÖSS

% 85,3

UYARI'mız başarınız için

G.M.K. Bulvarı No: 19 Kızılay - ANKARA

Tel: (0 312) 232 13 10 • 232 22 10 Faks: (0 312) 229 23 56

web: www.uyaridersanesi.com • e-mail: info@uyaridersanesi.com

Gözlerinizi bizim

Net görmemiz kadar

istiyoruz Her şeyi

yaşamak güzel

Gözleriniz bizim için önemlidir.

Net görmemiz kadar zararlı güneş ışınlarından da korunmanızı istiyoruz... Her şeye rağmen yaşamak güzel yerine herşeyi görerek yaşamak güzel diyorsanız, hem estetik hemde sağlık konusunda size

25 yıldır çözüm üretiyoruz.

Seçkin markaların en yeni modelleriyle

2005'te de hizmetinizdeyiz.

OPTIMAX OPTİK
CENTER

OPTimum imaj **MAX**imum sağlık...